

Promocijas darba kopsavilkums

Summary of the Doctoral Thesis

Ieva Kozlovskā

ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBA KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀ

LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT WITHIN THE SYSTEM OF CORPORATE GOVERNANCE

Rīga, 2022

Ieva Kozlovskā

Promocijas darba kopsavilkums

ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBA KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀ

Zinātnes nozare: Ekonomika un uzņēmējdarbība

Zinātnes apakšnozare: uzņēmējdarbības vadība

Zinātniskā vadītāja
profesore *Dr. oec.*
Irina Kuzmina-Merlino

Rīga, 2022

Kozlovska, I. (2022). Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā. Promocijas darba kopsavilkums, Rīga, 62 lpp. Iespiests saskaņā ar 2022. gada 6. aprīļa RISEBA Promocijas padomes sēdes lēmumu, protokols Nr. 22/10-3. 1/3

Promocijas darbs ir izstrādāts Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskolā RISEBA un Banku augstskolā laika posmā no 2010. gada līdz 2021. gadam.

Promocijas darbs ir uzrakstīts angļu valodā, satur ievadu, 3 nodaļas, secinājumus un priekšlikumus, bibliogrāfisko sarakstu – kopā 251 lappuses un 5 pielikumus. Literatūras sarakstā ir 327 literatūras avoti.

Darba zinātniskais vadītājs: **Irina Kuzmina-Merlino**, *Dr. oec.*, profesore.

Darba recenzenti:

1. **Svetlana Saksonova**, *Dr. oec.*, profesore, Latvijas Universitāte (Latvija);
2. **Irina Pilvere**, *Dr. oec.*, profesore, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, LLU, (Latvija);
3. **Ines Margarida Cadima Lisboa**, *Dr. oec.*, profesore, School of Technology and Management, Polytechnic of Leiria (Portugāle).

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2022. gada 8. septembrī, plkst. 11:00 RISEBA Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares promocijas padomes atklātajā sēdē Rīgā, Meža ielā 3, 214. telpā.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskolas RISEBA Bibliotēkā, Meža ielā 3, Rīgā.

Promocijas darbu zinātniskā grāda zinātnes doktors (*Ph. D.*) ekonomikā un uzņēmējdarbībā aizstāvēšanai ir apstiprinājusi RISEBA Promocijas padome 2022. gada 6. aprīlī.

Promocijas padomes priekšsēdētājs: Andrejs Čirjevskis, *Dr. oec.*, profesors

Promocijas padomes sekretārs: Vulfs Kozlinskis, *Dr. hab. oec.*, profesors emeritus

APSTIPRINĀJUMS

Apstiprinu, ka esmu izstrādājusi šo promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai RISEBA Promocijas padomei zinātniskā grāda zinātnes doktors (*Ph. D.*) ekonomikā un uzņēmējdarbībā iegūšanai. Promocijas darbs nav iesniegts nevienā citā universitātē zinātniskā grāda iegūšanai.

Ieva Kozlovska, 2022. gada 6. aprīlis

Atsauksmes par promocijas darbu sūtīt: RISEBA Promocijas padomei, RISEBA, Meža iela 3, Rīga, LV-1048, Latvija. E-pasts: anna.strazda@riseba.lv, fakss: +371 67500252, tālr.: 371 67807234.

© Ieva Kozlovska, 2022

© Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskola RISEBA, 2022

© Banku augstskola, 2022

IEVADS

Pētījuma aktualitāte

Mūsdienu ekonomiskajā situācijā vairums uzņēmumu visā pasaulē, lai izdzīvotu globālajā tirgū, ir spiesti izstrādāt dažādas stratēģijas, lai radītu uzņēmuma vērtību un paaugstinātu tā veikspējas rādītājus. Uzņēmumi cenšas palielināt savu vērtību ar ieņēmumiem, paaugstinot tirgus vērtību, pievienojot vērtību saviem produktiem un pakalpojumiem un pat izmantojot zināšanās balstītu vadību. **Uzņēmumu pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi ir iesaistīti uzņēmuma vērtības radīšanas procesā kā īpaši svarīgi elementi** (Poenaru, Halliburton, 2011; Woodruff, 1997; Garanina, 2009; Knowledge Management, 2000/2001). Turklāt konkurences priekšrocību iegūšana ir viens no galvenajiem mērķiem un izaicinājumiem ne tikai pašam uzņēmumam, bet arī uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesam.

Šodien dažādos uzņēmumos **ilgtermiņa nefinanšu aktīvi ir vieni no vissvarīgākajiem uzņēmuma bilances posteņiem** – aktīvi, kas tiek izmatoti ilgāk par vienu pārskata periodu, nodrošinot uzņēmuma pamatdarbību, kā arī tie ir aktīvi, kas pamatā veido peļņu (IAS 16, IAS 38). Turklāt 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) vidējais ilgtermiņa nefinanšu aktīvu īpatsvars Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu bilances vērtībā ir 41,77%. Šī proporcija pieauga no 38% 2007. gadā līdz 55% 2017. gadā (Kozlovska, 2015; Kozlovska and Kuzmina-Merlino, 2019). Minēto tendenci var uzskatīt par pozitīvu, jo tā pierāda – šie uzņēmumi veic ievērojamus kapitālieguldījumus, kas būtiski ietekmē un veicina Latvijas ekonomisko izaugsmi (Kozlovska and Kuzmina-Merlino, 2019). Attiecīgi **ievērojamai daļai uzņēmuma vērtības, ieskaitot uzņēmuma akciju cenu, ir saistība ar bilances posteņiem, kas savukārt saistīti ar ilgtermiņa nefinanšu aktīviem.**

Uzņēmumu naudas plūsma un akcionāru ieņēmumi ir **atkarīgi no tā, cik efektīvi ekonomisko aktivitāšu laikā šie aktīvi tiek izmantoti.** Tāpēc ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības process būtiski ietekmē uzņēmuma panākumus nākotnē, tā tirgus vērtību, akciju cenu, peļņas maksimizēšanu, utt. Efektīvs šo aktīvu valdības process ir svarīgs aspekts, lai uzlabotu uzņēmuma veikspējas rādītājus, sākot no finanšu vadību līdz šo aktīvu uzturēšanai, nodrošinot uzņēmuma dzīvotspēju un veiksmīgu attīstību (Metka, 2015; Sidney, 2009; McNeeney, 2005; Roggi, Giannozzi, 2015).

Rezultātā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība ir savstarpējā mijiedarbībā ar uzņēmumā ieinteresētajām abu veidu pusēm – iekšējām un ārējām. Šo **sadarbību un attiecības starp publisko uzņēmuma vadību un akcionāriem regulē un vada korporatīvās pārvaldības process.**

Galvenie korporatīvās pārvaldības mērķi ir arī galvenie kontroles mehānismu ietekmējošie faktori – caurskatāmība, izaugsme, vadība, sociālā

atbildība, uzticēšanās, augsta līmeņa uzņēmuma aktīvu un akcionāru aizsardzība (Henze, 2010). Turklāt saskaņā ar aģentūras teoriju jeb “agency theory” akcionāram (“principal”) un uzņēmuma vadītājam (“agent”) ir dažāda pieejamā informācija – akcionārs nezina par to, ko zina vadītājs un kāda informācija vadītājam ir pieejama. Aģentūras teorija jeb “agency theory” ir akcionāra un vadītāja attiecību saskares punkts (Podrug N., Filipovic D., Milic S., 2010). Turklāt viena no svarīgākajām funkcijām, ko veic korporatīvā pārvaldība, ir nodrošināt finanšu/ gada pārskatu sagatavošanas procesa kvalitāti un samazināt iespējamo informācijas asimetriju starp visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm (Cohen et al., 2004; Madahan, Pankaj, 2015). Tādējādi viena no svarīgākajām kvalitatīvās korporatīvās pārvaldības iezīmēm ir spēja uzturēt uzņēmuma grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanas procesus visaugstākajā līmenī un attiecīgi arī nodrošināt efektīvu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvaldību. Neskatoties uz to, ka tiek vērsta uzņēmumā ieinteresēto perosnu uzmanība un skaidroti potenciālie ieguvumi, **ir tikai daži pētījumi, kas ir izpētījuši ieinteresēto personu teorijas (“stakeholder theory”) perspektīvu grāmatvedībā** (Hörisch J., Schaltegger S., Freeman R.E.). Vēl vairāk pastāv saistība starp ieinteresēto personu teorijas (“stakeholder theory”) un uz resursiem-balstītu teorijas (“resource-based theory”) peļņas modeli – ieteikums izstrādāt starp ieinteresēto personu teoriju (“stakeholder theory”) stratēģiskajā vadībā (Barney J.B., 2108).

Neskatoties uz to, ka pastāv dažādi vietējie un starptautiskie normatīvie akti, noteikumi un standarti, kas reglamentē grāmatvedības uzskaiti un ilgtermiņa nefinanšu aktīvu atspoguļošanu, vairums no tiem joprojām nav pilnīgi, ļaujot uzņēmuma vadībai un citām ieinteresētajām personām legāli manipulēt ar informāciju, ko sniedz publiskajos finanšu/ gada pārskatos par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem (Talnagiova and Cerna., 2011; Pinto, 2013; Dvořáková, 2009; Schvirck and Giasson, 2008; Crisan, 2012; Kuzmina and Kozlovskaja, 2012; Kozlovskaja, 2015; Barth et al., 2001; Ilincuta, 2013; Jackson, 2008; Birky and Grimstad, 2013; Butler and Crawford, 2011; Zucca, Campbell, 1992; Trottier, 2013; Komissarov, et al., 2014; Bond et al., 2016; Wang et al., 2015; Chen and Cheng, 2014; Shimen et al., 2009). Svarīgi, lai lēmumu pieņemšanas procesā par finansējumu un iespējamiem nākotnes ieguldījumiem ilgtermiņa nefinanšu aktīvos būtu pieejama **caurskatāma informācija, kas patiesi atspoguļo esošo situāciju** uzņēmumā un iespējamās pamatriskus, jo īpaši, ja šo aktīvu īpatsvars kopējā uzņēmuma bilanci ir būtisks.

Uzņēmuma vadība atzīst, ka no labi pārvaldītas informācijas atklāšanas politikas var gūt vēlā ņemamus ekonomiskus ieguvumus (Madhan and Panakj, 2015). Tādējādi **caurskatāma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas politika korporatīvās pārvaldības sistēmā ir būtisks noteikums šo aktīvu vadībā, bet pats galvenais – uzņēmuma veikspēja un nākotnes vērtībā**. Turklāt uzņēmuma korporatīvās pārvaldības reitings ir pozitīvi saistīts ar informāciju par akcijas cenu. Laba uzņēmuma

līmeņa pārvaldība veicina uzņēmumam specifiskās informācijas kvalitāti, novērš vadītāju iespēju veikt sev vēlamas darbības, veicina apzinātu tirdzniecību, būtiski ietekmē uzņēmuma finansēšanas politikas izvēli, turklāt stingrāka korporatīvā pārvaldība spēcīgāk ietekmē uzņēmuma korporatīvo finanšu veikspēju un uzņēmuma ilgtspējas rādītājus (Lu, 2020; Yu, 2011; Vivek et al., 2014). **Vēl vairāk – tas veicina izvērtēt nepieciešamību izstrādāt ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā, nodrošinot vienu no korporatīvās pārvaldības principiem – “informācijas atklāšana un caurskatāmība”.** Tas uzlabos uzņēmumu veikspējas rādītājus, kā arī pozitīvi ietekmēs uzņēmuma turpmāko veikspēju, panākumus, korporatīvās pārvaldības indeksu un potenciālo akcionāru interesi par Latvijas akciju tirgu, jo īpaši ekonomiskās depresijas apstākļos. Turklāt izstrādātais ietvars nodrošinās, ka ne tikai uzņēmuma vadība, bet arī akcionāri un citas ieinteresētās puses varēs efektīvi sekot līdzi, kontrolēt, vadīt un plānot uzņēmuma ilgtermiņa aktīvus.

Nemot vērā visu iepriekš minēto, ir svarīgi izstrādāt tādu ietvaru, kas balstās uz jaunākajiem zinātniskajiem pētījumiem un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu korporatīvās pārvaldības sistēmas praksi. Rezultātā autores izstrādātais ietvars Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā nodrošinās caurskatāmu, ticamu un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem atbilstošu pamatu šo uzņēmumu finanšu/ gada pārskatu sastādīšanai.

Tas veicinās efektīvāku lēmumu pieņemšanas procesu par finanšu un investīciju jautājumiem, kurā iesaistīsies ne tikai uzņēmuma vadība, bet arī akcionāri (esošie/ potenciālie) un citas uzņēmumā ieinteresētās personas. Turklāt tas ietekmēs uzņēmuma veikspējas rādītājus, vērtības radīšanu, konkurences priekšrocības, kā arī investoru un citu uzņēmumā ieinteresēto pušu rīcību, akciju cenu un uzņēmuma iespēju iegūt papildu finansējumu.

Pētījuma objekts, subjekts un hipotēze

Pētījuma objekts ir Baltijas biržā kotēti Latvijas uzņēmumi.

Pētījuma subjekts ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”.

Galvenie pētījuma jautājumi (PJ)

PJ 1: Ko biržas uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos nodrošina caurskatāma finanšu informācijas atspoguļošana?

PJ 2: Kas ir visproblemātiskākie jautājumi Latvijas biržas uzņēmumu praksē saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti, atspoguļošanu

un vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā? Cik lielā mērā esošās finanšu/ gada pārskatu sagatavošanas metodes atbilst korporatīvās pārvaldības principam “finanšu caurskatāmība”?

PJ 3: Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība un veikspēja: vai informācija par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa aktīviem atspoguļo/ pierāda, ka šo aktīvu vadībai ir ietekme uz uzņēmumu veikspēju?

PJ 4: Vai korporatīvajai pārvaldībai ir ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu veikspēju? Vai ir iespēja to novērtēt un kā? Vai pastāv saistība starp “brīvprātīgo” korporatīvo pārvaldību un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu veikspēju?

PJ 5: Ko nepieciešams uzlabot vai ieviest Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesā korporatīvās pārvaldības sistēmā, lai vienlaikus nodrošinātu vislabākos uzņēmuma veikspējas rādītājus un informācijas caurskatāmību, kas varētu būt noderīga, lai uzņēmumā ieinteresētās puses lēmumu pieņemšanas procesos varētu veikt nepieciešamās analīzes?

Pētījuma hipotēze – pastāv tieša ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspēju.

Pētījuma mērķis un galvenie uzdevumi

Pētījuma galvenais mērķis – balstoties uz pētījumu par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesu, novērtēt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības aktualitāti, izstrādāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvaru un sniegt priekšlikumus, kā nodrošināt caurskatāmu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti (uzņēmuma iekšienē)/ atspoguļošanu (ārpus uzņēmuma) korporatīvās pārvaldības sistēmā.

Ņemot vērā pētījuma galveno mērķi, tiek izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Veicot akadēmiskās literatūras un saistīto normatīvo aktu un noteikumu izpēti, izzināt, kāda ir biržas uzņēmumu efektīva ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa nozīme un loma korporatīvās pārvaldības sistēmā un kā tā ietekmē uzņēmuma veikspēju;
2. Identificēt, analizēt un kritiski izvērtēt Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu praksi korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” ievērošanā attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā, lai noteiktu iespējamās manipulatīvās darbības saistībā ar šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem;
3. Izstrādāt metodi, kā identificēt un novērtēt korporatīvās pārvaldības ietekmi uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu veikspēju;
4. Izstrādāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu ietvaru kā vadības instrumentu šo aktīvu vadībai

korporatīvās pārvaldības sistēmā, ko varētu izmantot uzņēmuma iekšējās un ārējās ieinteresētās personas;

5. Izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa uzlabošanai Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem, kā arī jebkurai citai organizācijai, kurai pieder ievērojami ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, lai izmantotu šos priekšlikumus kā ietvaru informācijas atklāšanas un caurskatāmības nodrošināšanai un uzņēmuma veikspējas palielināšanai. Izstrādāt arī priekšnosacījumus, kā veiksmīgāk ieviest šo ietvaru visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm – iekšējām un ārējām.

Pētījuma metodes

Šajā pētījumā izmantotas vispārpieņemtas kvantitatīvās un kvalitatīvās pētniecības metodes, tai skaitā zinātniskās literatūras un normatīvo aktu analīze, monogrāfiskā metode, satura analīze, situācijas analīze, aptauja, korelācijas analīze, aprakstošā un secinošā statistika, dažādas finanšu analīzes metodes – *benchmarking* jeb nozaru un tendenču analīze, izmantojot dažādus finanšu koeficientus, kā arī finanšu/ gada pārskatu analīze. Minētais tika veikts, izmantojot dažādus matemātiskos instrumentus (vidējie, procenti, koeficienti) un rangu vērtējuma metodi jeb rangu testu, u.c. Aprēķini tika veikti, izmantojot datorprogrammu *Microsoft Excel*.

Pētījuma ierobežojumi

1. Pētījuma objekts – Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi (no 2007. gada līdz 2021. gadam kopējais skaits mainījies visos trīs Baltijas biržas sarakstos);
2. Pētīti tiek tikai ilgtermiņa nefinanšu aktīvi – pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi. Izņēmums ir nemateriālais aktīvs – uzņēmuma nemateriālā vērtība – kas netiek pētīts;
3. Laika periods – no 2007. gada līdz 2021. gadam;
4. Kvantitatīvā pētījuma rezultāti ir balstīti uz autores izstrādāto aptauju, kas tika izsūtīta 28 Baltijas biržā kotētiem Latvijas uzņēmumiem (atbildējuši 25 uzņēmumi), kā arī uz dažādiem aprēķiniem, kam izmantoti sekundārie dati – autores apkopotie dati no *Nasdaq Riga* oficiālās tīmekļvietnes (www.nasdaqbaltic.com);
5. Tā kā uzņēmumi gatavo un iesniedz dažādus obligātos pārskatus, arī promocijas darbā tiek izmantoti dažādi termini, bet ar līdzvērtīgu nozīmi biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībā – obligātie atskaišu dokumenti, ko gatavo un iesniedz akcionāriem par konkrētā pārskata periodā veiktajām aktivitātēm (piem., finanšu atskaites – finanšu pārskati, konsolidētie finanšu pārskati, gada pārskati, konsolidētie gada pārskati);

6. Ņemot vērā, ka pētījuma objekts un mērķis ir aprakstīt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību pēc būtības, ne specifiski kādam uzņēmumam, promocijas darbā attiecīgi nav arī minēti iespējamo saistīto izmaksu aprēķini, lai ieviestu autores izstrādāto ietvaru Latvijas biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai korporatīvās pārvaldības sistēmā;
7. Korporatīvā pārvaldība tiek skatīta tikai saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību. Jautājumi, kas saistīti ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību, tiek skatīti tikai vienā aspektā, ņemot vērā vienu no svarīgākajiem korporatīvās pārvaldības principiem “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, – veikspēja un finansiālā situācija;
8. Ņemot vērā to, ka pētījuma objekts un mērķis ir aprakstīt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību pēc būtības, ne specifiski kādam uzņēmumam, tad promocijas darbā attiecīgi nav arī minēti iespējamo saistīto izmaksu aprēķini, lai ieviestu autores izstrādāto ietvaru Latvijas biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā;
9. Pētīts tiek tikai vadības skatījumā – precīzāk, uzņēmuma finanšu vadības skatījumā – kas ir korporatīvās pārvaldības sistēmā (skat. 1.1. attēlu);
10. Ar finanšu vadību saistītie jautājumi tiek skatīti tikai saistībā ar Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā.

Pētījuma periods

- Teorētiskajai daļai – laika periods no 1960-iem gadiem līdz mūsdienām;
- Praktiskajai daļai – dati no 2007. gada līdz 2021. gadam.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Vadoties no nozares vidēji ilgtermiņa nefinanšu aktīvi veido lielu (vismaz 40% un vairāk) proporciju uzņēmuma kopējās bilances vērtībā, tāpēc šo aktīvu atzīšana un novērtēšana, kā arī minēto aktīvu vadība būtiski ietekmē uzņēmuma veikspēju.
2. Papildus ieviešot saistītus normatīvos aktus un noteikumus ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai, tiks novērstas nepilnības un nodrošināta lielāka caurskatāmība publiski pieejamos dokumentos, kā arī paaugstināsies Latvijas biržas uzņēmumu “brīvprātīgais” korporatīvās pārvaldības indekss un veikspēja.
3. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai ir jānodrošina viens no svarīgākajiem korporatīvās pārvaldības principiem – caurskatāmība. Tas attiecīgi paaugstinās uzņēmumu sniegtās informācijas atklāšanas kvalitāti un uzlabos uzņēmumu veikspēju.

4. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas ietvara ieviešana Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos pozitīvi ietekmēs minēto uzņēmumu veikspēju.

Teorētiskā un metodoloģiskā bāze

Promocijas darba teorētiskā un metodoloģiskā bāze balstās uz dažādām ārvalstu zinātniskajām publikācijām un pētījumiem, jo Latvijā šajā jomā pētījumu ir ļoti maz. Minētie dokumenti ir pieejami dažādās datubāzēs, specializētajā vadības zinātnes literatūrā, tai skaitā saistībā ar grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu. Izmantoti arī semināru un konferenču materiāli, Latvijas Republikas normatīvie akti un ar tiem saistītie dokumenti, kā arī saistošie starptautiskie dokumenti par uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā un zinātniskās publikācijas un pētījumi par dažādu institūciju pieredzi saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu.

Lai paveiktu minētos promocijas darba uzdevumus, tika izpētītas šādas zinātniskās publikācijas un institucionālā dokumentācija, normatīvie akti un noteikumi par ilgtermiņa nefinanšu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā (grāmatvedības uzskaitē, atspoguļošanā, novērtēšanā, ietekme uz uzņēmuma veikspēju un vērtību). Kā galvenie literatūras avoti tika izmantotas zinātniskās publikācijas pieejamas: EBSCOHost, Scopus, SpringerLink, Thomson Reuters Web of Science, Wiley Online Library, Emerald, Science Direct, utt. Tika izpētīti sekojoši autoru pētījumi:

- Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība – Amadi-Echenfu J.E., Jaggi B., Tsui J., Metka R., Sidney S., McNeeney A., Roggi O., Giannozzi A., Zhang J.-M., Wang S.-H., Chen R., Zhong W.-W., u.c.;
- Korporatīvā pārvaldība – Lu L.W., Madahani P.M., Mahanti R., Dissenayake D.H.S.W., Johan S. and Zhang M., Keasey K. and Wright M., Păcală A., Palea V., Keasey K., Thompson S., Wright M., Morck R.K., Sternberg E., Cohen J., Krishnamoorthy G., Wright A., Yu J., Vivek M., Young J.C., Myungsoo S., u. c.;
- Normatīvie akti un noteikumi, kas reglamentē ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību – Barth M. E., Cram D. P., Nelson K.K., Gordon E.A., Hasting N.A.J., Hsu H.-T., Burton F.G., Jermakowicz E.K., Trottier K., Seetharaman A., Balachandran M., Saravanan A.S., Kuzmina I., Kuzmina-Merlino I., Kozlovskā I., Vecerskiene G., Jankauskiene K., Valanciene L., Sitnikova V.A., Devalle A., Tarca A., Choi F.D.S., Kulchev K., Evans L., Pawan K., Gupta V.K., Habib A., Domeika P., Ilincuta L., Jackson S.B., Roggi O., Giannozzi A., Dvořáková D., Talnagiova V., Cerna L., Pinto I., Rodriguez-Perez, G., Slof, J., Sola, M., Torrent, M., Vilardell, I., Brînză D.E., Bengescu M., Vehmanen P., El-Tawy N., Abdel-Kader M., Mauriello J.A., u. c.

Pētījuma zinātniskais nozīmīgums un novitāte

Pētījuma teorētiskais nozīmīgums tieši izriet no pētījuma zinātniskā nozīmīguma. Autore, izmantojot oriģinālu pieeju, izstrādājusi Latvijas biržas uzņēmumu nefinanšu aktīvu vadības ietvaru korporatīvās pārvaldības sistēmā. Šis pētījums sniedz pieeju ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, kas ietver ne tikai iekšējo kontroli no uzņēmuma vadības puses, bet arī ārējo – no jebkuras uzņēmumā ieinteresētās personas. Turklāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu daļas pieaugums Baltijas biržā kotēto Latvijas biržas uzņēmumu bilances vērtībā – no 38% 2007. gadā līdz 55% 2017. gadā, bet atsevišķiem uzņēmumiem pat līdz 97% – pastiprina šī pētījuma teorētisko nozīmīgumu (Kozlovskā, 2015; Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). Izmantojot šo pieeju, autore pierāda, ka izstrādātais ietvars dos iespēju jebkurai uzņēmumā ieinteresētajai personai kontrolēt uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību, kas attiecīgi ietekmēs uzņēmuma veiktspēju un finansiālo situāciju. Turklāt tas attiecīgi ietekmēs uzņēmumā ieinteresēto pušu lēmumus, akciju tirgu un Latvijas Republikas ekonomiku. Veiktais pētījums sniedz šādas zinātniskās novitātes un teorētisko nozīmīgumu:

1. Pierādīts apgalvojums, par ko iepriekš pētījumi nav notikuši, – vadoties no korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” skata punkta, korporatīvajai pārvaldībai ir liela nozīme biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībā;
2. Identificētas problēmas, kā arī konstatēta un pierādīta ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veiktspēju korporatīvās pārvaldības sistēmā, vadoties no korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” skata punkta, par ko iepriekš pētījumi nav notikuši;
3. Empīriskā pētījuma ietvaros, pamatojoties uz zinātniskajām publikācijām un ekonomikas jomas literatūru, tika izanalizēts ievērojams skaits pētījumu, kas deva iespēju identificēt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa problēmas visā šo aktīvu dzīves ciklā (no iegādes līdz to norakstīšanai/izslēgšanai). Iepriekš līdzīgi pētījumi no ilgtermiņa nefinanšu aktīvu dzīves cikla perspektīvas nav veikti. Turklāt šajā pētījumā identificētie problēmjautājumi pierāda, ka ir iespējams un juridiski atļauts korporatīvās pārvaldības sistēmā manipulēt ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu informāciju to grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos. Turklāt iepriekš līdzīgi pētījumi no biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības korporatīvās pārvaldības sistēmā un korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” perspektīvas nav veikti;

4. Identificētas nepilnības vietējos un starptautiskajos normatīvajos aktos un noteikumos, kas nosaka grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesus attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīviem to dzīves cikla laikā, un attiecīgi ieteikti grozījumi un papildinājumi normatīvajos aktos un noteikumos ar mērķi novērst šīs nepilnības. Tas ļautu nodrošināt korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, lai citām uzņēmumā ieinteresētajām personām atspoguļotu patieso situāciju uzņēmumā un attiecīgos uzņēmuma veikspējas rādītājus un samazinātu jebkādas uzņēmuma vadības iespējamās manipulatīvās darbības;
5. Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem izstrādāts “brīvprātīgais” korporatīvās pārvaldības indekss. Turklāt tika pierādīta “brīvprātīgā” korporatīvās pārvaldības indeksa un Baltijas biržā kotēto uzņēmumu veikspējas savstarpējā ietekme. Līdzīgi indeksi iepriekš nav izstrādāti, kā arī nav veikti līdzīgi pētījumi attiecībā uz Baltijas biržā kotētu Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā;
6. Izpētīta un noteikta informācija, kas nepieciešama, lai nodrošinātu lēmumu pieņemšanas procesa elementus par biržā kotēto uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā – caurskatāmi šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesi visā to dzīves ciklā (ieskaitot visas darbības no to sākotnējās iegādes/ attīstības līdz to norakstīšanai/ atjaunošanai). Līdzīgi pētījumi iepriekš nav veikti;
7. Izstrādāts ietvars Baltijas biržā kotētu Latvijas uzņēmumu efektīvai un caurskatāmai ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā vai jebkurā citā organizācijā, kuras īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, kā arī noteikti galvenie soļi šī ietvara ieviešanas un novērtēšanas procesiem, ko varētu izmantot jebkura ieinteresētā persona – iekšējā vai ārējā. Līdzīgi pētījumi iepriekš nav veikti.

Pētījuma praktiskā nozīme

Šī promocijas darba tiešais rezultāts ir ietvars, kas izstrādāts Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā. Līdzīgi pētījumi līdz šim nav veikti, un šo ietvaru var izmantot biznesā:

1. Ietvars grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir viegli izmantojams, kā arī praktiski noderīgs jebkurai uzņēmumā ieinteresētajai personai – iekšējai un ārējai. Promocijas darba autore izstrādājusi praktiskus soļus katram korporatīvajā pārvaldības sistēmā esošam ilgtermiņa nefinanšu aktīva dzīves cikla posmam: iegāde un attīstība, lietošana un izmantošana, uzturēšana, atjaunošana vai norakstīšana;

2. Ņemot vērā, ka grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas politikas ietekmē uzņēmuma bilanci, peļņas vai zaudējumu aprēķinu, kā arī uzņēmuma veikspēju, promocijas darba autore izstrādājusi novērtēšanas formu katram ietvara solim. Novērtēšanas forma sastāv no 6 galvenajām daļām, kas ietver autores izstrādātus atbilstošus vadības procesus, kā arī empiriski izmērāmus rādītājus, lai novērtētu rezultātus, kas iegūti, izstrādājot un ieviešot ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvaru korporatīvās pārvaldības sistēmā. Turklāt šī forma arī nodrošina, ka autores izstrādātais ietvars sniegs noteiktu virzienu un norādes par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības caurskatāmību, ticamību un atbilstību normatīvajiem aktiem grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas jomā korporatīvās pārvaldība sistēmā;
3. Uzņēmumam, kam pieder ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, ir ievērojamas priekšrocības izmantot autores izstrādāto ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesiem korporatīvās pārvaldības sistēmā (paaugstinās uzņēmuma veikspējas rādītāji, vērtība, “brīvprātīgais” korporatīvās pārvaldības indekss, tirgus daļa, izaugsme, ražīgums, utt.). Ietvars sistematizēts kā daļa no uzņēmuma koordinētas biznesa stratēģijas atbilstoši normatīvajiem aktiem un noteikumiem, kā arī akcionāru un citu uzņēmumā ieinteresēto personu interesēm. Tā kā mūsdienās aktīvu novērtēšana tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajām finanšu grāmatvedības jomām, uzņēmuma vadība, akcionāri un citas uzņēmumā ieinteresētās personas, izmantojot šo ietvaru, nodrošinās, ka uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvi tiek atzīti, novērtēti un vadīti visefektīvākajā un caurskatāmākajā veidā un saskaņā ar attiecīgo grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas regulējumu;
4. Pētījumu rezultātus un ieteikumus var izmantot ne tikai Baltijas biržā kotētos uzņēmumos, bet arī jebkurā organizācijā pasaulē, kurai pieder ievērojami ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, kā arī to var lietot jebkura organizācijā ieinteresētā persona vai praktiķis finanšu/ gada pārskatu analīzei. Aktīvu vadības process starp uzņēmumiem var atšķirties, jo uzņēmumu kultūra, mērķi un pat valoda var būt atšķirīga. Neskatoties uz to ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības process sastāv no vairākiem soļiem, kuros gandrīz visos precīza ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošana ir ļoti būtiska un pat kritiska:
 - a. Aktīvu vadības stratēģija un plānošana;
 - b. Aktīvu vadības lēmumu pieņemšana par aktīvu vadību;
 - c. Izmantošana dzīves ciklā;
 - d. Informācija par aktīvu;
 - e. Organizācija un cilvēki;
 - f. Risks un pārskatīšana.
5. Promocijas darba autores ieteikumi sniegs ievērojamu ieguldījumu ne tikai Baltijas biržā kotētos Latvijas uzņēmumos ieinteresētajām personām, bet

arī akciju tirgum un Latvijas Republikas ekonomikai, jo caurskatāmāki un ticamāki finanšu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesi attiecībā uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā nodrošinās lielāku caurskatāmību publiski atklātajā informācijā, kas paaugstinās potenciālo akcionāru interesi par Latvijas akciju tirgu, kā arī paaugstināsies akciju tirgus kapitalizācijas proporcija pret Latvijas Republikas IKP;

6. Teorētiskie pētījumi par uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu novērtēšanu un vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā var tik izmantoti kā mācību līdzekļi augstākās izglītības iestādēs un citās profesionālajās iestādēs, kas sagatavo revidentus, grāmatvežus, vadītājus, finanšu kontrolierus un analītiķus.

Nozīmīgāko rezultātu aprobācija

Ar nozīmīgākajiem pētījuma rezultātiem autore ir iepazīstinājusi plašu personu un organizāciju loku – Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumos ieinteresētās personas:

Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vadību un akcionārus, *Nasdaq* Rīga, LR zvērinātus revidentus, “Lielais četriniks audita kompānijas”, Eiropas Revīzijas palātu (*European Court of Auditors*), Latvijas Republikas Finanšu ministriju, Korporatīvās pārvaldības jomas profesionāļus, tiek organizēta programmas/platformas izstrādē (plānots attīstīt nākamajā pētījuma soli), u.c.

Svarīgākie empīriskā pētījuma rezultāti publicēti šādās zinātniskajās publikācijās:

1. Kozlovska I., Kuzmina-Merlino I., Linkage between Management of Long-Lived Non-Financial Assets and Performance of Latvian Companies Listed on the Baltic Stock Exchange// Book: Reliability and Statistics in Transportation and Communication, Springer International Publishing AG, - 2019., p.684-694. ISSN: 2367-3370, ISSN (electronic): 2367-3389, ISBN: 978-3-030-12449-6, E-book ISBN: 978-3-030-12450-2. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-12450-2>. **Springer International Publishing;**
2. Kozlovska I., Corporate Governance Disclosures: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange// Book: Reliability and Statistics in Transportation and Communication, Springer International Publishing AG, - 2018., p.574-584. ISBN: 978-3-319-74453-7, E-book ISBN: 978-3-319-74454-4. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-74454-4_55. **Springer International Publishing;**
3. Kozlovska I., Measurement of long-lived non-financial assets in Latvian listed companies: cost model versus revaluation model// Journal of Business Management, - 2017., -Vol.14 p.44-52. e-ISSN: 1691-5348. **EBSCO;**

4. Kozlovskā I., Long-lived non-financial assets impairment in Latvian listed companies// Journal of Business Management, - Nr.11, 2016, p. 60-69. ISSN 1691-5348. **EBSCO**;
5. Kozlovskā I., The impact of long-lived non-financial assets depreciation/amortization method on financial statements// Copernican Journal of Finance & Accounting, - Nr.4(2), 2015, p.91-108. e-ISSN: 2300-3065, p-ISSN 2300-1240. **EBSCO**;
6. Kozlovskā I., Kumzina I. Accounting measurement of long-lived Assets: a case of impairment practice// Journal of Business Management, - 2012, - No.5, Special Edition. - p.56-65. ISSN 1691-5348. **EBSCO**.

Atsauces uz promocijas darba autores publicētajiem zinātniskajiem rakstiem ir iekļautas šādos citu zinātnieku un autoru zinātniskajos rakstos un publikācijās:

1. **Bespalov M.V.**, Accounting for Similiar-type Fixed Assets in State Funded Educational Institutions, Accounting, Analysis, Auditing, - 2020, - 7(1), - p.15-26, DOI:10.26794/2408-9303-2020-7-1-26, -<https://accounting.fa.ru/jour/article/viewFile/296/289.pdf> (application/pdf);
2. **Massala J.F.**, Tax Regime for Asset Depreciation and Amortization: a Comparative Analysis Between Angola and Portugal, Dissertação de Mestrado em Contabilidade e Finanças apresentada à Faculdade de Economia, - 2020, - p.1-137, <http://hdl.handle.net/10316/94734>;
3. **Koowattanatianchai N., Charles M.B., Eddie I.** Incentivising investment through accelerated depreciation: Wartime use, economic stimulus and encouraging green technologies, - 2019, - 24(1), - p.115-137, <https://doi.org/10.1177/1032373217739921>;
4. **Mitic V., Kokic T., Mizdrakovic V., Tereladze D.** Correlation Between Asset Measurement and Profitability of Serbian Listed Companies, Accounting, Audit and Forensic Science, - 2019, - Vol.Finiz, - p.52-57, <https://doi.org/10.15308/finiz-2019-52-57>;
5. **Panova E.A.** Влияние амортизационной политики на финансовые показатели и инвестиционные возможности промышленного предприятия, Финансы и кредит, - 2019, - 25(1), - p.144-158;
6. **Barlasova T., Kopcakova J., Potoma R., Sefcikova D.** Assets and Modern Methods of Depreciation of Assets in an Enterprise, International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars, Empowering Actions To Achieve Global Goals: Implications For Economics, Business, Management and Related Disciplines, Conference Proceedings, EDAMBA, University of Economics in Bratislava, Slovak Republic, - 2019, - October 23-October 24, - p.22-33, ISBN: 978-80-225-4704-8;
7. **Fedorová D.** Hodnocení vybraných položek rozvahy - účetní a daňový pohled, Bakalářská práce, Technická Univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, - 2018/2019;

8. **Juárez F.** The Growth of Companies as a Function of Total Assets, WSEAS Transactions on Business and Economics, - 2018, - Vol.15, - p.301-310, ISSN: 11099526, Scopus;
9. **Juárez F.** A Preliminary Approach to Identify the Best Function that Fits the Growth of Company Total Assets, International Conference on Applied Mathematics & Computer Science (ICAMCS), - 2018, DOI: 10.1109/CAMCS46079.2018.000-3;
10. **Maruszewska E.W.** ZRÓŻNICOWANIE UJĘCIA AMORTYZACJI W SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ WSPÓŁCZESNYCH PRZEDSIĘBIORSTW, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, - 2018, - No.369, - p.137-149, ISSN 2083-8611, Zróżnicowanie ujęcia amortyzacji w sprawozdawczo... — Library of Science (bibliotekanauki.pl);
11. **Paly M.B.,** Determinant Variable of Net Income of Two Cobs Hybrid Corn Farm: Panel Data Analysis of Three Districts in South Sulawesi, Indonesia, International Journal of Progressive Sciences and Technologies (IJPSAT), -2018, - 8(2), -p.302-311, ISSN:2509-0119, DOI: <http://dx.doi.org/10.52155/ijpsat.v8.2.439>, International Journal of Progressive Sciences and Technologies (ijst-journals.org);
12. **Nawaiseh M.E., Al-Ibbini O.A., Al-nawaiseh H.N.F.** Impairment of Non-Current Assets-Implementation and Disclosure: Evidence from Industrial Firms in Jordan, British Journal of Business Design & Education, - 2016, - 9(2), ISSN (print): 2222-7426, ISSN (Online): 2222-8412;
13. **Nawaiseh M.E.** Can Impairment Recognition under IAS 36 Improved by Financial Performance, International Journal of Economics and Finance, - 2016, - Vol.8(12), - p.163-174, ISSN: 1916-971X, E-ISSN: 1916-9728;
14. **Nawaiseh M.E.** Impairment Accounting Practice in Jordanian Industrial Public Shareholding Companies under IAS 36, British Journal of Applied Science & Technology, - 2016, - Vol.12(6), - p.1-16, ISSN: 2231-0843;
15. **Krupina N.N.** The Role of Sub-Functions in the Effective Implementation of Accounting and Economic Functions of Depreciation, Financial Analytics: Science and Experience, - 2016, 43(2016), - p.2-17, ISSN: 2311-8768 (Online), ISSN: 2073-4484 (Print);
16. **Nawaiseh M.E., Al-Ibbini O.A., Nour H., Al-Nawaiseh F.** Impairment of Non-current Assets-Implementation and Disclosure: Evidence from Industrial Firms in Jordan, Advances in Management & Applied Economics, - 2016, - Vol.6(4), - p.111-126, ISSN (print): 1792-7544, ISSN (online): 1792-7552;
17. **Nawaiseh M.E.** Impairment Analysis of Non-current Assets under DCF Based-test in the Jordanian Industrial Shareholding Companies, British

Journal of Economics, Management & Trade, - 2015, - Vol.7(1), - p.10-22, DOI: 10.9734/BJEMT/2015/12880;

18. **Kasztelnik K.** The Impairment of Long-Lived Assets and Reversing Revaluation Review under US GAAP VS. IFRS Models in the United States, Accounting and Finance Research, - 2015, 4(3), - p.106-113, ISSN 1927-5986, E-ISSN 1927-5994, doi:10.5430/afr.v4n3p106, URL: <http://dx.doi.org/10.5430/afr.v4n3p106>;
19. **Plyats M.** Company's long-lived non-financial assets as an object of company's evaluation and company's management, essay, RTU Riga Business School, - 2015, - p.1-10. (DOC) Essay(Case Study1)Mikhail Plyats | Mikhail Plyats - Academia.edu;
20. **Juárez F.** Chaotic Recurrence of the Fixed Assets-Infrastructure Influence on Financial Health of the Hospitality Industry in Emerging Markets, Mathematical Methods in Finance and Business Administration, - 2014, - p.127-131, ISBN: 978-960-474-360-5.

Promocijas darba autores dalība starptautiskās zinātniskajās konferencēs

Būtiskākie pētījuma rezultāti prezentēti konferencēs Latvijas Republikā un ārvalstīs dažādās zinātniskajās diskusijās un starptautiskās zinātniskās konferencēs:

1. 14th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2021, "Economics and Business: Foreseeing Challenges and Opportunities", June 1-2, 2021, Riga, Latvia. Presentation "Corporate Governance and Information Asymmetry: Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange";
2. 13th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2020, "Evolving Dimensions of Long-lived Non-financial Asset Management and the 21st Century Expectations", February 19-20, 2020, Riga, Latvia. Presentation "Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange";
3. 12th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2019, "Foreseeing Challenges and Opportunities for Organizations at the Macro and Micro Level", February 21-23, 2019, Riga, Latvia. Presentation "Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange";
4. 18th International Multidisciplinary Conference, Reliability and Statistics in Transportation and Communication (RealStat-2018), October 17-20, 2018, Riga, Latvia. Publication and presentation "Corporate Governance Disclosure: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange 12th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2019, "Foreseeing Challenges and Opportunities for Organizations at the Macro and Micro Level", February 21-23, 2019, Riga, Latvia.

- Presentation “Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange”;
5. 11th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2018, “Trend of Business and Funding Models in Contemporary World”, March 15-17, 2018, Riga, Latvia. Presentation “Influence of Corporate Governance Disclosure Index: Evidence from Latvian Listed Companies on Baltic Stock Exchange”;
 6. 17th International Scientific Conference RealStat-2017, “Reliability and Statistics in Transportation and Communication”, October 18- 21, 2017, Riga, Latvia. Publication and presentation “Corporate Governance Disclosures: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange”;
 7. International Scientific and Educational Conference, Actual Problems of Education. (Competence-Oriented Approach- iSECRET Results Dissemination (MIP 2017), “MIP 2017” Presentation “Financial Technologies: New Challenges of Education of Financial Managers”, June 1-2, 2017, Riga, Latvia;
 8. 10th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2017 and Doctoral Seminar “Sustainable organisations: Creating and Managing in Turbulent Business Environment”, April 26-29, 2017, Riga, Latvia. Publication and presentation “Role of long-lived non-financial assets in performance of Latvian listed companies in Baltic stock exchange”;
 9. 19th Nordic Conference Small Business Research (NSCB 2016), “Entrepreneurship and Value Creation”, May 19-20, 2016, Riga, Latvia. Publication chapter in book and presentation: “The impact of long-lived non-financial asset impairment on financial statements of Latvian companies”;
 10. 9th Annual Scientific Baltic Business Management Conference, ASBBMC 2016, “Challenges of Business Sustainability in the Digital Age”, April 21-23, 2016, Riga, Latvia. Publication and presentation: “Measurement of long-lived non-financial assets in Latvian listed companies: cost model versus revaluation model”;
 11. International scientific-practical conference “Strategy of Entrepreneurship” Proceedings, paper presented “The Impact of evaluation approaches of long-lived assets on a company’s financial performance” (co-author Kuzmina-Merlino I.). ISBN 978-966-926-038-3, SHEI Kyiv National Economic University named after V.Hetman, 27 November, 2015, Kyiv, Ukraine, page 329-331;
 12. Iris-Alkona, Institute of Researchers and International Symposiums Alkona, International Scientific Symposium, “Economics, Business & Finance”, July 7-11, 2015, Jurmala, Latvia. Publication and presentation: “The impact of long-lived non-financial assets depreciation/ amortization method on financial statements”;

13. 8th International Scientific Conference: Information Society and Modern Business. Modern Trends in Business: Globalization vs Localization, April 23-24, 2015, Ventspils, Latvia. Presentation: "Accounting of depreciation and amortization of long-lived assets";
14. 6th International Scientific Conference: In Search of New Business Solutions for Emerging Future, April 25-27, 2013, Riga, Latvia. Presentation: "Measuring long-lived assets value: accounting regulation and practical issues";
15. 9th ICAFT: International Conference on Accounting and Finance in Transition, European and World Experience and Public Policy Consideration", October 11-13, 2012, Riga, Latvia. Publication and presentation: "Accounting measurement of long-lived assets: a case of impairment practice";
16. 5th International Scientific Conference "Information Society and Modern Business Knowledge Creation and Transfer into New Competencies", April 26-27, 2012, Ventspils, Latvia. Presentation: "Long-term asset management in the corporate governance system";
17. International Scientific Conference "Innovative and creative solutions in business and culture", The University College of Economics and Culture, March 28-30, 2012, Riga, Latvia. Publication and presentation: "Quality of financial information as an important element of corporate governance";
18. International Scientific Conference "Business analysis, accounting, taxes and auditing", Department of Accounting at Tallinn University of Technology, November 10-11, 2011, Tallinn, Estonia. Publication and presentation: "Credit management improvement in the international commercial company".

Promocijas darba struktūra un apjoms

Šis promocijas darbs ir patstāvīgs pētījums, kas sastāv no šādām daļām: ievads, trīs galvenās daļas, kurās ietilpst apakšnodaļas, secinājumi un ieteikumi, bibliogrāfija un pielikumi. Darba kopējais apjoms ir 251 lappuses, tai skaitā 39 tabulas un 23 attēli. Šī promocijas darba struktūra tika izstrādāta atbilstoši pētījumā noteiktajam mērķim un atbilstošajiem uzdevumiem (skat. 1. tabulu).

Baltijas biržā kotēto uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā

1. tabula

Pētījuma struktūra

Pētījuma objekts – Baltijas biržā kotēti Latvijas uzņēmumi			
Pētījuma subjekts – Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”			
Pētījuma mērķis – balstoties uz pētījumu par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesu, novērtēt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības aktualitāti un izstrādāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvaru, sniegt priekšlikumus, kā nodrošināt caurskatāmu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti (uzņēmuma iekšienē) un atspoguļošanu (ārpus uzņēmuma) korporatīvās pārvaldības sistēmā			
UZDEVUMI			
Veicot akadēmiskās literatūras un saistīto normatīvo aktu un noteikumu izpēti, izzināt, kāda ir biržas uzņēmumu efektīva ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa nozīme un loma korporatīvās pārvaldības sistēmā un kā tā ietekmē uzņēmuma veikspēju	Identificēt, analizēt un kritiski izvērtēt Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu praksi korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” ievērošanā attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā, lai noteiktu iespējamās manipulatīvās darbības saistībā ar šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem	Izstrādāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa ietvaru korporatīvās pārvaldības sistēmā	Izdarīt secinājumus un izstrādāt ieteikumus ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesa uzlabošanai Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem korporatīvās pārvaldības sistēmā, kā arī jebkurai citai organizācijai, kurai pieder ievērojami ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, lai izmantojot šo ietvaru nodrošinātu augstākajā līmenī informācijas atklāšanu un attiecīgi uzņēmuma veikspēju. Turklāt izstrādāt arī galvenos priekšnosacījumus, kā veiksmīgāk ieviest šo ietvaru visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm – iekšējām un ārējām
Sniegt priekšlikumus Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības uzlabošanai korporatīvās pārvaldības sistēmā			
1.daļa Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā	2.daļa Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība	3.daļa Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā	
Hipotēze apstiprinās			
Secinājumi 1.–10.	Secinājumi 11.–21.	Secinājumi 22.–31.	
Ieteikumi			

Avots: izstrādājusi autore

Promocijas darba struktūra

IEVADS

1. TEORĒTISKIE APEKTI ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBAI KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀ
 - 1.1. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā
 - 1.1.1. Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi
 - 1.1.2. Korporatīvā pārvaldība biržā kotētajos uzņēmumos: korporatīvās pārvaldības nozīmīgums no akcionāru perspektīvas
 - 1.1.3. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, to loma uzņēmuma veikspējā
 - 1.1.4. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvaldība
 - 1.2. Grāmatvedības politika kā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības pamats
 - 1.2.1. Grāmatvedības politikas galvenie elementi
 - 1.2.2. Definīcija un standarta klasifikācija
 - 1.2.3. Atzišana un sākotnējā novērtēšana
 - 1.2.4. Novērtēšana pēc sākotnējās atzišanas
 - 1.2.5. Atzišanas pārtraukšana (atsavināšana, norakstīšana)
 - 1.2.6. Informācijas atklāšana
 - 1.2.7. Finansiālā veikspēja un interpretācija
 - 1.3. Korporatīvās pārvaldības ietekme uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitāti
 - 1.3.1. Ilgtermiņa nemateriālo aktīvu vadības efektivitāte
 - 1.3.2. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitātes novērtēšana
 - 1.3.3. Informācijas kvalitāte un finansiālā veikspēja
 - 1.3.4. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitātes novērtēšanas rezultāti: galvenie jautājumi
 - 1.4. Promocijas darba teorētiskais ietvars un konceptuālā struktūra
 - 1.4.1. Teorētiskais ietvars, pētāmie mainīgie
 - 1.4.2. Pētījuma jautājumi (PJ)
2. BALTIJAS BIRŽĀ KOTĒTO LATVIJAS UZŅĒMUMU ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBA
 - 2.1. Normatīvie akti un noteikumi, kas reglamentē biržas uzņēmumu (publiski atbildīgu) caurskatāmu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas, novērtēšanas un vadības procesus
 - 2.2. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu specifika attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un tās ietekmi uz informācijas atklāšanas caurskatāmību un kvalitāti
 - 2.3. *Patiesās vērtības* koncepcijas pielietošana ilgtermiņa nefinanšu aktīvu novērtēšanā
 - 2.3.1. Pētījuma problēmas apraksts

- 2.3.2. SFPS 36 ietekme uz uzņēmuma finansiālo veikspēju
- 2.3.3. Zinātniskie pētījumi par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšanu
- 2.3.4. Galvenās problēmas *patiesās vērtības* principa praktiskajā pielietojumā
- 2.4. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība un uzņēmumu finansiālā veikspēja
 - 2.4.1. Finanšu informācijas atspoguļošana – galvenie informācijas avoti lēmumu pieņemšanai
 - 2.4.2. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība un sniegums
 - 2.4.3. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu atzišana un novērtēšana: iespējamo jautājumu un problēmu identificēšana
- 3. KORPORATĪVĀ PĀRVALDĪBA UN VEIKTSPĒJA
 - 3.1. Korporatīvā pārvaldība un finansiālā veikspēja: Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi
 - 3.2. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā
 - 3.3. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā
 - 3.4. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara ieviešana korporatīvās pārvaldības sistēmā

SECINĀJUMI

IETEIKUMI

BIBLIOGRĀFIJA

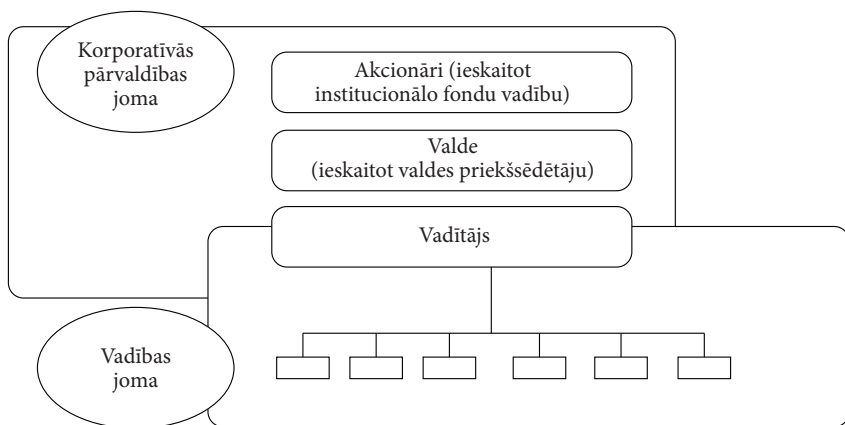
PIELIKUMI

1. TEORĒTISKIE ASPEKTI ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBAI KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀ

(1. daļa sastāv no 55 lappusēm, 4 apakšnodaļām,
4 tabulām un 9 attēliem)

Promocijas darba pirmā daļa ietver teorētiskos pētījumus un pārskatu par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā, kā arī teorētisko ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības modeļa ietekmei uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspēju. Šodien valsts galvenais uzdevums ir nodrošināt tās ekonomisko izaugsmi un iedzīvotāju labklājību. Tās ekonomisko izaugsmi būtiski ietekmē tāds faktors kā akciju tirgus (Bogdan, 2016). Izaugsmes rādītājiem un biržā kotētiem uzņēmumiem tiek novērotas līdzīgas tendences (ECB, 2017). *Nasdaq* akciju tirgus, kas saucas *Nasdaq Riga*, ir daļa no *Nasdaq Baltija* akciju tirgus. Latvijas biržas uzņēmumu skaits gadu gaitā atšķiras – no 41 uzņēmuma 2007. gadā līdz 27 uzņēmumiem 2017. gadā un 15 uzņēmumiem 2021. gadā. Turklāt katra uzņēmuma konkurētspēja ir atkarīga no dažādiem finanšu un nefinanšu faktoriem un to savstarpējās ietekmes. Viens no šādiem faktoriem ir **korporatīvā pārvaldība, kas būtiski ietekmē dažādus lēmumu pieņemšanas procesus, tostarp tos, kas attiecas uz ilgtermiņa nefinanšu aktīviem.**

Šodien laba un efektīva korporatīvās pārvaldības prakse ietekmē uzņēmuma tēlu, tirgus daļu, klientus, ilgtermiņa stratēģiju un uzņēmuma pārvaldīšanu globālajā tirgū (Crișan-Mitra, 2015, p.465; Suzuki, 1999). Attēls 1.1. atspoguļo biržā kotēto uzņēmumu vispārējo korporatīvo pārvaldības sistēmu, kas ietver galvenās vadības jomas – akcionāru pilnsapulci, valdi, kas veic uzņēmuma pārraudzību un funkcionālo vadību (piem., iepirkumi, ražošana, mārketing, sabiedriskās attiecības, utt.), un uzņēmuma vadītājus, kam pieder reālā vara uzņēmumā un kas to vada, pamatojoties uz viņu politiskajiem, sociālajiem un ekonomiskajiem uzskatiem (Morck, 2007). Korporatīvās pārvaldības prakses ir galvenie iemesli Āzijas krīzei 1997. gadā un globālajai krīzei 2007. gadā (Pillai and Al-Malkawi, 2016). Politiku veidotāji uzsver korporatīvās pārvaldības svarīgumu attiecībā uz biržā kotētiem uzņēmumiem (OECD, 2015). Viena no galvenajām problēmām ir labākas informācijas atklāšana ikgadējā Korporatīvās pārvaldības ziņojumā, kas akcionāriem palīdzētu īstenot to tiesības un valdes locekļu atbildību par finanšu/gada pārskatiem (Lovrinčević Šelamov and Hrstić, 2012). Jēdziens “pārvaldība” nozīmē nodrošināt autoritāti un caurskatāmības kontroli (Mahanti R., 2021). Par visspēcīgākajām korporatīvās pārvaldības pamatnostādnēm visā pasaulē tiek uzskatīti “OECD korporatīvās pārvaldības principi” (izdots 1999. gadā, pārskatīts 2004. gadā), kas ietver piecas galvenās kategorijas: valdes un vadības struktūru un procesu, īpašumtiesību struktūru un kontroles tiesību īstenošanu, finanšu

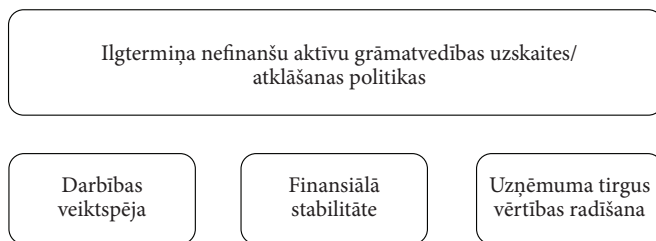

1.1. attēls: **Korporatīvās pārvaldības joma**

Avots: izstrādājis autors

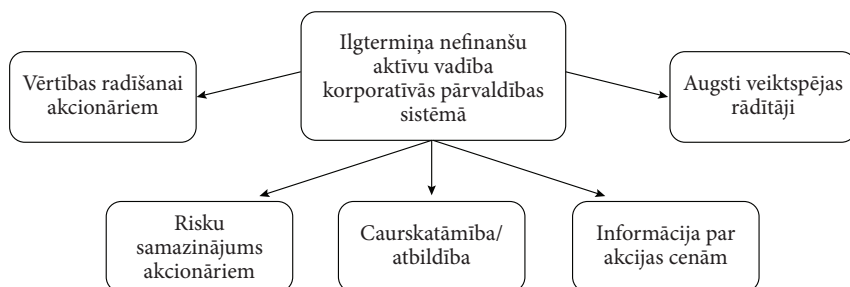
caurskatāmību un informācijas atklāšanu, revīziju, korporatīvo atbildību un atbilstību (McKeith and Collins, 2013). Tāpēc šodien vajadzētu būt skaidrām un caurskatāmām attiecībām starp uzņēmumu akcionāriem un vadību, informācijai jābūt uzticamai un caurskatāmai, saskaņā ar attiecīgajiem reglamentējošajiem dokumentiem, kas nosaka biržā kotētos uzņēmumus jeb korporatīvās pārvaldības kodeksu. Uzņēmumiem, kas piemēro korporatīvās pārvaldības principus, ir neapšaubāma priekšrocība akcionāru un investīciju piesaistē. Investoru risks zaudēt finanšu līdzekļus ievērojami samazinās. Tāpēc korporatīvās pārvaldības prakses būtiski ietekmē uzņēmuma veikspēju globālajā tirgū, veicinot izaugsmi, stabilitāti un ilgtermiņa ieguldījumus. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, kam ir nepieciešami ievērojami ieguldījumi, veido arī ievērojamu daļu no uzņēmumu bilances kopējiem aktīviem (Derun, 2013, 185. lpp.; Garinina, 2009). 11 gadu laikā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) šie aktīvi Baltijas biržā kotētajiem uzņēmumiem ir vidēji 41,77 % no to kopējām bilanču vērtībām. Šī vidējā proporcija palielinās no 38% 2017. gadā līdz 55% 2017. gadā, kas pierāda ievērojamus kapitāla ieguldījumus (Kozlovskā, 2015; Kozlovskā, 2017; Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). Līdz ar to šiem aktīviem ir būtiska ietekme uz uzņēmumu dažādos līmeņos – iekšējā, ārējā un pat globālā līmenī. Lēmumiem, kas pieņemti attiecībā uz šiem aktīviem to dzīves ciklā, jābūt caurskatāmiem un uztvertiem ļoti nopietni, tiem jābūt saskaņotiem ar uzņēmumu ilgtermiņa plāniem un pamatotiem ar detalizētiem aprēķiniem. Piemēram, šāda aktīva izmantošanas posmā ir jāņem vērā vairāki jautājumi: finansējums, tehnoloģijas, apkārtējā vide un pat sociālekonomiskie/politiskie jautājumi (Amadi-Echendu, 2021). Aktīvu vadība ir attīstījusi jaunus modeļus un koncepcijas, kas ietver daudz vairāk jomu nekā jebkad agrāk, kuru galvenais mērķis ir paaugstināt un pat optimizēt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu

kopējo sniegumu un veicināt uzņēmuma kopējo veikspēju (Price, 2018). Turklāt aktīvu pārvaldītājam, strādājot kopā ar grāmatvedības/finanšu nodaļām, jāpārzina nolietojuma pamatprincipi (Hastings, 2021). Šodien tas saskan ar aktīvu pārvaldību, kas ir sistemātiska un koordinēta biznesa stratēģija, uz kuru pamatojoties uzņēmums vada to fiziskos aktīvus, kas rezultējas uzņēmuma veikspējas rādītāju uzlabošanā un uzņēmuma izaugsme (Alles et al., 2005). “Ar Aktīvu Pārvaldību uzņēmums var izveidot aktīvu vadības procesus un organizatoriskās struktūras ietvaru augstai ekonomiskai veikspējai un izaugsmei ilgākā laika periodā, ieskaitot lēmumu pieņemšanas procesus par aktīvu dzīves ciklu, aktīva lietotājiem augstāka līmeņa atbildību un caurskatāmību informācijas atspoguļošanā par aktīvu un sodu sistēmu” (Katičić et al., 2014, p.208). Uzņēmumu vadītāji organizācijās, kurām pieder ievērojams aktīvu daudzums, sāk saprast, kāda ir aktīvu vadības ietekme uz efektivitāti, drošību, uzticamību, ilgtspēju un ieinteresēto personu pārliecību (Katičić et al., 2014). **Tāpēc var apgalvot, ka uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai ir ievērojama ietekme uz vairākām korporatīvās pārvaldības sistēmas jomām.** Ir vairāki labas korporatīvās pārvaldības pamatprincipi. **Viens no vissvarīgākajiem principiem tiek arī pētīts – informācijas caurskatāmība, ieskaitot uzņēmumu finanšu/ gada pārskatu sagatavošanu un to, kā tiek atspoguļota visa informācija, uzņēmuma iekšējā kontroles, utt.** Uzņēmuma finanšu grāmatvedības un atspoguļošanas procesi augstākajā līmenī ir svarīgākās tādas kvalitatīvas korporatīvās pārvaldības pazīmes, kuras galvenie noteikumi un prasības ir saskaņā ar akcionāru noteikumiem un prasībām. Šī interpretācija atbilst Cohen et al. (2004) secinājumam: **“Viena no vissvarīgākajām funkcijām, ko korporatīvā pārvaldība var veikt, ir finanšu informācijas atklāšanas kvalitātes nodrošināšana”** (Cohen, et al., 2004, p.87). “Korporatīvās pārvaldības sistēmai ir nepieciešams labs informācijas atklāšanas līmenis un atbilstoša informācija, kas novērstu (vai vismaz samazinātu) informācijas asimetriju starp visām pusēm” (Madhani, 2015, p.7). Madhani (2007) pat uzsver, ka, pamatojoties uz korporatīvās pārvaldības reitinga sistēmām un akcionāru viedokļu aptaujām, **kā galvenā korporatīvās pārvaldības īpašība tiek minēta tieši informācijas atklāšana un caurskatāmība (Madhani, 2007).** Turklāt ir vairākas shēmas, kā novērtēt finanšu informācijas kvalitāti esošajā/ plānotajā korporatīvās pārvaldības sistēmā. Parasti viens no svarīgākajiem šo shēmu elementiem ir arī uzņēmuma grāmatvedības politikas, kas ietver arī grāmatvedības politiku attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. Vadība atzīst, ka pastāv reāls ekonomisks piensums no labi pārvaldītas informācijas atklāšanas politikas (Madhani, 2015). Uzņēmuma iekšējā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu uzskaites un informācijas atklāšanas politika ir vērsta uz šādām galvenajām jomām, kas atspoguļotas 1.2. attēlā (Metka, 2015, p.32; Sidney, 2009; McNeeney, 2005; Roggi and Giannozzi, 2015; Kozlovska, 2011; Poenaru and Halliburton, 2011; Woodruff, 1997; Garinina, 2009; Knowledge Management, 2000/2001, p.1; Carlucci and Schiuma, 2016; Carlucci and Schiuma, 2006; Zhang et al., 2014).

1.2. attēls. Galvenās jomas, uz ko vērsta uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu iekšējās grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošana

Avots: izstrādājis autors

1.3. attēls. Jomas, ko nodrošina uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvaldība augstākajā kvalitātē

Avots: izstrādājis autors

Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība augstākajā līmenī korporatīvās pārvaldības sistēmā ietekmē virzienus, kas atspoguļoti 1.3. attēlā (IAM, 2017; Katičić and Dulčić, 2012; IMA, 2017; Yu, 2011; Mande et al., 2012). **Ir ļoti svarīgi, lai grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesi jeb uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu atzišana un novērtēšana ir pareiza, caurskatāma un saskaņota ar attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, kas nosaka grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu. Ir svarīgi, lai pieejamā informācija par lēmumiem, kas attiecas uz iespējamām nākotnes investīcijām šajos aktīvos, ir caurskatāma un patiesi atspoguļo esošo situāciju uzņēmumā. Tāpēc var secināt, ka veikspējai, finanšu grāmatvedības uzskaitēi un atspoguļošanai par šiem aktīviem ir būtiska loma uzņēmuma korporatīvās pārvaldības sistēmā.** Turklāt korporatīvā grāmatvedības politika sastāv no noteiktiem principiem, konvencijām, noteikumiem un specifiskām praksēm attiecībā uz finanšu/ gada pārskatos atspoguļoto posteņu atzišanu, novērtēšanu, atspoguļošanu un

1.4. attēls. Uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas politiku galvenie elementi

Avots: izstrādājis autors

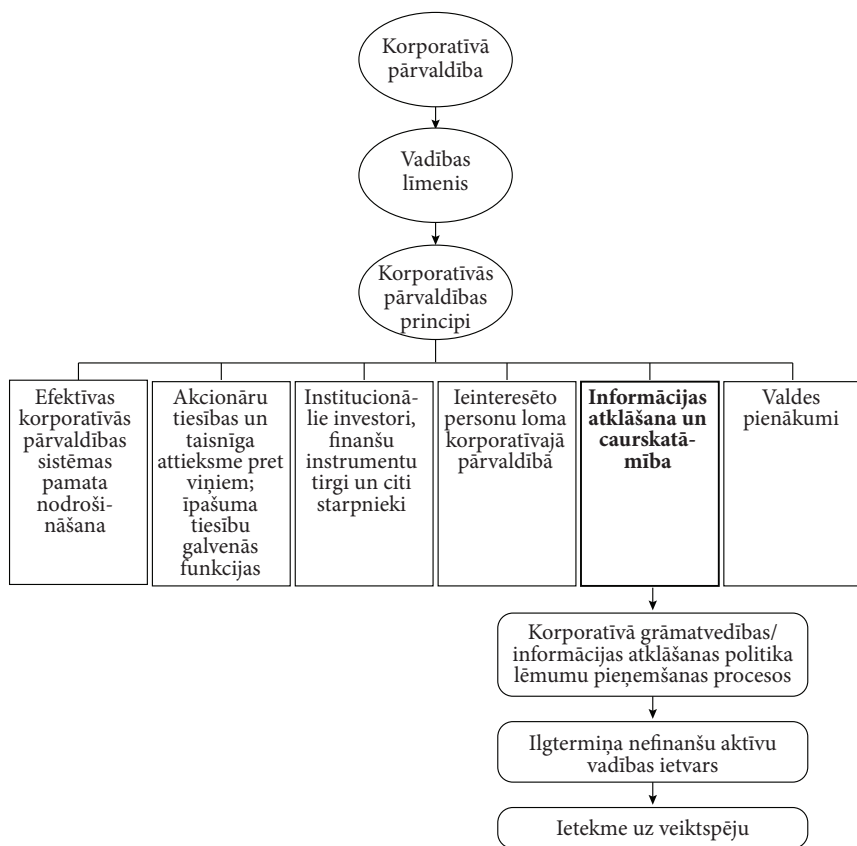
grāmatvedības vadības noteikumiem. Tas nozīmē arī, ka lietotāja lēmumu pieņemšanas procesā ir nodrošināts, lai finanšu/ gada pārskatos atspoguļotā informācija, ievērojot zināmu piesardzību, būtu ticama un salīdzināma (Manea, 2017). Lai šai procesā nodrošinātu, ka pieejamā informācija ir kvalitatīva, jāievēro šādi galvenie priekšnoteikumi: daudzsološāko investīciju iespēju identificēšana, iespēja kontrolēt vadītāju lēmumus, kas tiek definēti vairāk kā lēmumi vadītāju labā nevis kapitāla īpašnieku labā, iespēja ierobežot zādzības un samazināt asimetriskās informācijas problēmu (Bushman R. M., Smith A. J., 2003, 76-87).

Lai gan SFPS ir noteiktas prasības un norādīts, kam jābūt iekļautam korporatīvajā grāmatvedības politikā attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīviem (1.4. attēls), katrā no šiem soļiem ir neatrisināti jautājumi, kas attiecīgi ietekmē uzņēmuma finanšu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas kvalitāti un caurskatāmību (Kozlovskā, 2017; BrīnzĀ and Bengescu, 2016; Burton and Jermakowicz, 2015; Jáčov and Horák, 2015; Barth, 2014; El-Tawy and Abdel-Kader, 2013b; Ilincuta, 2013; Talnagiova and Cerna, 2011; Devalle, 2014; Rodriguez-Perez et al., 2011; Talnagiova and Cerna, 2011; Betakova et al., 2014; Roggi and Giannozzi, 2015; Gordon and Hsu, 2012; Rennekamp et al., 2015; Trottier, 2013; Sitnikova, 2014). Informācijas atklāšanas prasības būtiski paaugstina informācijas atspoguļošanas kvalitāti, kas ir ļoti pozitīvs signāls esošajiem un potenciālajiem akcionāriem, jo samazinās informācijas asimetrijas problēmas un “agency” izmaksas (Tarca, 2004). **Svarīgākais mērķis, lai veicinātu uzņēmumus lietot SFPS, ir finanšu/ gada pārskatu kvalitātes paaugstināšana un kapitāla tirgus efektivitātes palielināšana** (Evans, 2003). Finanšu analīze ir būtiska ikvienam uzņēmumam, lai novērtētu tā veikspēju visos finanšu aspektos. **Koeficientu analīze ir viens no finanšu analīzes procesa spēcīgākajiem instrumentiem, kas parāda uzņēmuma ilgtermiņa un īstermiņa politiku**

efektivitāti (Pawan et al., 2013). “Finanšu grāmatvedības informācijai, ciklā tā sniedz ar vērtību saistītu informāciju, ir būtiska loma kā korporatīvās pārvaldības vadības instrumentam” (Habib, 2008, p.6). **Grāmatvedības un atspoguļošanas procesi ir jebkura uzņēmuma vadības sistēma**, kas nodrošina informāciju par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem, to fizisko stāvokli, nodrošinājuma likmi un nolietojumu. Šī informācija ir noderīga, lai kontrolētu aktīvu iegādi un apriti un veiktu to izmantošanas efektivitātes analīzi (Domeika, 2008). Tāpēc var secināt, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu politika ir daļa no uzņēmuma finanšu stratēģijas, kas nodrošina savlaicīgu informācijas atjaunošanu par ilgtermiņa aktīviem, aktīvu izmantošanas efektivitāti un tiem paredzētos optimālos finansēšanas resursus. Turklāt **biznesa vadītāji organizācijās, kurām pieder daudz aktīvu, sāk saprast aktīvu vadības ietekmi uz efektivitāti**, ticamību, ilgtspēju un akcionāru pārliecību (Katičić et al., 2014). Aktīvu vadība tiek izmantota, lai analizētu, cik efektīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai palielinātu apgrozījumu vai pārdošanas apjomu (Peavler, 2017). Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu efektivitāte tieši ietekmē iespēju palielināt uzņēmuma ražošanas kapacitāti, samazināt izmaksas un palielināt peļņu. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesam ir ievērojama ietekme uz uzņēmuma ražīguma un efektivitātes rādītājiem, kas paaugstina īpašnieku turību (Chakraborty, 2014; Sur and Yadav, 2014). Galvenie rādītāji, kas tiek izmantoti uzņēmuma efektivitātes novērtēšanai, ir pamatlīdzekļu atdeve (%) un pamatlīdzekļu kapacitāte (Rurāne, 2006). Turklāt, izstrādājot investīciju struktūras, ir jāņem vērā abi faktori (finanšu un nefinanšu) (Hongson et al., 2013). Pat izpildedirektora atalgojuma sistēmai ir ietekme uz uzņēmuma darbības efektivitāti un aktīvu produktivitāti (Jiswal and Bhattacharyya, 2016). **Tāpēc var secināt, ka arī procesi, kas saistīti ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu, kļūst arvien svarīgāki uzņēmuma vadības un veikspējas novērtēšanā, kā arī visefektīvākajos uzņēmuma korporatīvās vadības procesos.** Aktīvu pārvaldībai ir plaša mēroga stratēģija uzņēmuma korporatīvajā limenī, un tās galvenais mērķis ir noteikt veidus, kā fiziskie aktīvi var tikt izmantoti, lai sasniegtu biznesa mērķus un radītu uzņēmuma nākotnes vērtību (Katičić et al., 2014). Turklāt korporatīvajai pārvaldībai ir ievērojama ietekme uz uzņēmuma finanšu veikspēju, un tā **tieši ietekmē uzņēmuma veikspēju** (Tehrani, 2016). Labākai korporatīvajai pārvaldībai ir augstāka korelācija ar labāku uzņēmuma operatīvo veikspēju un uzņēmuma tirgus vērtību. **Korporatīvās pārvaldības kvalitāte nosaka akciju cenu, cieši korelē un spēcīgi ietekmē akciju atdevi, palielinot uzņēmuma vērtību** (Malik and Shah, 2013; Tehrani, 2016; Gompers and Metrick, 2003; Carvalhal and Nobili, 2011; Sungmin et al., 2014). **Pastāv savstarpēja saistība starp uzņēmuma korporatīvās pārvaldības indeksu un uzņēmuma akcijas cenu** (Black et al., 2006). Neskatoties uz to, ka vairumā pētījumu norādīts uz pozitīvu saistību starp korporatīvo pārvaldību un uzņēmuma veikspēju, ir arī pētījumi, kas apgalvo pretējo, – ka šī saistība ir negatīva. Ir arī tādi pētījumi, kuros apgalvots, ka

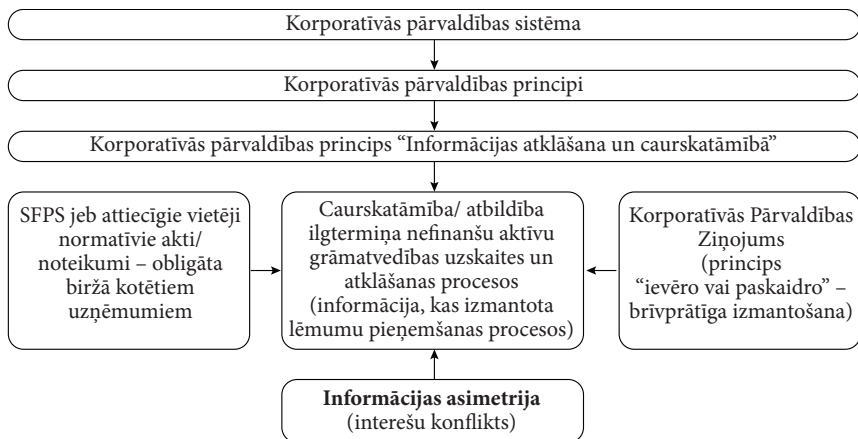
minētā saistība nepastāv (Dissenayake et.al., 2021; Pintea et al., 2015; Kara et al., 2015; Ayuso et al., 2014). **Korporatīvās pārvaldības sistēmai ir ietekme uz vadītāju uzvedību lēmumu pieņemšanas procesos** (Jermias, 2007). “Aģenti” (direktoru padome un vadība) ir arī galvenās uzņēmumu korporatīvās pārvaldības procesā iesaistītās personas. **Atbildības līdzsvara saglabāšana starp uzņēmuma akcionāru un vadītāju interesēm šai situācijā biržas uzņēmumiem kļūst vitāli svarīga.**

Uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu kā vadāmā objekta loma korporatīvās pārvaldības sistēmā, kā arī tā vadības ietekme uz uzņēmuma veiktspēju atspoguļota 1.5. attēlā.

1.5. attēls. Uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu vieta saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība” jeb kā korporatīvās pārvaldības sistēmas objekts

Avots: izstrādājis autors

1.6. attēls. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem korporatīvās pārvaldības sistēmā obligātie normatīvie akti un brīvprātīgie noteikumi un to savstarpējā saistība

Avots: izstrādājis autors

1.1. tabula. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekme uz uzņēmuma veikspēju no korporatīvās pārvaldības principa "informācijas atklāšana un caurskatāmība" perspektīvas: identificētās nepilnības

Galvenie elementi	Problēmas
Klasifikācija	Jautājumi un procedūra attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu standarta klasifikāciju.
Atzišana un sākotnējā novērtēšana	Kā, kas un kādā vērtībā var tikt atzīti kā ilgtermiņa nefinanšu aktīvi.
Novērtēšana pēc sākotnējās atzīšanas	Kādi/ kā modeļi ir jāpielieto lai novērtētu konkrēto ilgtermiņa nefinanšu aktīvu (izmaksu/ pārvērtēšanas), kā tālāk šis aktīvs ir jānolieto/ jāamortizē.
Atzīšanas pārtraukšana (norakstīšana/ atsavināšana)	Kad/ kā ir jāveic ilgtermiņa nefinanšu aktīvu atsavināšana/ norakstīšana.
Informācijas atklāšana	Kā informācija attiecībā uz uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un informācijas atspoguļošanu tiek atspoguļota finanšu pārskatos visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm no korporatīvās pārvaldības principa "informācijas atklāšana un caurskatāmība" perspektīvas.
Veiktspēja un interpretācija	Procedūru novērtēšana un interpretācija par to, kā korporatīvās pārvaldības princips "informācijas atklāšana un caurskatāmība" attiecībā uz to, kā grāmatvedības uzskaites un informācijas atklāšanas procesi par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem ietekmē dažādus uzņēmuma veikspējas rādītājus ieskaitot tos, kas attiecās uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitāti un uzņēmuma veikspēju.

Avots: izstrādājis autors (2021)

Šis zinātniskās atziņas var interpretēt arī kā bāzi promocijas darba empīriskajam pētījumam un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara izstrādei korporatīvās pārvaldības sistēmā. Šis ietvars nodrošinās augstāka līmeņa informācijas atklāšanu un caurskatāmību uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos un šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos, kas tādējādi attiecīgi uzlabos uzņēmuma veikspējas rādītājus, ieskaitot investīciju piesaisti. Tāpēc var secināt, ka uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas metodēm ir ietekme uz uzņēmuma finanšu informācijas kvalitāti, finanšu/ gada pārskatu saturu un finansiālo veikspēju. Turklāt tā nosaka informācijas caurskatāmības līmeni publiski pieejamajos dokumentos, uz kuriem pamatojoties akcionāri pieņem vadības un finanšu lēmumus.

2. BALTIJAS BIRŽĀ KOTĒTO LATVIJAS UZŅĒMUMU ILGTERMIŅA NEFINANŠU AKTĪVU VADĪBA

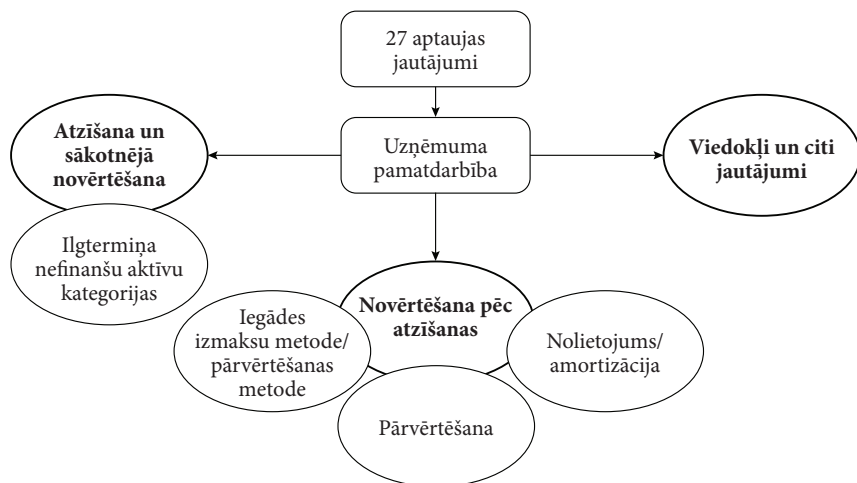
(2. daļa sastāv no 73 lappusēm, 4 apakšnodaļām,
19 tabulām un 5 attēliem)

Šai nodaļā aprakstīts promocijas darba autores veiktais pētījums par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu praksi – šī promocijas darba objektu.

PJ 1: Ko biržas uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos nodrošina caurskatāma finanšu informācijas atspoguļošana? Ticama, konsekventa un vienota informācijas atspoguļošana finanšu/ gada pārskatos ir svarīga labas korporatīvās pārvaldības prakses sastāvdaļa visās pasaules valstīs, kuras mērķis ir gūt uzticamību biznesam esošo un potenciālo akcionāru un citu ieinteresēto personu acīs (Gupta, 2014). Neskatoties uz to, ka pastāv dažādi normatīvie akti un noteikumi, kas reglamentē uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesus, ir nepieciešami būtiski uzlabojumi, kas nodrošinātu patiesu un caurskatāmu informācijas atklāšanu. Jo tieši tam, kā tiek ievēroti minētie normatīvie akti un noteikumi, **ir ievērojama ietekme** uz šo aktīvu finanšu grāmatvedības uzskaites, atspoguļošanas, novērtēšanas un vadības procesiem, kā arī uz uzņēmuma finanšu rezultātiem pārskata periodā un attiecīgi – dažādu uzņēmumā ieinteresēto personu lēmumu pieņemšanas procesus. **Vietējos normatīvajos aktos un noteikumos** nepieciešami detalizētāki nosacījumi uzņēmuma pamatlīdzekļu un nemateriālo aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai. **Nasdaq Riga noteikumos** – vairāk uzmanības būtu jāvērs tieši uzņēmumu finanšu/ gada pārskatu kvalitātei un caurskatāmībai ieskaitot jautājumus par šo aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu. Ieteicams ieviest soda sistēmu situācijām, ja tiek atklāts, ka uzņēmums ir veicis manipulatīvu aktivitāti ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos. **SFPS** papildināmi ar stingriem un standartizētiem normatīviem aktiem attiecībā uz uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem (piem., SFPS 36, utt.). Detalizētāks veikta pētījuma apraksts sniegts promocijas darba pilnajā tekstā.

PJ 2: Kas ir visproblemātiskākie jautājumi Latvijas biržas uzņēmumu praksē saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti, atspoguļošanu un vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā? Cik lielā mērā esošās finanšu/ gada pārskatu sagatavošanas metodes atbilst korporatīvās pārvaldības principam “finanšu caurskatāmība”? Autore, izmantojot aptauju, identificēja, kāda veida modeļus un mehānismus Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi izmanto, lai vadītu tiem piederošos ilgtermiņa nefinanšu aktīvus saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”. Aptaujā tika iekļauti 27 jautājumi par uzņēmumu ilgtermiņa

nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites, atspoguļošanas un vadības procesiem. Šī aptauja tika izveidota īpaši šādiem mērķiem domātā programmā (<https://www.visidati.lv/surveys/>) un elektroniski izdalīta visiem 28 Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem laika periodā no 2013. gada līdz 2015. gadam. Kopējais respondentu skaits – 25.

2.1. attēls. Aptaujas struktūra

Avots: izstrādājis autors

Pamatojoties uz aptaujas rezultātiem, secināms, ka Baltijas biržā kotētā Latvijas uzņēmumā ieinteresēta persona nevar iegūt skaidru un patiesu priekšstatu par uzņēmuma veikspēju attiecībā uz tam piederošo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un attiecīgi par to ietekmi uz citiem finanšu/ gada pārskata posteņiem. Turklāt ir būtiska nepieciešamība izstrādāt modeļus un mehānismus, ko var izmantot visas Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos ieinteresētās personas, lai caurskatāmā un ticamā veidā vadītu ilgtermiņa nefinanšu aktīvus korporatīvās pārvaldības sistēmā. Minētā jautājuma risināšanai jāpievēršas ne tikai šiem uzņēmumiem, bet arī regulējošajām iestādēm un sabiedrībai. Mūsdienu ekonomiskā un politiskā situācija un globalizācijas process šī jautājuma nozīmīgumu vēl vairāk pastiprina. Šiem uzņēmumiem ir identificēti šādi problēmjautājumi un prakses attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites, atspoguļošanas un vadības procesiem korporatīvās pārvaldības sistēmā – **uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu atzišana un sākotnējā novērtēšana**. Vairums šo uzņēmumu izmanto iegādes izmaksu metodi, pārvērtēšanas metodi lieto mazāk nekā 20 %. Tāpēc var secināt, ka uzņēmumi izvēlas

metodi, kas ir vieglāk izmantojama iekšējās grāmatvedības uzskaites un procesos. Turklāt abas metodes tiek izmantotas dažādiem mērķiem. **Novērtēšana pēc sākotnējās atzišanas – nolietojums/ amortizācija.** 96% uzņēmumu izmanto lineāro metodi, kas ir viegla un ērta no uzņēmuma iekšējās grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu skata punkta. Turklāt neviens no anketētajiem uzņēmumiem neizmanto ražošanas vienību metodi. Tikai 21% no visiem uzņēmumiem ir mainījis nolietojuma amortizācijas metodi. Tomēr nav vienas vislabākās un piemērotākās metodes. Visām uzņēmumā ieinteresētajām personām ir tiesības saņemt ticamu un caurskatāmu informāciju par situāciju uzņēmumā pārskata periodā. Lai samazinātu manipulatīvu aktivitāšu iespējamību no uzņēmuma vadības puses, ir svarīgi detalizēt normatīvos aktus un noteikumus attiecībā uz to, kā ilgtermiņa nefinanšu aktīvam noteikt vispiemērotāko nolietojuma/ amortizācijas metodi. **Novērtēšana pēc atzišanas – ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšana.** Kopš vietējie un starptautiskie normatīvie akti un noteikumi nenosaka noteiktus un stingrus nosacījumus attiecībā uz šo aktīvu pārvērtēšanu, Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ir likumiskas iespējas manipulēt ar šo aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu. Tikai 60% no visiem uzņēmumiem finanšu/ gada pārskatos atspoguļo informāciju par šo aktīvu pārvērtēšanu. Pastāv arī problēmas saistībā ar šo aktīvu pārvērtēšanas neatzišanu. Tas saistās ar tādu faktoru ietekmi kā atlīdzība, uzņēmumu vadītāju reputācija, kā arī obligāciju līgumu pārkāpšana, utt. Šīs anketēšanas rezultāti atklāj, ka uzņēmuma vadība ir tā, kas nolemj, vai un kā noteikt pārvērtēšanas apmēru. Tāpēc tā var manipulēt ar aprēķiniem un skaitļiem, kas atspoguļoti uzņēmuma finanšu/ gada pārskatā, ja ir tāda nepieciešamība, lai parādītu labākus uzņēmuma veikspējas rezultātus. Autore secina, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšana ir daudzdimensionāls jautājums. Turklāt prakse attiecībā uz to un SFPS 36 jāskata plašāk, ne tikai no grāmatvežu skata punkta, bet arī no vadītāju, akcionāru un citu uzņēmumā ieinteresēto personu puses. Tāpēc ir ļoti nepieciešams ieviest detalizētākus skaidrojumus SFPS 36 un vietējos normatīvajos un noteikumos, kā arī ieviest metodoloģiju, kad un kā uzņēmumiem ir jāveic ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšana. Nepieciešams vietējās un starptautiskajās prasībās iekļaut jautājumus par uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšanu, lai nodrošinātu standartizētu un attiecīgi arī ticamu un caurskatāmu procesu. Aptauja rāda, ka Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ir aktuāla problēma attiecībā uz ilgtermiņa aktīvu novērtēšanu, lietojot patiesās vērtības principu. Šī pētījumā ietvaros tika izpētīti un analizēti 52 Latvijas uzņēmumu finanšu/ gada pārskati par 2010. un 2011. gadu. Gada apgrozījums šiem uzņēmumiem bija vairāk nekā 10 miljoni eiro un ilgtermiņa nefinanšu aktīvi veidoja vairāk nekā 50% no šo uzņēmumu bilances vērtības (informācijas avots: www.lursoft.lv). Šī pētījuma rezultāti parāda, ka informācija attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšanu tika atklāta tikai 19 uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos jeb 36,5% no

uzņēmumiem, kas tika pētīti. Tomēr no minētajiem 19 finanšu/ gada pārskatiem tikai izvēlēti tikai 7, jo tie saturēja noderīgu informāciju turpmākiem pētījumiem un gala secinājumu izdarīšanai (Kuzmina and Kozlovska, 2012). Pamatojoties uz finanšu/ gada pārskatos atspoguļotajiem datiem, tika aprēķināti dažādi koeficienti, lai radītu izpratni par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšanu un vērtības samazināšanās apmēru, kā arī noteiktu dažas īpatnības un savstarpēju finanšu koeficientu saistību. Tāpēc autorei radās jautājums: “Vai investors var uzticēties atspoguļotajai informācijai?” Realitāte ir tāda, ka grāmatvedis novērtē aktīvu patiesajā vērtībā, vadoties no sava subjektīva skatījuma. Noteikt piemērotāko diskonta likmi, kas atspoguļotu pašreizējo tirgus situāciju un attiecīgos riskus, bieži vien būs pietiekami sarežģīti. Būs jāņem vērā dažādi apsvērumi un jāiesaista vadības, korporatīvās pārvaldības un vērtēšanas speciālisti. Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerves atlikuma samazinājums ietver nevēlamu informāciju par uzņēmuma sagaidāmo nākotnes veikspēju. Rodas jautājums, vai uzņēmumi cenšas nodrošināt patiesu un caurskatāmu informāciju, kas palīdzētu akcionāriem labāk novērtēt vērtības samazināšanās ietekmi uz nākotnes naudas plūsmām (Kvaal, 2005). Rezultāti rāda, ka grāmatvedības uzskaitē ilgtermiņa nefinanšu aktīvu novērtēšana, pārvērtēšana un uzņēmuma finanšu veikspēja pētniekiem un profesionāļiem joprojām ir debašu subjekts. Pētījumi par šo jautājumu norāda, ka SFPS 36 nosacījumi ir vairāk vērsti uz nemateriālo vērtību pārvērtēšanu un informācijas atklāšanu, mazāk tiek risināti jautājumi, kas saistīti ar grāmatvedības regulējumu uzņēmuma pamatlīdzekļu pārvērtēšanā. **Tas izskaidro autores vērsto uzmanību tieši uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu kategoriju.** Tāpēc problēmas, kas saistītas ar praktisko SFPS 36 pielietojumu, var tik izskaidrotas kā fakts, ka aktīvu pārvērtēšana ir daudzdimensionāls jautājums. **Iepriekš minētās problēmas pierāda, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vērtēšana ir tieši saistīta ar korporatīvo pārvaldību un to nevar ignorēt, kad tiek izstrādātas ieguldījumu stratēģijas.** Lielas atšķirības terminoloģijā un uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos palielina individuālas interpretācijas iespēju un **mudina veikt turpmākus pētījumus, lai izstrādātu metodoloģiskas pieejas ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai, kā arī izpētītu to ietekmi uz uzņēmuma veikspēju.** Tāpēc autore veica pētījumu par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un uzņēmumu finanšu veikspēju. Visiem Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ir jāsagatavo un jāatspoguļo informācija finanšu/ gada pārskatos par katru kvartālu, kas paaugstina investīcijas ilgtermiņa projektos, uzlabo uzņēmuma pieeju finansēm, samazinot riskus attiecībā uz informācijas apmaiņu starp tiem, kam ir nepieciešams finansējums (uzņēmumi), un tiem, kas sniedz finansējumu (kapitāla nodrošinātāji), turklāt mudina uzņēmumus ieguldīt lielāka apjoma projektos ar pozitīvu neto vērtību. **Prasība pēc informācijas regulāras atspoguļošanas paaugstina sniegtās finanšu informācijas caurskatāmību, kas samazina informācijas asimetriju un var tikt atklātas**

dažādajās veikspējas atskaitēs, kā arī attiecīgi uzlabo uzņēmumu vadītāju veiktās aktivitātes un samazina pārstāvības (“agency”) problēmas un vadītāju izvairīšanos investēt ilgtermiņa projektos (Johan S. and Zhang M., 2020; Kraft et al., 2018). Turklāt ir pētījumi ar kardināli pretēju viedokli – regulāri informācijas atspoguļošanas procesi var rosināt vadītājus veikt īstermiņa ieguldījumus, lai paaugstinātu īstermiņa peļņu uz uzņēmuma ilgtermiņa vērtības rēķina, tādējādi radot vai saasinot esošās pārstāvības (“agency”) problēmas (Hermalin and Weisbach, 2012). Tiek arī diskutēts par biržas uzņēmumu obligātās informācijas atklāšanas regularitāti. Tiek minēts, ka lielākas informācijas atklāšanas prasības var likt vadītājiem pieņemt tuvredzīgus lēmumus attiecībā uz ieguldījumiem. Notiek mēģinājumi samazināt starpposmu ziņojumu sniegšanas prasības, ko atbalsta ES un Apvienotā Karaliste. Ir arī dažādi ASV ieteikumi attiecībā uz obligāto ceturkšņa pārskatu atcelšanu (Kraft et al., 2018). Apkopojot iepriekš minētos jautājumus, autore secina, ka finanšu grāmatvedībai un informācijas atspoguļošanai ir ievērojama ietekme ne tikai uz uzņēmumu pārskatos atspoguļotās informācijas kvalitāti, bet arī uz ilgtermiņa ieguldījumu lēmumiem, ko pieņem abas puses – kā uzņēmuma vadītāji, tā arī uzņēmumu akcionāri un citas uzņēmumā ieinteresētās personas. Vairumā gadījumu, lai uzņēmumā ieinteresētās personas (ārpus uzņēmuma) spētu izanalizēt uzņēmuma veikspēju un novērtētu tā korporatīvo veikspēju un dzīvotspēju, vienīgais veids, kā to veikt, ir publiski pieejamo finanšu/ gada pārskatu analīze, kā arī koeficientu analīze (Voulgaris and Doumpos, 2000; Moscviciov et al., 2010; Knežević et al. 2011). Šis pētījums plašāk izklāstīts promocijas darbā.

PJ 3: Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība un veikspēja. Vai informācija par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa aktīviem atspoguļo/ pie-rāda, ka šo aktīvu vadībai ir ietekme uz uzņēmumu veikspēju? Šis pētījums ir balstīts uz sekundārajiem datiem (<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?p-g=mainlist&lang=en>). Tika analizēti Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu/ gada pārskati par 11 gadu periodu (no 2007. gada līdz 2017. gadam). Turpmākajam pētījumam tika izraudzīti uzņēmumi no Baltijas Oficiālā saraksta un Baltijas Otrā saraksta, ko pārstāvēja 21 uzņēmums no 7 nozarēm.

1. **Baltijas Oficiālā saraksta kopējā analīze un Baltijas Otrā saraksta analīze par diviem periodiem: 2007. gads un 2017. gads.** Autore uzskata, ka šis periods ļauj sasniegt pētījuma mērķi. Autore atlasīja 9 finanšu koeficientus/ rādītājus par 11 gadu periodu (par 2007. gadu un 2017. gadu, dažos gadījumos par laikposmu no 2007. gada līdz 2017. gadam). Vispiemērotāko koeficientu atlase, kas ļautu izanalizēt Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitāti un ietekmi uz uzņēmuma korporatīvo veikspēju, tika balstīta uz Tehrani N.G. pētījumu (Tehrani, 2016) un arī uz autores viedokli. Autore analizēja Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vērtības, kā arī to izmaiņas laikposmā no 2007. gada līdz 2017. gadam. Turklāt tika izmantotas

dažādas finanšu analīzes metodes – salīdzinošā novērtēšana (“benchmarking”), nozares analīze un tendenču analīze, izmantojot dažādus finanšu koeficientus, kā arī finanšu/ gada pārskatu analīze.

Baltijas Oficiālajā sarakstā un Baltijas Otrajā sarakstā iekļauto Latvijas uzņēmumu korporatīvās veikspējas vispārējā analīze par 11 gadu periodu (no 2007. gada līdz 2017. gadam) un 5 gadu periodu (no 2013. gada līdz 2017. gadam). Lai novērtētu Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības nozīmīgumu korporatīvās pārvaldības sistēmā, autore analizēja šo aktīvu proporciju uzņēmuma bilances vērtībā visā pētījuma periodā. Turklāt, lai analizētu saistību starp šiem aktīviem un uzņēmumu vispārējo korporatīvo veikspēju, tika pētīta rentabilitāte. Tas tika veikts, izmantojot dažādus matemātiskos rīkus (vidējos, procentus, koeficientus) un korelācijas analīzi. Nemateriālie aktīvi analīzē netika ietverti, jo tie, salīdzinot ar pamatlīdzekļiem, nesastādīja ievērojamu proporciju uzņēmumu kopējās bilances vērtībā salīdzinājumā ar pamatlīdzekļiem. Piemērotāko analīzē izmantojamo koeficientu atlase tika balstīta uz Chakraborty (Chakraborty, 2014) un Peavler (Peavler, 2017) veiktajiem pētījumiem. Lai nodrošinātu visprecīzākos un uzticamākos koeficientu analīzes rezultātus, tika veikts ranga vērtējums. Pēc iegūto rezultātu analīzes autore nonāca pie šādiem galvenajiem secinājumiem saistībā ar Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumus ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā un to ietekmi uz uzņēmumu korporatīvo veikspēju.

Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspējas analīze laikposmā no 2007. gada līdz 2017. gadam. Pamatojoties uz apkopoto un izanalizēto informāciju 2.1. tabulā, var secināt, ka 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) vidējā vispārējā korporatīvā veikspēja Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā (kotētiem Baltijas Galvenajā sarakstā un Baltijas Otrajā sarakstā) ir ievērojami uzlabojusies. Uzņēmumi veic ievērojamas investīcijas ilgtermiņa nefinanšu aktīvos. Tāpēc ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vidējā proporcija aktīvos atspoguļo ievērojamu palielinājumu (Baltijas Oficiālajā sarakstā šis vidējais rādītājs ir palielinājies par 32%, Baltijas Otrajā sarakstā – par 31%). Neskatoties uz to, ka pastāv nemateriālo aktīvu proporcijas kopējos aktīvos palielināšanās tendence līdzīgi kā ir globālā tendence, arī pamatlīdzekļu vidējā proporcija kopējos aktīvos palielinās. Tāpēc var secināt, ka Latvijas biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir būtiska ietekme uz šo uzņēmumu vispārējo korporatīvo veikspēju. Turklāt likviditātes rādītāji atspoguļo, ka pētījuma periodā abu sarakstu uzņēmumiem ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija kopējos aktīvos palielinājās, kas attiecīgi pamatoja to, ka minēto abu biržas sarakstu uzņēmumi to rīcībā esošos aktīvus izmanto efektīvi. Pašu kapitāla atdeve (ROE) un aktīvu atdeve (ROA) pierāda vispārējās veikspējas un konkurētspējas uzlabošanos. Salīdzinot Baltijas biržas Oficiālajā sarakstā kotēto uzņēmumu aktīvu rentabilitāti starp 2007. un 2017. gadu, ir redzams,

2.1. tabula. Baltijas biržas sarakstos kotēto Latvijas uzņēmumu korporatīvās veiktspējas finanšu rādītāju analīze 2007. gadā un 2017. gadā, vidējais

Rādītājs	Baltijas Oficiālais saraksts		+/-	Baltijas Otrais saraksts		+/-
	2017, vidējais	2007, vidējais		2017, vidējais	2007, vidējais	
Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija pret Kopējiem aktīviem (%)	36,83	27,82	+	59,67	45,54	+
Pamatlīdzekļi (%)	29,50	22,94	+	59,15	45,34	+
Nemateriālie aktīvi (%)	7,32	4,87	+	0,53	0,20	+
Likviditāte	2,70	2,14	+	3,24	4,57	+
ROE	0,14	0,06	+	0,26	0,02	+
ROA	0,09	0,05	+	0,09	0,01	+
ROAA	0,09	0,04	+	0,09	0,01	+
Pamatdarbības naudas plūsma	9 726 146	2 646 457	+	2 751 713	5 140 905	-
Pašu kapitāls/ kopējais parādu rādītājs	2,47	1,79	+	3,60	4,77	-
Parādi pret kapitālu proporcija = kopējie parādi / kopējie aktīvi	0,66	0,51	+	0,51	0,60	-

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

ka tā ir tajā pašā līmenī, bet uzņēmumiem, kas kotējas Baltijas Otrajā sarakstā, šis rādītājs paaugstinājies no 0,01 līdz 0,09. Tāpēc var secināt, ka uzņēmumi, kas kotējas Baltijas Otrajā sarakstā, tiem piederošos aktīvus izmanto efektīvi. Uzņēmuma vidējās pamatdarbības naudas plūsma atspoguļo ienākošo un izejošo naudas plūsmu no uzņēmuma pamatdarbības aktivitātēm. Pētījuma perioda pamatdarbības naudas plūsmas analīze norāda uz būtisku un pozitīvu tendenci Baltijas biržas Oficiālajā sarakstā kotētajos Latvijas uzņēmumos – vidējais pieaugums 268%. Tāpēc var secināt, ka šie uzņēmumi ļoti veiksmīgi ģenerē naudas plūsmu no to pamatdarbības. Pretēji rādītāji ir Baltijas biržas Otrajā sarakstā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem – samazinājums par 47%. Autore to skaidro tā, ka šajā periodā Latvijas Republika piedzīvoja ievērojamas finanšu krīzes. Tāpēc šī tendence būtu jāanalizē detalizētāk attiecīgo uzņēmumu pārstāvēto nozaru griezumā. Turklāt, izanalizējot uzņēmumu saistības, autore secina, ka pētījuma periodā vidējais parāds pret aktīvu rādītājiem ir paaugstinājies tieši Baltijas biržas Oficiālajā sarakstā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem, bet samazinājies Baltijas biržas Otrajā sarakstā kotētajiem. Neskatoties uz to, abos sarakstos šis rādītājs ir zem 1, un tas ir ļoti labs indikators, kas pamato, ka ne visi parādi tiek finansēti ar uzņēmumu aktīviem un saistību neizpildes risks nav tik augsts.

Tā kā šo uzņēmumu vidējais kapitāla rādītājs pret parādiem ir virs 1, var secināt, ka, neskatoties uz to, ka pastāv nelielas svārstības abos virzienos, Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi ir pietiekami stabili, lai segtu to īstermiņa un ilgtermiņa saistības. Būtu ieteicams, lai šis rādītājs ir vismaz 2, jo tad, ja vidējais kapitāla rādītājs pret parādiem ir virs 2 abiem sarakstiem kā 2007. gadā, tā arī 2017. gadā, tas attiecīgi norāda, ka uzņēmumi ir pietiekami stabili, lai segtu parākus no pašu kapitāla. Tāpēc Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi kļūst mazāk riskanti un problēmu gadījumā var segt finanšu saistības, pārdodot savus aktīvus. **Turklāt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības informācijas atspoguļošana un vadība kļūst vēl svarīgāka.** Promocijas darba autore izanalizēja arī Latvijas biržas uzņēmumu vispārējo korporatīvo veiktspēju nozaru griezumā – pētījuma periodā pārstāvētās nozares ar vidēji lielāko ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporciju bija finanšu nozare, labiekārtojums un pamatmateriāli (skat. 2.2. tabulu).

2.2. tabula. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija bilances vērtībā nozarēm, ko pārstāv Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi no 2007. gada līdz 2017. gadam, %

Nozare	Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija no kopējiem aktīviem, 2007-2017 (%), vidējais		
	Kopējie ilgtermiņa nefinanšu aktīvi	Pamatlīdzekļi	Nemateriālie aktīvi
Finanšu	74,35	74,34	0,01
Labiekārtojums	65,58	65,13	0,45
Pamatmateriāli	64,65	63,34	3,68
Veselības aprūpe	52,63	46,37	6,26
Rūpniecība	49,78	45,71	4,06
Patēriņa preces	32,14	31,95	0,19
Tehnoloģijas	30,21	28,47	1,74

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

2.3. tabula. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vidējais ROAA no 2007. gada līdz 2017. gadam (%), vidējais

Nozare	ROAA, vidējais
Finanšu	-3%
Labiekārtojums	5%
Pamatmateriāli	2%
Veselības aprūpe	6%
Rūpniecība	-1%
Patēriņa preces	1%
Tehnoloģijas	4%

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

2.4. tabula. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu naudas plūsma no pamatdarbības, ROE, ROA nozaru sadalījumā laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam (%), vidējais

Nozare	Pamatdarbības naudas plūsma, euro, vidējais	ROE (%), vidējais	ROA (%), vidējais
Pamatmateriāli	61 944 572	6%	5%
Finanses	6 934 482	5%	2%
Patēriņa preces	6 349 642	8%	6%
Rūpniecība	1 735 774	0%	3%
Labiekārtojums	1 724 812	-18%	-2%
Technoloģijas	774 831	32%	0%
Veselības aprūpe	41 934	-4%	-4%

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

Analizējot vidējo atdevi no aktīviem (ROAA), augstākais rādītājs pētījuma 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) ir veselības aprūpes nozarē. Tāds ir diviem uzņēmumiem no Baltijas Oficiālā saraksta – Olainfarm un Grindeks – un vienam no Baltijas Otrā saraksta – Latvijas Jūras Medicīnas Centrs. Ņemot vērā, ka Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vidējā proporcija kopējos aktīvos sastāda 52,63%, šo aktīvu vadībai ir būtiska ietekme uz uzņēmuma vispārējās korporatīvās veiktspējas raksturojošajiem rādītājiem. Identisku secinājumu var izdarīt arī par nozares vidējo ROAA 5% – labiekārtojuma nozare.

Analizējot pamatdarbības naudas plūsmu (ROE un ROA) pētījuma periodā (skat. 2.4. tabulu), autore secina, ka vidējā pamatdarbības naudas plūsma pamatmateriālu nozarē uzrāda vienu no augstākajiem ROE un ROA. Un šī nozare arī uzrāda lielāko ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporciju kopējos aktīvos. Šī nozare ir labs piemērs, lai parādītu uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekmi korporatīvās pārvaldības sistēmā. Turklāt ir nozares, kurās šo aktīvu proporcija kopējos aktīvos ir lielāka, bet uzņēmumu vispārējās korporatīvās veiktspējas rādītāji nav tik labi. Tāpēc autore secina, ka Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir būtiska ietekme uz uzņēmuma veiktspējas rādītājiem.

Pētījuma periodā labākais vidējais likviditātes rādītājs ir tādām nozarēm kā pamatmateriāli (1,498) un rūpniecība (1,432). Turklāt minētajām nozarēm arī vidējais parādu rādītājs pret kopējiem aktīviem ir labākais, salīdzinot ar visām nozarēm, ko pārstāv Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi. Turklāt tādas nozares kā patēriņa preces un labiekārtojums atspoguļo visvājākos veiktspējas rādītājus. Tā kā šo uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija kopējā bilances vērtībā ir salīdzinoši liela – labiekārtojums (65,58) un patēriņa

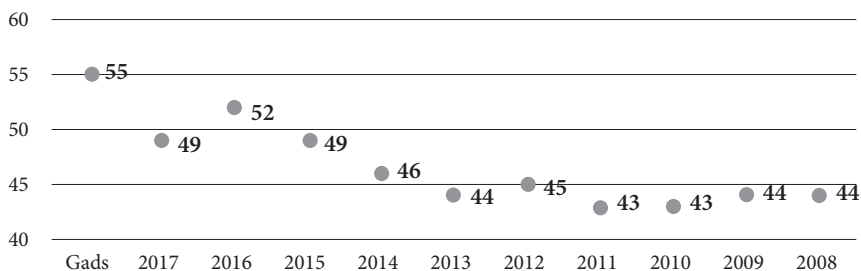
preces (32,40) –, ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības process šajā situācijā ir pat kritisks attiecībā pret šo uzņēmumu korporatīvo veiktspēju.

2.5. tabula. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vidējais parādu rādītājs pret pašu kapitālu, likviditāte, kapitāla rādītājs pret parādiem laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam (%), vidējais

Nozare	Parādi pret pašu kapitālu proporcija = Kopējais parāds/ Kopējie aktīvi, vidēji	Likviditāte, vidējais	Parādi/Pašu kapitāls/ parādu rādītājs, vidējais
Pamatmateriāli	0,35	1,498	0,60
Rūpniecība	0,48	1,432	0,99
Labiakoārtojums	0,74	4,000	3,36
Finanses	0,56	3,998	3,94
Tehnoloģijas	0,57	3,199	2,72
Veselības aprūpe	0,72	2,755	3,17
Patēriņa preces	0,63	7,993	8,59

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

- 2. Saistība starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un šo uzņēmumu vispārējo korporatīvo veiktspēju.** Lai izpētītu, vai pastāv jebkāda saistība starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un šo uzņēmumu vispārējo korporatīvo veiktspēju, autore veica analīzi, kas balstīta uz katra uzņēmuma veiktspēju, nevis uz uzņēmumu pārstāvēto nozaru griezumā. Turpmākajam pētījumam autore veica uzņēmumu vidējo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcijas aprēķinu kopējā bilances vērtībā laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam (2.2. attēls).

2.2. attēls. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija kopējā bilances vērtībā laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam

Avots: izstrādājis autors (2018) pamatojoties uz informāciju, kas pieejama
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

2.6. tabula. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu efektivitāte un rentabilitāte laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam, pamatojoties uz pamatlīdzekļu vadību un rentabilitāti

FATR vs ROCE	Vid. ROCE: augsta (≥25%)	Vid. ROCE: vidēja (>15% but <25%)	Vid. ROCE: zema (≤15%)
Vid. FATR: augsta (≥6)		Rīgas autoelek-troaparātu rūpnīca; Rīgas kuģu būvēta-va; Saldus mežrūp-niecība (AS Pata Saldus); Kurzemes Atslēga 1	VEF; Grobiņa; Ditton pievadkēžu rūpnīca; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca; Latvijas jūras medicīnas centrs; Tosmāres kuģu būvētava; Latvijas gāze; HansaMatrix; VEF Radiotehnika RRR; Grindeks; Olainfarm
Vid. FATR: vidēja (>2 but <6)		Brīvais vilnis	Siguldas CMAS; Rīgas juvelier-izstrādājumu rūpnīca
Vid. FATR: zema (≤2)		Latvijas Balzāms	SAF Tehnika

Avots: izstrādājis autors (2018)

Pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem (2.2. attēls), var secināt, ka 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) šiem uzņēmumiem vidējā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija kopējā bilances vērtībā ir palielinājusies no 44% 2007. gadā līdz 55% 2017. gadā (Kozlovskā un Kuzmina-Merlino, 2019). Pētījuma gaitā autore izvēlējās 2007. gadu un 2017. gadu, lai novērtētu savstarpējo saistību un korelāciju starp pamatlīdzekļu apgrozījuma rādītāju un ieguldītā kapitāla atdevi. Tā kā Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu nemateriālo aktīvu proporcija ilgtermiņa nefinanšu aktīvos sastādīja tikai niecīgu daļu no šo uzņēmumu bilances vērtības, salīdzinot ar pamatlīdzekļiem, nemateriālie aktīvi turpmākā pētījuma gaitā netika iekļauti. 2.6. tabulā analizēta Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vidējā efektivitāte un rentabilitāte laika periodā no 2007. gada līdz 2017. gadam (FATR un ROCE). Tika secināts, ka pastāv savstarpēja pozitīva korelācija starp uzņēmuma pamatlīdzekļu vadības procesu un uzņēmuma vispārējo rentabilitāti.

Lai izpētītu saistību starp diviem mainīgajiem – pamatlīdzekļu apgrozījuma rādītāju (FATR) un uzņēmumu korporatīvo veikspēju jeb rentabilitāti (ieguldītā kapitāla atdevē, ROCE) – autore veica korelāciju koeficientu aprēķinus un analīzes (2.7. tabula).

Pamatojoties uz veiktajiem aprēķiniem un analīzi (2.7. tabula), var secināt, ka pastāv spēcīga savstarpēja korelācija un ietekme starp ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un uzņēmumu vispārējo korporatīvo veikspēju. Turklāt autore izpētīja divus atšķirīgus laika periodus – 11 gadu periodu (no 2007. gada līdz 2017. gadam) un 5 gadu periodu (no 2013. gada līdz 2017. gadam). Iemesls šim dalījumam ir tāds, ka Latvijas Republika pētījuma periodā pieredzēja ievērojamu finanšu krīzi. Tāpēc autore uzskata, ka šis fakts ir būtiski ietekmējis pētījuma rezultātus, kas tika iegūti par 11 gadu periodu (no 2007. gada līdz 2017. gadam).

2.7. tabula. Savstarpējās ietekmes un korelāciju analīze starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu pamatlīdzekļu apgrozījuma rādītāju (FATR) un ieguldītā kapitāla atdevi (ROCE) 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) un 5 gadu periodā (no 2013. gada līdz 2017. gadam)

Nr.	Uzņēmums	Korelācijas koeficients starp vid. FATR un vid. ROCE (no 2007. gada līdz 2017.gadam)	Korelācijas koeficients starp vid. FATR un vid. ROCE (no 2013. gada līdz 2017.gadam)
1	AS Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca	0,41	0,75
2	AS VEF	0,86	0,97
3	AS Grobiņa	0,15	0,73
4	AS Ditton pievadkēžu rūpnīca	0,46	0,55
6	AS Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca	0,45	0,62
5	AS Valmieras stikla šķiedra	0,22	0,92
7	AS Rīgas kuģu būvētava	0,06	0,97
8	AS Latvijas Jūras medicīnas centrs	0,38	0,05
9	AS Tosmares kuģubūvētava	0,06	0,80
10	AS Brīvais Vilnis	0,08	0,93
11	AS Latvijas Gāze	0,39	0,57
12	AS Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus)	0,28	0,50
13	AS Olainfarm	0,86	0,66
14	AS HansaMatrix	0,10	0,20
15	AS VEF Radiotehnika RRR	0,46	0,39
16	AS Grindeks	0,85	0,81
17	AS Kurzemes Atslēga 1	0,38	0,94
18	AS Siguldas CMAS	0,60	0,71
19	AS Rīgas juvelierizstrādājumu rūpnīca	0,47	0,38
20	AS Latvijas Balzāms	0,01	0,74
21	AS SAF Tehnika	0,61	0,18

Avots: izstrādājis autors (2018)

2.8. tabula. Savstarpējās ietekmes un korelācijas analīze starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu pamatlīdzekļu apgrozījuma rādītāju (FATR) un ieguldītā kapitāla atdevi (ROCE) 11 gadu periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam)

Nr.	Korelācijas koeficients	No 2007.gada līdz 2017.gadam	
		Baltijas Oficiālais saraksts	HansaMatrix
1	0–0,3	Baltijas Otrais saraksts	Grobiņa; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas kuģu būvētava; Tosmares kuģubūvētava; Brīvais vilnis; Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus); Latvijas Balzāms
2	0,3–0,5	Baltijas Oficiālais saraksts	
		Baltijas Otrais saraksts	Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca; Ditton pievadkēžu rūpnīca; Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca; Latvijas Jūras medicīnas centrs; Latvijas Gāze; VEF Radiotehnika RRR; Kurzemes Atslēga 1; Rīgas juvelierizstrādājumu rūpnīca
3	0,5–0,7	Baltijas Oficiālais saraksts	SAF Tehnika
		Baltijas Otrais saraksts	Siguldas CMAS
4	0,7–1	Baltijas Oficiālais saraksts	Olainfarm; Grindeks
		Baltijas Otrais saraksts	VEF

Avots: izstrādājis autors (2018)

Laika periods no 2007. gada līdz 2017. gadam. Statistiski korelācijas koeficients mēra ietekmi un virzienu lineārā saistībā starp diviem mainīgajiem diagrammā – šajā gadījumā tas ir FATR un ROCE. Vērtības koeficients vienmēr ir starp +1 un –1. Veiktās analīzes rezultāti par laika periodu no 2007. gada līdz 2017. gadam sadalīti Baltijas biržas sarakstos un apkopoti 2.8. tabulā.

Korelācijas koeficients rāda, ka **pastāv korelācija starp FATR un ROCE**. Turklāt **netika identificētas negatīvas korelācijas**. Identificēti tikai četri uzņēmumi ar vidēji spēcīgu savstarpējo korelāciju starp FATR un ROCE. Vairākums Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu uzrāda ļoti vāju savstarpējo korelāciju starp FATR un ROCE. Viens no galvenajiem izskaidrojumiem šādai vājai kopsakarībai ir tāds, ka konkrētajā pētījuma periodā Latvijas Republika pieredzēja ievērojamu finanšu krīzi. Tāpēc tālākajā pētījuma gaitā autore veica otro analīzi

2.9. tabula. Savstarpējās ietekmes un korelāciju analīze starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu pamatlīdzekļu apgrozījuma rādītāju (FATR) un ieguldītā kapitāla atdevi (ROCE) 5 gadu periodā (no 2013. gada līdz 2017. gadam)

Nr.	Korelācijas koeficients	No 2013.gada līdz 2017.gadam	
1	0–0,3	Baltijas Oficiālais saraksts	HansaMatrix; SAF Tehnika
		Baltijas Otrais saraksts	Latvijas Jūras medicīnas centrs
2	0,3–0,5	Baltijas Oficiālais saraksts	
		Baltijas Otrais saraksts	VEF Radiotehnika RRR; Rīgas juvelierizstrādājumu rūpnīca
3	0,5–0,7	Baltijas Oficiālais saraksts	Olainfarm
		Baltijas Otrais saraksts	Ditton pievadkēžu rūpnīca; Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca; Latvijas Gāze; Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus)
4	0,7–1	Baltijas Oficiālais saraksts	Grindeks
		Baltijas Otrais saraksts	VEF; Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca; Grobiņa; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas kuģu būvētava; Tosmares kuģubūvētava; Brīvais Vilnis; Kurzemes Atslēga 1; Siguldas CMAS; Latvijas Balzāms

Avots: izstrādājis autors (2018)

par citu pētījuma periodu. **Laika periodā no 2013. gada līdz 2017. gadam** aprēķinātais korelācijas koeficients (2.9. tabula) parāda, ka **Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos pastāv spēcīga savstarpēja korelācija starp FATR un ROCE**. Turklāt, līdzīgi kā iepriekš veiktajā analīzē par laika periodu **no 2007. gada līdz 2017. gadam, nepastāv negatīvas korelācijas**. Pētījuma rezultāti pierāda, ka labāks korelācijas koeficients gandrīz visos Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos ir pētījuma periodā par 11 gadiem (no 2007. gada līdz 2017. gadam).

Vienīgais izņēmums ar pasliktinātu korelācijas koeficientu bija Baltijas Oficiālajā sarakstā kotētie uzņēmumi Olainfarm, Grindeks un SAF Tehnika un Baltijas Otrajā sarakstā kotētie uzņēmumi Latvijas Jūras medicīnas centrs un VEF Radiotehnika RRR. **Var secināt – jo augstāks FATR, jo augstāka Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības efektivitāte korporatīvās pārvaldības sistēmā.** Tas veicina uzņēmumu peļņas

palielināšanas iespējas un attiecīgi paaugstina akcionāru turību. Pamatojoties uz veikto pētījumu, var secināt, ka informācija par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā **pierāda, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība tiešā veidā ietekmē šo uzņēmumu veikspēju.** Detalizētāks šī pētījuma apraksts sniegts promocijas darba pilnajā tekstā.

Var apgalvot, ka, lai nodrošinātu augstāku kvalitāti, caurskatāmību un noderīgumu, ir svarīgi izvērtēt iepriekš aprakstītos jautājumus par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā. Šie aktīvi tiks izmantoti uzņēmuma ikdienas darbībā, lai sasniegtu labākus rezultātus un paaugstinātu uzņēmuma vērtību. Tāpēc šo aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanas politika ir svarīgi elementi uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībā korporatīvās pārvaldības sistēmā.

3. KORPORATĪVĀ PĀRVALDĪBA UN FINANŠU VEIKTSPĒJA

(3. daļa sastāv no 47 lappusēm, 4 apakšnodaļām,
16 tabulām un 9 attēliem)

Korporatīvā pārvaldība un finanšu veiktspēja: situācija ar Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem

PJ 4: Vai korporatīvajai pārvaldībai ir ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu veiktspēju? Vai ir iespēja to novērtēt un kā? Vai pastāv saistība starp “brīvprātīgo” korporatīvo pārvaldību un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu finanšu veiktspēju? Autore izanalizēja esošās pieejas visos Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos attiecībā uz “brīvprātīgo” korporatīvās pārvaldības informācijas atklāšanu un šo uzņēmumu veiktspēju laika periodā no 2007. gada līdz 2016. gadam. Gala izlasē tika iekļauti 24 Baltijas biržā kotēti Latvijas uzņēmumi, kas pārstāv septiņas nozares. Pētījumam tika izmantoti timeklīvietnē *Nasdaq Riga* pieejamie sekundārie informācijas avoti. *Nasdaq Riga* korporatīvās pārvaldības kodeksā ietvertās rekomendācijas ir ar ieteikuma raksturu nevis kā obligāti noteikumi. Korporatīvās pārvaldības ziņojumam nav nekādu indeksu, ko būtu aprēķinājusi *Nasdaq Riga* vai kāda cita organizācija. **Tāpēc autore izstrādāja “brīvprātīgo” korporatīvās pārvaldības informācijas atklāšanas indeksu** (Mohamed et al, 2009; Chau and Gray, 2002; Chow and Wong-Boren, 1987). Šī pētījuma rezultāti pamato ideju, ka **pastāv saistība starp brīvprātīgo korporatīvās pārvaldības informācijas atklāšanas indeksu un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veiktspēju laika periodā no 2007. gada līdz 2016. gadam.** Lai pierādītu šī pētījuma rezultātu, tika veikti aprēķini par aktīvu atdeves rādītāju (ROA), pašu kapitāla atdeves rādītāju (ROE), peļņai par akciju, neto peļņai un vidēji svērtajai uzņēmuma akcijas vidējā apjoma cenai konkrētajā periodā (3.1. tabula).

Šī savstarpējā saistība nav konsekventa, ko var izskaidrot ar faktu, ka pētījuma periodā valsts piedzīvoja ievērojamu finanšu krīzi, plus Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi tikai daļēji seko noteikumiem, kāda informācija un kā tā ir atklāta uzņēmumu Korporatīvās pārvaldības ziņojumā. Turklāt šī **strukturālā iezīme pierāda, ka uzņēmumi ir spiesti kļūt caurskatāmāki globalizācijas un internacionalizācijas ietekmē.** *Nasdaq Riga* šis jautājums ir jāņem vērā, nosakot noteikumus Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem (Kozlovskā, 2018). Tāpēc korporatīvajai pārvaldībai vairumā gadījumu ir pozitīva ietekme uz uzņēmuma finanšu veiktspēju, nodrošinot korporatīvo pārvaldību augstākajā līmenī, kas veicina uzņēmuma veiktspēju ilgākā laika periodā. Tā kā korporatīvajai pārvaldībai ir ietekme uz uzņēmuma finanšu

3.1. tabula. Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vidējais “brīvprātīgais” KP informācijas atklāšanas indekss un ROA, ROE nozaru griezumā (no 2007. gada līdz 2016. gadam), mediāna

Nozare	KP indekss	“ROA”, Mediāna	“ROE”, Mediāna	Akcijas tirgus cena, mediāna	Peļņa par akciju, mediāna	Neto peļņa, mediāna
Veselības aprūpe	0,75	8%	6%	4,83	0,06	5 515 217
Rūpniecība	0,71	−17%	−2%	0,60	−0,02	−629 624
Patēriņa preces	0,65	−5%	−1%	1,63	−0,01	574 179
Finanses	0,63	2%	1%	0,80	0,01	59 620
Pamatmateriāli	0,62	3%	2%	6,10	0,02	1 503 072
Labiekārtošana	0,50	6%	5%	9,13	0,05	33 131 200
Tehnoloģijas	0,08	−1%	2%	0,71	0,02	274 762
Telekomunikācijas	NA	NA	NA	NA	NA	NA

Avots: izstrādājis autors (2017)

veiktspēju, uzņēmumi, kuriem korporatīvā pārvaldība ir augstākajā līmenī, piesaistīs arvien lielāku akcionāru interesi dažādās valstīs un pat reģionos. Tāpēc, lai veicinātu ilgtspējīgus ilgtermiņa ieguldījumus, ir svarīgi, lai tirgum ir pilnīga pārliecība par Korporatīvās pārvaldības ziņojuma un tā sagatavošanas procesa kvalitāti un caurskatāmību pārskatu sniegšanas procesa kvalitātes un pārredzamības nodrošināšanai. Šiem procesiem ir jābūt saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”. Detalizētāks šī pētījuma apraksts sniegts promocijas darba pilnajā tekstā.

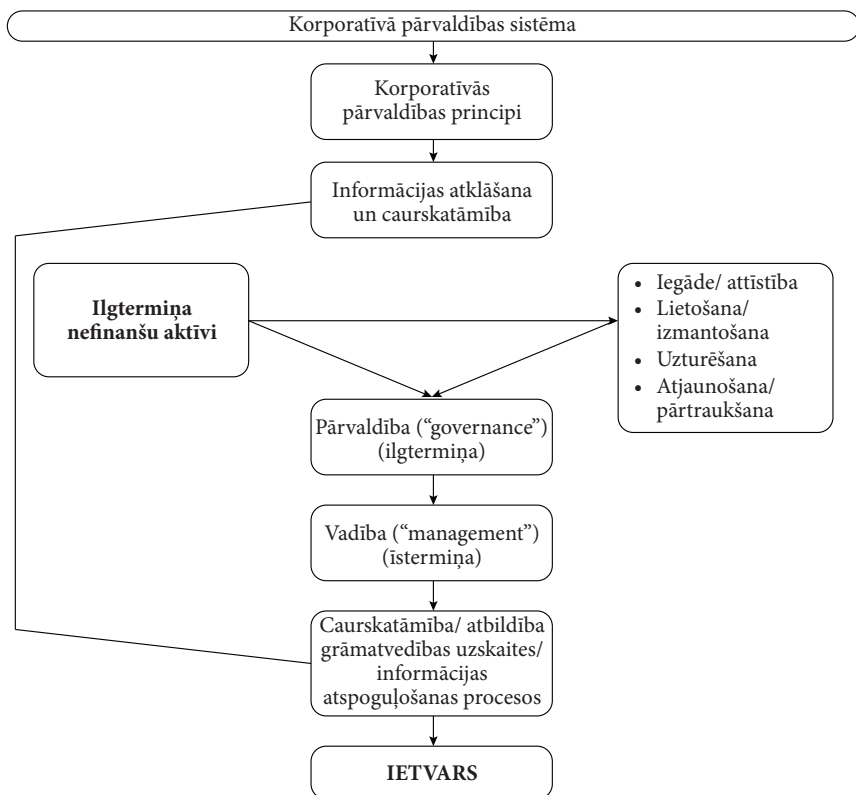
Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars jeb PJ 5

Ko nepieciešams uzlabot vai ieviest Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesā korporatīvās pārvaldības sistēmā, lai vienlaikus nodrošinātu vislabākos uzņēmuma veiktspējas rādītājus un informācijas caurskatāmību, kas varētu būt noderīga, lai uzņēmumā ieinteresētās puses lēmumu pieņemšanas procesos varētu veikt nepieciešamās analīzes? Ietvars ir noteikumu, ideju un ticību sistēma, kas tiek izmantota plānošanā jeb pieņemot lēmumu par kādu rīcību (Cambridge University Press, 2019). Pamatojoties uz teorētiskās daļas un citiem promocijas darba secinājumiem, autore uzskata, ka uzņēmums, kura īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, var iegūt būtiskas priekšrocības no šī modeļa ieviešanas Baltijas biržā kotēto

Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesos korporatīvās pārvaldības sistēmā. Ietvars ir sistematizēts kā daļa no uzņēmuma koordinētas biznesa stratēģijas atbilstoši normatīvajiem aktīviem, ieskaitot korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, kā arī akcionāru un citu uzņēmumā ieinteresēto pušu intereses.

Uzņēmums, izmantojot ietvaru, var vadīt tā ilgtermiņa nefinanšu aktīvus visefektīvākajā veidā. **Rezultātā uzlabosies tādi uzņēmuma korporatīvās veikspējas rādītāji kā izaugsme, rentabilitāte, vērtība, u.c.** Saskaņā ar autores promocijas darba teorētiskās daļas secinājumiem, kas iegūti empīrisko pētījumu rezultātā, caurskatāms un uzticams Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības process korporatīvās pārvaldības sistēmā ir ļoti svarīgs. Turklāt tas nodrošina, ka viens no sešiem korporatīvās pārvaldības principiem (“informācijas atklāšana un caurskatāmība”) tiks ievērots un attiecīgi uzņēmuma veikspējas rādītāji un uzņēmuma vērtība, tirgus daļa un korporatīvās pārvaldības indekss uzlabosies. Tas rosinās potenciālo akcionāru interesi par Latvijas biržu un akciju tirgu, attiecīgi palielināsies arī kapitalizācijas proporcija attiecībā pret Latvijas Republikas IKP. Aktīvu vadības process ir viens no uzņēmuma darbības vissvarīgākajiem faktoriem, nodrošinot labākos veikspējas rādītājus, samazinot riskus un optimizējot izmaksas aktīvu dzīves cikla laikā. **Turklāt aktīvu vadībai ir ne tikai liela ietekme uz uzņēmuma veikspējas rādītājiem, bet arī uz biznesa ilgspēju, uzticamību un uzņēmumā ieinteresēto pušu pārliecību.** Jo īpaši svarīgi tas ir uzņēmumiem, kuriem pieder ievērojami aktīvi. Tāpēc autore iesaka ietvaru Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā. Savstarpējā vadības (“governance”) un ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekme korporatīvās pārvaldības sistēmā atspoguļota 1.3. attēlā. **Aktīvu pārvaldības process** ir tāds process, kas nodrošina, attīsta un ievieš visefektīvāko **ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesam**, kā arī nodrošina augstu ekonomisko veikspēju un ilgtermiņa izaugsmi. Tas ietver visu aktīva dzīves ciklu, kā arī panāk lielāku aktīva caurskatāmāku un ticamāku grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu ticamību (Alles et al., 2005; Katičić et al., 2014).

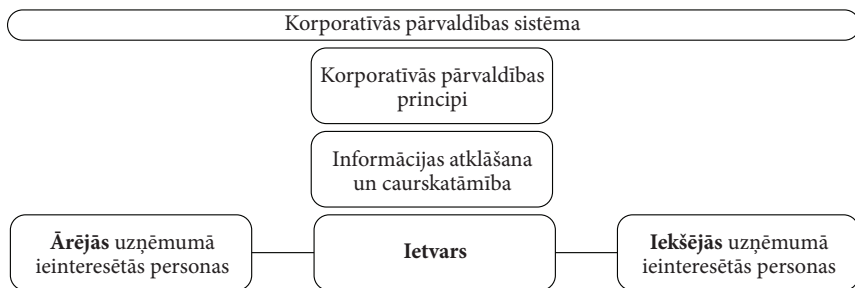
Informācija, kas saistīta ar uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu korporatīvās pārvaldības sistēmā ir vienlīdz svarīga visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm – iekšējiem un ārējiem šīs informācijas lietotājiem, kas to izmanto dažādu lēmumu pieņemšanas procesos. Turklāt ārējiem lietotājiem svarīgāks ir jautājums par caurskatāmību un uzticamību, bet iekšējiem lietotājiem – par caurskatāmību un atbildību. Mūsdienās konkurences priekšrocību iegūšana ir viens no svarīgākajiem mērķiem un izaicinājumiem ne tikai pašam uzņēmumam, bet arī uzņēmuma aktīvu vadības procesam. Tāpēc ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība ir savstarpējā mijiedarbībā ar abām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm – iekšējām

3.1. attēls. Savstarpējā mijiedarbība starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvaldību ("governance") un vadību ("management") korporatīvās pārvaldības sistēmā

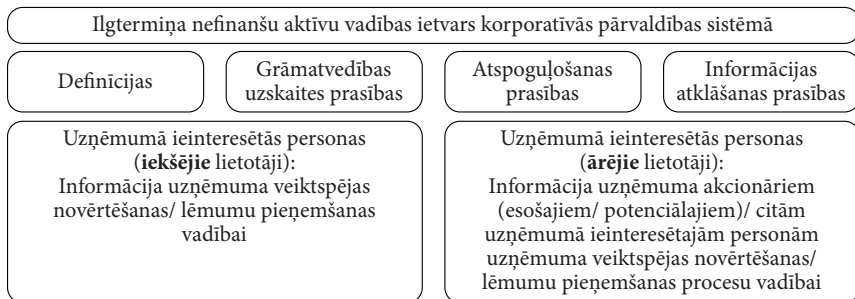
Avots: izstrādājis autors

un ārējām. Uzņēmumam ir jānodrošina, lai visā aktīvu dzīves cikla laikā tiem būtu visaugstākā veikspēja un rezultāti, kas balstīti uz biznesa plānu, kurš atbilst visu uzņēmumā ieinteresēto pušu interesēm. Tāpēc autore izstrādājusi ietvaru Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības korporatīvās pārvaldības sistēmā, lai nodrošinātu, ka finanšu informācija ir caurskatāma, ticama un atbilst spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem. Turklāt tas ietekmēs akcionāru un citu uzņēmumā ieinteresēto pušu uzvedību, attiecīgi akciju cenas un uzņēmuma spējas iegūt papildu finansējumu. Lietotāji, kas varētu izmantot autores izstrādāto ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā norādīti 3.2. attēlā.

3.2. attēls. Informācijas lietotāji attiecībā uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un pārvaldību korporatīvās pārvaldības sistēmā

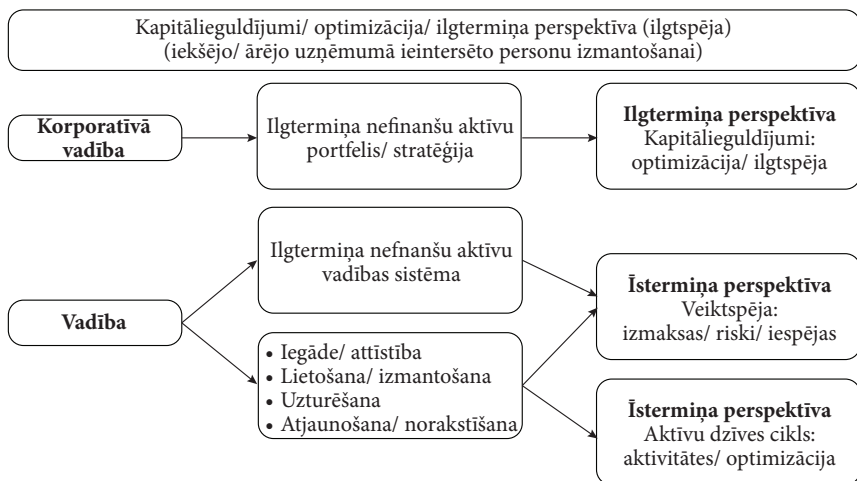
Avots: izstrādājis autors

3.3. attēls. Galvenie elementi Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvaram korporatīvās pārvaldības sistēmā

Avots: izstrādājis autors

Augstākās kvalitātes finanšu grāmatvedības un informācijas atklāšanas procesi ir viena no uzņēmuma kvalitatīvas korporatīvās pārvaldības raksturīgākajām pazīmēm. Tas ļauj samazināt iespējamo informācijas asimetriju visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm (Paea, 2013; Cohen et al., 2004; Madhan and Panakj, 2015). Autores izstrādātais ietvars dod iespēju samazināt jebkādu riskus attiecībā uz peļņas vadību un sadali, iespējamām manipulācijām ar finanšu informāciju šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos, ko izmanto iekšējie un ārējie informācijas lietotāji, kā arī pārstāvības ("agency") problēmu un nedrošību potenciālo akcionāru vidū. Tādējādi samazināsies uzņēmuma kapitāla izmaksas un palielināsies uzņēmuma vērtība. Autores izstrādātais ietvars sniegs noteiktu virzienu un norādījums caurskatāmībai, ticamībai un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem atbilstošiem Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības procesiem korporatīvās pārvaldības sistēmā. Ietvarā iekļautie elementi norādīti 3.3. attēlā.

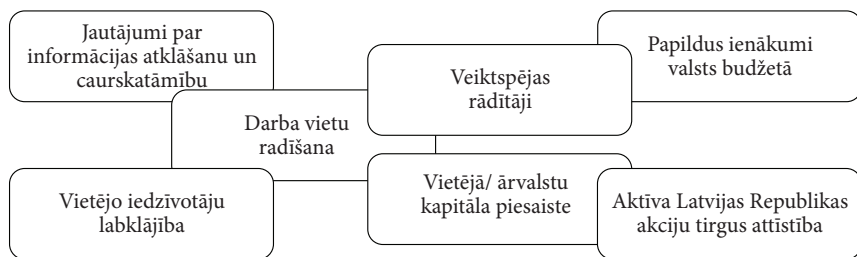

3.4. attēls. Vadības līmeņi, kas ir iesaistīti ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvarā Baltijas biržā kotētajiem uzņēmumiem korporatīvās pārvaldības sistēmā

Avots: izstrādājis autors

Autores izstrādātā ietvara elementi dod iespēju izstrādāt un ieviest vai uzlabot procesus, kas saistīt ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā, un attiecīgi visu uzņēmumā ieinteresēto pušu (iekšējo/ārējo) lēmumu pieņemšanas procesus attiecībā uz uzņēmuma veiktspēju. Vai arī pretēji – pamatojoties uz iespējamām izmaiņām uzņēmuma ieinteresēto personu vadībā un/vai lēmumu pieņemšanas procesos, arī ietvarā ir iespēja veikt izmaiņas, ja tiek identificēta kāda procesa nepieciešamība. Tas definē galvenos elementus šo aktīvu grāmatvedības un atspoguļošanas procesos. Tāpēc šis ietvars nodrošina atbilstību vienam no korporatīvās pārvaldības pamatprincipiem “informācijas atklāšana un caurskatāmība”. Apkopojot autores izstrādātā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības modeļa pamatprincipus Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem korporatīvās pārvaldības sistēmā, šis ietvars var tikt izmantots visos uzņēmuma vadības līmeņos – koordinētas darbības veido minēto aktīvo vērtību, attiecīgi palielinot uzņēmuma vērtību un akcionāru turību (3.4. attēls).

Promocijas darba rezultāti var tikt izmantoti, lai izstrādātu un ieviestu jaunu vai uzlabotu esošo Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā. Šis ietvars ir ļoti plašs. Tāpēc tas var tikt izmantots jebkurā citā uzņēmumā, kura īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi. Turklāt uzņēmumi, izmantojot šo ietvaru, nodrošinās, ka to ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesi korporatīvās pārvaldības sistēmā ir augstākajā kvalitātē, caurskatāmi, ticami

3.5. attēls. Jomas, ko ietekmē Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā

Avots: izstrādājis autors

un atbilst attiecīgajiem normatīvajiem aktīviem un noteikumiem, ieskaitot korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, kā arī akcionāru un citu uzņēmumā ieinteresēto pušu interesēm. Tas attiecīgi veicinās visefektīvāko finanšu un investīciju veikšanas procesus ne tikai no uzņēmuma vadības puses, bet arī no akcionāriem (esošajiem/ potenciālajiem) un citām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm. **Autore secina, ka Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir ievērojama ietekme uz vairākām jomām (3.5. attēls).**

Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars Baltijas biržā kotētajiem uzņēmumiem korporatīvās pārvaldības sistēmā

Lai Baltija biržā kotēto uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara lietošana būtu vienkāršāka, kā arī praktiski viegli izmantojama ikvienai uzņēmumā ieinteresētajai personai – iekšējai vai ārējai, promocijas darba autore izstrādājusi soļus katram ilgtermiņa nefinanšu aktīva dzīves cikla posmam korporatīvās pārvaldības sistēmā (3.1. attēls): iegāde/ attīstība, lietošana/ izmantošana, uzturēšana/ atjaunošana. Tā kā grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanā ietekmē bilances, peļņas vai zaudējumu aprēķinu, kā arī uzņēmuma korporatīvo veikspēju, promocijas darba autore izstrādājusi arī katra soļa novērtēšanas formu. Novērtēšanas formas sastāv no 6 galvenajām daļām un ietver autore izstrādātus atbilstošus vadības procesus, kā arī empīriski novērtējamus rādītājus, lai novērtētu izstrādātā un ieviestā ietvara izmantošanas rezultātus ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā. Turklāt šīs formas nodrošinās arī to, ka autore izstrādātais ietvars dod iespēju definēt noteiktu virzienu un vadlīnijas caurskatāmai, ticamai un normatīvajiem aktiem un noteikumiem atbilstoši Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā. **Autores izstrādātais ietvars ir plaši lietojams ne tikai Baltijas biržā kotētajos uzņēmumos, bet**

3.6. attēls. Aktīvu vadības vide

Avots: izstrādājis autors, pamatojoties uz informāciju, kas pieejama
<https://theiam.org/knowledge/Knowledge-Base/the-landscape/>

arī jebkurā uzņēmumā vai organizācijā. Aktīvu vadības process starp uzņēmumiem var atšķirties, jo uzņēmumu kultūra, mērķi un pat valoda var būt atšķirīga. Neskatoties uz to, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā ietver daudzus un dažādus soļus, precīza un caurskatāma grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošana saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīviem ir būtiska un pat kritiska (3.6. attēls).

Promocijas darba autore izstrādātais ietvars veido informācijas bāzi, lai nodrošinātu Baltijas biržā kotētos Latvijas uzņēmumus ar informāciju par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu materiāli novērtējamu ietekmi visā to dzīves ciklā uz uzņēmuma finanšu/ gada pārskatiem un vispārējo korporatīvo pārvaldību. Turklāt tas ietekmēs esošo un potenciālo akcionāru rīcību attiecībā

uz uzņēmumu akcijām. Tā kā ieguldījumi, kas veikti minētajos aktīvos, veido ievērojamus finanšu resursus, akcionāri arvien vairāk vēlas gūt pārlicību, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība sniedz augstākos rezultātus un atdevi.

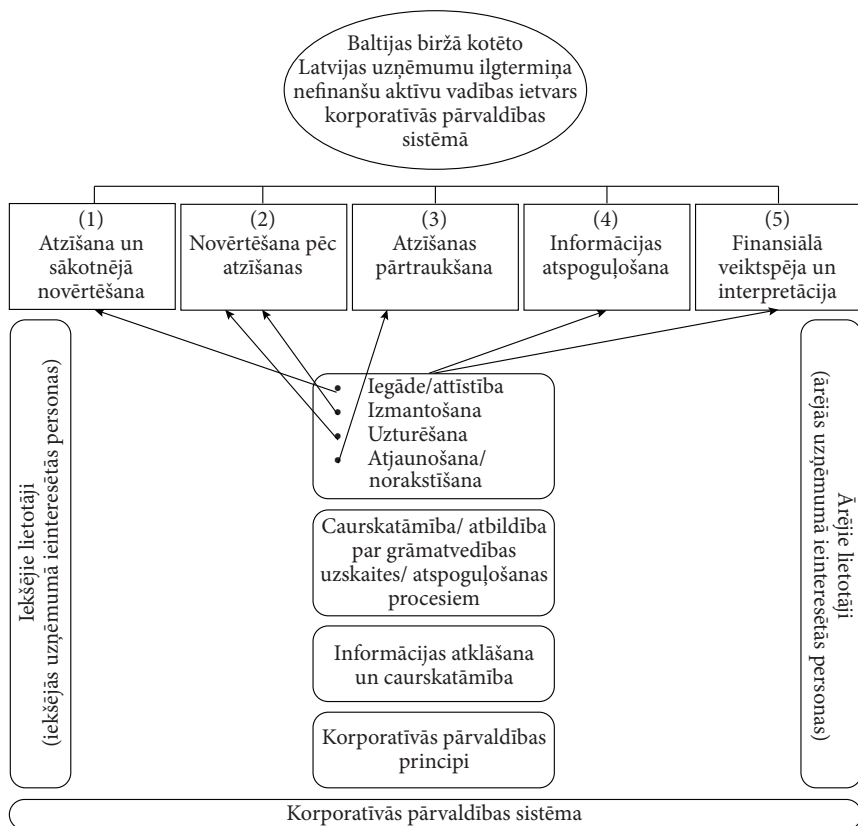
Uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvi sastāda vidēji pusi no bilances vērtības un gandrīz pusi no saimnieciskās darbības izmaksām tādu izmaksu veidā kā maksa par darbu un informācijas tehnoloģijām. Tāpēc it ļoti svarīgi, ka uzņēmumam ir pietiekams un mūsdienīgs dokuments un informācijas tehnoloģiju sistēma, kas ne tikai apraksta, bet arī nodrošina efektīvu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā. Autore izstrādātais ietvars ir svarīgs un nepieciešams instruments, jo tas nodrošina, ka grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanas procesi par Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīviem ir pareizi, caurskatāmi, saskaņoti ar uzņēmuma darbības specifiku un atbilst attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, ieskaitot korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”. Autore izstrādātais ietvars Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā sniegs vadlīnijas, kā grāmatvedībā uzskaitīt un kontrolēt šos aktīvus visefektīvākajā un caurskatāmajā veidā. Tas arī nodrošinās uzņēmumam iespēju efektīvi kontrolēt ilgtermiņa nefinanšu aktīvus visā to dzīves ciklā, jo Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā ir ļoti svarīgs un vienlaikus arī viegli izmantojams instruments. Ņemot vērā to, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība fokusējas uz vērtības radīšanu uzņēmumam – finanšu, nefinanšu, taustāmu, netaustāmu – arī šis ietvars nodrošina šīs iespējas. Turklāt nefinanšu aktīva/ -u radītā uzņēmuma vērtība ir uzņēmumā ieinteresēto personu definēta vērtība, kas noteikta vadoties no uzņēmuma mērķiem.

Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā

Visi ietvara posmi ir dokumentēti, aprakstot aktivitātes, kuras saistītas ar ilgtermiņa nefinanšu aktīviem visā to dzīves ciklā no to sākotnējās iegādes/ attīstības līdz atjaunošanai vai norakstīšanai/ izslēgšanai (3.7. attēls – iegāde/ attīstība, lietošana/ izmantošana, uzturēšana, atjaunošana/ pārtraukšana).

Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā sastāv no šādiem grāmatvedības uzskaites/ atspoguļošanas procesiem un novērtēšanas – atzīšana un sākotnējā novērtēšana, novērtēšana pēc atzīšanas, atzīšanas pārtraukšana (norakstīšana/ atsavināšana), informācijas atklāšana, finansiālā veikspēja un interpretācija, papildu informācija.

Pamatojoties uz autores izstrādāto ietvaru ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem korporatīvās pārvaldības

3.7. attēls. Savstarpējā mijiedarbība starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību korporatīvās pārvaldības sistēmā un caurskatāmību/ atbildību par šo aktīvu grāmatvedības uzskaites/ atspoguļošanas procesiem

Avots: izstrādājis autors

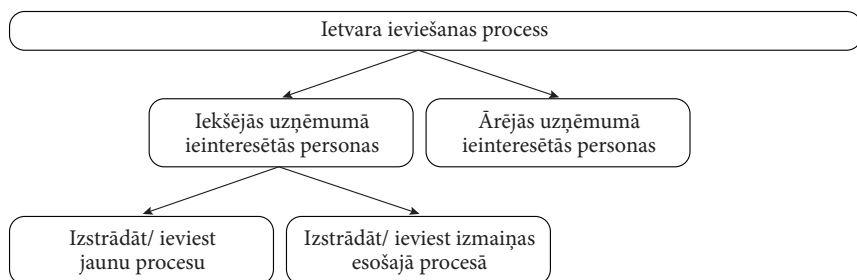
sistēmā, var secināt, ka par aktīviem pieejamā informācija iekšējām un ārējām uzņēmumā ieinteresētajām personām krasi atšķiras. Turklāt šo aktīvu vadību būtiski ietekmē pieejamā informācija. Tāpēc ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu caurskatāmībai un ticamībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir liela ietekme uz to vērtību – finanšu, nefinanšu, taustāmu, netaustāmu –, ko tie veido uzņēmumam. Ietvars nodrošina ne tikai aktīvu kontroli to vadības procesos, bet attiecīgi ietekmē arī aktīvu vērtību un uzņēmuma korporatīvo veikspēju, akcijas vērtību un akcionāru turību. Turklāt ilgākā laika periodā tas ietekmē arī akciju tirgu un Latvijas

Republikas ekonomiku. Tādējādi promocijas darba autore iesaka visām Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos ieinteresētajām personām (iekšējām un ārējām) lēmumu pieņemšanas procesā ņemt vērā autores izstrādāto ietvaru Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā.

Autores izstrādātais ietvars nodrošina arī korporatīvās pārvaldības principa “informācijas atklāšana un caurskatāmība” piemērošanu. Turklāt tas dod iespēju pieņemt vislabākos lēmumus attiecībā uz šiem aktīviem, to attīstību un uzņēmuma veiktspēju, kā arī attiecīgi uz akciju tirgu un Latvijas Republikas ekonomiku. Šis ietvars var tikt attīstīts un ieviests arī jebkurā citā uzņēmumā, kura īpašumā ir aktīvi.

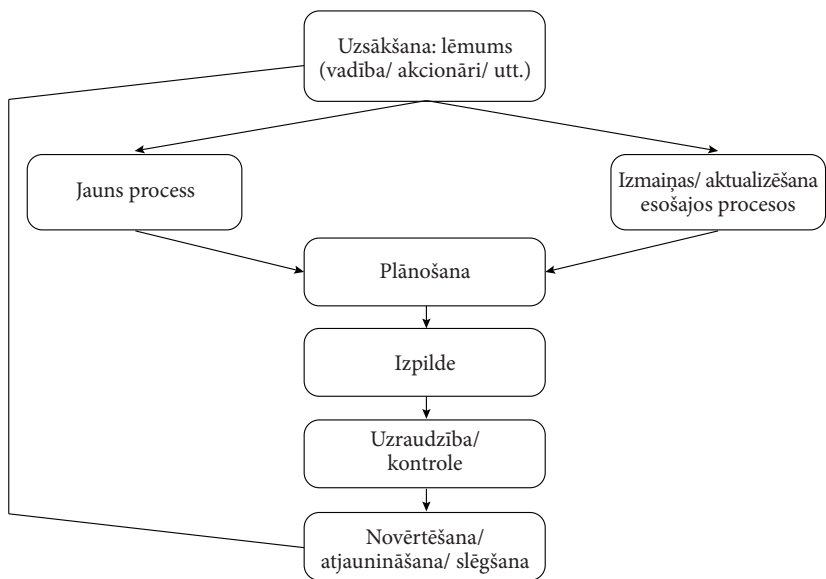
Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara ieviešanas process korporatīvās pārvaldības sistēmā

Promocijas darba autore, pamatojoties uz disertācijas ietvaros veikto literatūras apskatu un iegūtajiem secinājumiem, iesaka procesu, kā ieviest Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu vadības ietvaru korporatīvās pārvaldības sistēmā. Lai gan normatīvie akti un noteikumi nosaka, kā Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem jāpublisko informācija attiecībā uz ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu, pastāv būtiska atšķirība informācijas pieejamībā. Turklāt uzņēmumu vadība var nolemt, kāda informācija un kā tā tiks atspoguļota publiski pieejamos finanšu/ gada un citos pārskatos. Tāpēc šis ieviešanas process ir sadalīts divos galvenajos virzienos – iekšējām un ārējām uzņēmumā ieinteresētajām personām (3.8. attēls).

3.8. attēls: Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā – ieviešanas process

Avots: izstrādājis autors

3.9. attēls: Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara ieviešanas process korporatīvās pārvaldības sistēmā

Avots: izstrādājis autors

Neskatoties uz to, ka ir būtiska atšķirība starp informācijas pieejamību iekšējām un ārējām uzņēmumā ieinteresētajām personām, galvenie soļi ietvara ieviešanas procesā ir ļoti līdzīgi, tie atspoguļoti 3.9. attēlā.

SECINĀJUMI

Promocijas darbā pētīta Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā kā vadības instruments, lai attiecībā uz minētajiem aktīviem īstenotu korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība” un paaugstinātu Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspējas rādītājus.

1. **Pētījums apstiprina, ka pastāv tieša ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspēju. Līdz ar to hipotēze ir apstiprināta.**
2. Ilgtermiņa nefinanšu aktīviem ir būtiska ietekme uz uzņēmumu dažādos līmeņos – iekšējā, ārējā un pat globālā līmenī. Mūsdienu mainīgajā uzņēmējdarbības vidē un tirgos, kā arī mainīgajās klientu un citu uzņēmumā ieinteresēto pušu vēlmēs ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības process ir būtisks šo aktīvu panākumiem un veikspējas paaugstināšanai, kā arī attiecīgi to ieguldījumam uzņēmuma veikspējā. Pieņemtajiem lēmumiem par minētajiem aktīviem visā to dzīves ciklā jābūt caurskatāmiem, jāatbilst attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, kā arī uzņēmuma ilgtermiņa plāniem, kas pamatoti ar detalizētiem aprēķiniem un plāniem.
3. Uzņēmuma finanšu/ gada pārskatos atspoguļotās informācijas kvalitātei un caurskatāmībai ir būtiska ietekme uz uzņēmuma veikspēju. Viens no veidiem, kā novērtēt informācijas kvalitātes un caurskatāmības līmeni korporatīvās pārvaldības sistēmā, ir izmantotie grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas principi un metodes attiecībā uz uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīviem.
4. Korporatīvās pārvaldības praksēm ir būtiska ietekme uz uzņēmuma veikspēju globālajā tirgū, veicinot izaugsmi, stabilitāti un ilgtermiņa ieguldījumus. Uzņēmumiem, kas izmanto korporatīvās pārvaldības principus, ir neapšaubāmas priekšrocības akcionāru un investīciju piesaistīšanā: laba korporatīvā pārvaldība nodrošina ticamu vadību un **caurskatāmas uzņēmuma darbības**. Līdz ar to akcionāru risks zaudēt finanšu līdzekļus tiek ievērojami samazināts.
5. Korporatīvās pārvaldības principi attiecas arī uz uzņēmumiem piederošajiem ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. **Vissvarīgākais no minētajiem principiem ir “informācijas atklāšana un caurskatāmība” – spēcīgs instruments, kas nodrošina savlaicīgu un ļoti kvalitatīvu informācijas atklāšanu** par svarīgākajiem uzņēmuma veikspējas aspektiem, ieskaitot darbības jomas saistībā ar veikspēju un finansiālo situāciju, rezultātiem un perspektīvām, īpašnieku struktūru un vadību, kā arī caurskatāmību un atbildību par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem.

6. **Tikai tāda uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošana**, kas ir korekta, caurskatāma un saskaņota ar uzņēmuma darbības specifiku, kā arī atbilst attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, ļauj uzņēmumā ieinteresētajām pusēm pieņemt visefektīvākos lēmumus attiecībā uz šiem aktīviem visā to dzīves ciklā – pareizos lēmumus par remontiem, pārbūvēm, izslēgšanu, perspektīvākajām investīciju iespējām, vadības kontroli par resursu izmantošanu noteiktos projektos un vadītāju ierobežošanu attiecībā uz zādzībām. Tikai tā iespējams maksimizēt ieguldījumu atdevi, prognozēt atlikušo vērtību, samazināt uzņēmumā ieinteresētajām personām atklātās informācijas asimetrijas problēmu, novērst manipulācijas ar peļņu, nodrošināt peļņas sadali, u.c.
7. Jānodrošina, ka finanšu/ gada pārskati sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par uzņēmuma pozīciju uz noteiktu datumu saskaņā ar attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, ieskaitot arī informāciju par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. **Uzņēmuma vadībai jābūt pietiekami pieredzējušai un atbildīgai, lai izvēlētos un piemērotu atbilstošāko grāmatvedības uzskaiti** šo aktīvu atzišanai un sākotnējai novērtēšanai, novērtēšanai pēc atzišanas, atzišanas pārtraukšanai un informācijas atspoguļošanai.
8. Pamatojoties uz saistītajiem starptautiskajiem un vietējiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, kas nosaka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesu atbildību, caurskatāmību un kvalitāti, **ir atklātas nepilnības**. Šīs nepilnības uzņēmumiem sniedz legālas iespējas manipulēt ar uzņēmuma publiskotajos pārskatos atklāto informāciju par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. Tas attiecīgi ietekmē uzņēmumu veikspējas rādītājus un uzņēmumā ieinteresēto personu lēmumu pieņemšanas procesus. Tāpēc ir svarīgi definēt precīzus un skaidrus vietējos un starptautiskos normatīvos aktus un noteikumus, kas reglamentē ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu, neļaujot uzņēmumu vadībai sniegt nepatiesu vai maldinošu informāciju par uzņēmuma veikspēju un ilgtermiņa nefinanšu aktīviem.
9. Biržas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadība korporatīvās pārvaldības sistēmā ir finanšu vadības kompetence, kas ir viena no svarīgākajām vadības funkcionālajām jomām.
10. 11 gadu laika periodā (no 2007. gada līdz 2017. gadam) Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu proporcija bilances vērtībā sastāda 48% (pozitīva tendence – palielinājums no 44% 2007. gadā līdz 55% 2017. gadā). Izvēlētajiem grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas principiem un metodēm ir būtiska loma, lai nodrošinātu caurskatāmu un ticamu informācijas atspoguļošanu uzņēmuma finanšu/ gada pārskatos.
11. Aptaujas rezultāti ļāva identificēt problemātiskākos jautājumus Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas praksē saskaņā ar uzņēmumā ieinteresēto

personu vissvarīgāko korporatīvās pārvaldības principu – “informācijas atklāšana un caurskatāmība”.

12. Tikai daļai no Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ir pienākums veikt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un informācijas atspoguļošanu saskaņā ar SFPS (tiem uzņēmumiem, kas kotēti Baltijas Oficiālajā sarakstā jeb Baltijas Galvenajā sarakstā, un tiem, kas atspoguļo informāciju uzņēmumu konsolidētajos gada pārskatos). Pārējiem uzņēmumiem tas ir atļauts, bet nav obligāti. Šie uzņēmumi veic grāmatvedības uzskaiti un informācijas atspoguļošanu par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem saskaņā ar attiecīgajiem Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem un noteikumiem.
13. Lai gan pastāv dažādi starptautiskie un vietējie normatīvie akti un noteikumi attiecībā uz uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu, ir jomas, kurās nepieciešami būtiski uzlabojumi: vietējie normatīvie akti un noteikumi – detalizētāka informācija par šo aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem, *Nasdaq Riga* noteikumiem – vairāk uzmanības ir jāpievērš informācijas kvalitātei un caurskatāmībai uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos, ieskaitot jautājumus, kas atklāti pētījumā saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. Nepieciešami stingrāki normatīvie akti un noteikumi situācijās, ja tiek atklāts, ka uzņēmumi veic jebkāda veida manipulatīvas aktivitātes saistībā ar uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīviem (piem., SFPS 36, u.c.).
14. Jāizstrādā ietvari un mehānismi Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos ieinteresētajām personām, kas būtu piemērojami ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā caurskatāmā un ticamā veidā. Ne tikai uzņēmumiem, bet arī tajos ieinteresētajām personām, kā arī regulējošajām iestādēm un sabiedrībai ir jāpievērš vairāk uzmanības šiem jautājumiem. Arī šodienas ekonomiskā un politiskā situācija un globalizācijas procesi pastiprina šo jautājumu svarīgumu.
15. Tā kā Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vidējā proporcija sastāda vairāk par pusi no šo uzņēmumu bilances vērtības, var secināt, ka šo aktīvu vadībai ir būtiska ietekme uz uzņēmumu veikspēju. Turklāt pastāv savstarpēja ietekme un korelācija starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību un uzņēmumu veikspēju. Tāpēc ir kritiski svarīgi, lai šo aktīvu grāmatvedības uzskaites, atspoguļošanas un vadības procesi būtu caurskatāmi, ticami, pareizi un atbilstu attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem.
16. Ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai ir būtiska loma kā uzņēmuma grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos, tā arī uzņēmuma vadības un uzņēmumā ieinteresēto pušu lēmumu pieņemšanas procesos.
17. Ekonomikas literatūras un zinātnisko publikāciju analīze atklāj, ka korporatīvajai pārvaldībai ir būtiska ietekme uz uzņēmuma korporatīvo veikspēju,

tā veicina izaugsmi globālajā tirgū, stabilitāti un ilgtermiņa ieguldījumus. Turklāt katrai valstij ir tiesības izstrādāt korporatīvās pārvaldības principus, vadoties no sava skatījuma un vīzijas. Nav vienotas efektīvas korporatīvās pārvaldības formulas.

18. Mūsdienās ir svarīgi ne tikai palielināt akcionāru interesi, vēl svarīgāk ir nodrošināt uzticību Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem. Attiecībām starp šo uzņēmumu akcionāriem un vadību ir jābūt skaidrām un caurskatāmām, atbilstošām attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, kas reglamentē biržā kotēto uzņēmumu darbību, jeb Korporatīvās pārvaldības ziņojumam. Neskatoties uz to, ka nav vienas vienotas formulas labai un efektīvai korporatīvajai pārvaldībai, ir pāris OECD ieteiktu principu, ko valstij vajadzētu iekļaut dokumentā. Viens no šiem principiem, kas ir attiecināms uz grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu, ir “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, kas izmantojams dažādās analizēs. Šo principu jāpiemēro arī grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesos saistībā ar uzņēmumu īpašumā esošajiem ilgtermiņa nefinanšu aktīviem.
19. 2006. gadā Baltijas birža izstrādāja dokumentu “Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanai”, bet šim dokumentam ir rekomendējošs nevis obligāts raksturs. Noteikums “ievēro vai paskaidro” dod iespēju akcionāriem saprast uzņēmuma korporatīvās pārvaldības nianšes un specifiku. Tas ir balstīts uz caurskatāmību, atbildību un ilgtermiņa perspektīvu. Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi tikai daļēji ievēro minēto dokumentu, nosakot, ko un kā ir nepieciešams atspoguļot uzņēmuma Korporatīvās pārvaldības ziņojumā. Ņemot vērā globalizāciju un internacionalizāciju, šo uzņēmumu strukturālā iezīme norāda uz to, ka uzņēmumiem ir jānodrošina lielāka caurskatāmība. Tā kā pastāv savstarpēja, bet ne konsekventa saistība starp Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu brīvprātīgo ar korporatīvo pārvaldību saistītās informācijas atklāšanu un šo uzņēmumu veiktspēju, *Nasdaq Riga* tas būtu jāņem vērā, nosakot noteikumus Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem.
20. **Nav pieejami nekādi indeksi, ko aprēķinājusi *Nasdaq Riga* vai jebkāda cita organizācija, lai novērtētu Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu korporatīvās pārvaldības kvalitāti un caurskatāmību. Tāpēc autore izstrādāja “brīvprātīgo” korporatīvās pārvaldības informācijas atklāšanas indeksu.** Šis indekss raksturo Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu “brīvprātīgās” korporatīvās pārvaldības prakses, kas balstītas uz *Nasdaq Riga* noteiktajiem korporatīvās pārvaldības principiem un rekomendācijām.
21. **Pastāv saistība starp “brīvprātīgo” korporatīvās pārvaldības informācijas atklāšanas indeksu un Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veiktspēju.** Šī saistība nav konsekventa, ko varētu izskaidrot ar to, ka pētījuma periodā valsts piedzīvoja ievērojamu finanšu krīzi. Pamatojoties uz pētījuma gaitā iegūtajiem rezultātiem, secināms, ka Baltijas biržā kotētie Latvijas

uzņēmumi tikai daļēji seko noteikumiem, kāda/ kā informācija ir jāatklāj uzņēmumu Korporatīvās pārvaldības ziņojumā. Turklāt šī strukturālā iezīme pierāda, ka uzņēmumi ir spiesti kļūt caurskatāmāki globalizācijas un internacionalizācijas ietekmē. *Nasdaq Riga* tas jāņem vērā, nosakot noteikumus Baltijas biržā kotētajiem Latvijas uzņēmumiem. Tā kā korporatīvajai pārvaldībai ir galvenokārt pozitīva ietekme uz uzņēmumu finanšu veikspēju, tad augsta līmeņa korporatīvā pārvaldība radīs arvien lielāku akcionāru interesi par uzņēmumu un valsti vai pat reģionu.

22. Finanšu informācija ir uzņēmuma korporatīvās grāmatvedības uzskaites un ārējās informācijas atspoguļošanas sistēmu rezultāts, kas publiskiem uzņēmumiem tiek novērtēts un atklāts revidētu kvantitatīvo datu veidā par uzņēmuma vispārējo finanšu situāciju un veikspēju.
23. Pētījumi par uzņēmuma ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem, tai skaitā par korporatīvās pārvaldības principu "informācijas atklāšana un caurskatāmība", atklāj, ka Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu grāmatvedības uzskaites un atspoguļošanas procesiem, kā arī apkārtējai institucionālajai videi ir ļoti svarīga loma uzņēmuma pārvaldības procesos. Lai veicinātu ilgtermiņīgus ieguldījumus, ir vitāli svarīgi, ka tirgum ir pilnīga pārliecība par korporatīvās informācijas atklāšanas procesu kvalitāti un caurskatāmību. Turklāt šiem procesiem ir jābūt saskaņā ar korporatīvās pārvaldības principu "informācijas atklāšana un caurskatāmība". Galvenais korporatīvās pārvaldības mērķis ir nodrošināt, ka akcionāriem un citām uzņēmumā ieinteresētajām personām ir pieejama informācija par uzņēmuma iekšējo kontroli attiecībā uz finanšu informācijas atklāšanas procesiem, iekšējo kontroles sistēmu, risku vadību, utt. Tāpēc var secināt, ka korporatīvā pārvaldība augstākajā līmenī palīdz un atbalsta uzņēmuma veikspēju ilgākā laika periodā. Tā kā korporatīvajai pārvaldībai ir ietekme uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu veikspēju, augsta līmeņa korporatīvā pārvaldība radīs lielāku akcionāru interesi un sniegs tiem pārliecību par konkrēto uzņēmumu un valsti, un pat konkrēto reģionu.
24. Promocijas darbā izstrādātais ietvars var tik piemērots, lai radītu jaunu vai uzlabotu esošo Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvaru korporatīvās pārvaldības sistēmā. Šis ietvars ir gana plašs, tāpēc tas var tikt izmantots jebkurā citā uzņēmumā, kam pieder ilgtermiņa nefinanšu aktīvi. Turklāt uzņēmumi, piemērojot šo ietvaru, nodrošinās, ka ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanā ir augstākajā kvalitātē, caurskatāma, ticama un saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, ieskaitot korporatīvās pārvaldības principu "informācijas atklāšana un caurskatāmība". Tas attiecīgi veicinās visefektīvāko finanšu un investīciju lēmumu pieņemšanu

ne tikai uzņēmuma vadības līmenī, bet arī akcionāru (esošo/ potenciālo) un citu uzņēmumā ieinteresēto personu līmenī.

25. Baltijas biržā kotēto uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadībai korporatīvās pārvaldības sistēmā ir būtiska ietekme uz šādām jomām – informācijas atklāšana un caurskatāmība, veikspējas rādītāji, vietējo/ ārvalstu investīciju piesaiste, Latvijas Republikas akciju tirgus attīstība, darba vietu radīšana, papildu valsts budžeta ienākumi, vietējo iedzīvotāju labklājība.

IETEIKUMI

1. **Autores izstrādātā ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvara ieviešana Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vai jebkuras citas organizācijas, kuras īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, ieinteresētajām pusēm (iekšējām un ārējām).** Šis ietvars ir sistematizēts kā daļa no uzņēmuma saskaņotas biznesa stratēģijas atbilstoši attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem, ieskaitot korporatīvās pārvaldības principu “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, kā arī atbilstoši uzņēmumā ieinteresēto personu interesēm. Kā iekšējā, tā arī ārējā uzņēmumā ieinteresētā persona var izmantot šo ietvaru, lai vadītu un kontrolētu uzņēmuma ilgtermiņa aktīvus visefektīvākajā veidā. Rezultātā uzlabosies uzņēmuma veikspēja, kā arī paaugstināsies produktivitāte, izaugsme, uzņēmuma vērtība, akcijas cena, korporatīvās pārvaldības indekss, utt. Caurskatāms, ticams un attiecīgajiem vietējiem un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem atbilstošs Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadības ietvars korporatīvās pārvaldības sistēmā ir ļoti svarīgs. Turklāt tas nodrošinās, ka tiek ievērots viens no sešiem korporatīvās pārvaldības principiem “informācijas atklāšana un caurskatāmība”. Tas veicinās aktīvu Latvijas Republikas akciju tirgus attīstību, palielinās potenciālo akcionāru (vietējo/ starptautisko) interesi par Latvijas Republikas akciju tirgu un Baltijas biržu, kā arī nodrošinās papildu ienākumus valsts budžetā, radīs jaunas darba vietas un paaugstinās vietējo iedzīvotāju labklājību.
2. **Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu vai jebkuras citas organizācijas, kuras īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, informācijas vadība visā uzņēmumam piederošo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu dzīves cikla laikā.** Pamatojies uz autores izstrādāto ietvaru, Baltijas biržā kotētie Latvijas uzņēmumi vai jebkura cita organizācija, kuras īpašumā ir ilgtermiņa nefinanšu aktīvi, var izstrādāt informācijas sistēmas vadības instrumentu, kas atbalstīs lēmumu pieņemšanu par uzņēmuma īpašumā esošo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu ikdienas procesiem. Turklāt tas ir ērti izmantojams visā aktīvu dzīves ciklā (no iegādes/ attīstības līdz atjaunošanai vai izslēgšanai). Ietvars dod iespēju katru dienu kontrolēt un vadīt aktīvus, nodrošinot iespēju pieņemt caurskatāmus, ticamus un efektīvus lēmumus saskaņā ar uzņēmuma stratēģiju, plāniem, kā arī attiecīgajiem vietējiem un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem. Turklāt tas dos iespēju ilgtermiņa nefinanšu aktīvu vadību skatīt no tādas lēmumu pieņemšanas procesa perspektīvas, kas apvieno uzņēmuma stratēģiskos, plānošanas un operacionālos līmeņus. Uzlabojot informācijas vadības procesus attiecībā uz Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa nefinanšu aktīviem, ir iespēja ievērojami uzlabot arī lēmumu pieņemšanas procesus. Turklāt

tiks nodrošināts arī viens no galvenajiem korporatīvās pārvaldības principiem “informācijas atklāšana un caurskatāmība”, savlaicīga un kvalitatīva informācijas atklāšana par visiem svarīgākajiem uzņēmuma veikspējas aspektiem saistībā ar šiem aktīviem un uzņēmuma veikspēja.

3. **Latvijas Republikas Finanšu ministrija, kā arī citas institūcijas, kas izstrādā normatīvos aktus un noteikumus, kā arī kontrolē ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu.** Lai nodrošinātu standartizētu uzņēmumu un citu organizāciju pieeju ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanai, tā nodrošinot caurskatāmu un ticamu informācijas atklāšanu finanšu/ gada pārskatos un citos publiskotos dokumentos, ir svarīgi ieviest papildu nosacījumus vietējos un starptautiskajos normatīvajos aktos un noteikumos:

- Nodrošināt visām valstīm (šai gadījumā – Latvijas Republikai) iespēju ieviest SFPS vienādā veidā, lai varētu salīdzināt dažādu valstu uzņēmumu veikspēju, biržas, utt.;
- Atzīšana un sākotnējā novērtēšana. Izstrādāt papildu normatīvos aktus par informācijas atklāšanu vai pat papildus jaunu informācijas atklāšanas dokumentu, kas sniegtu informāciju par patieso ilgtermiņa nefinanšu aktīvu novērtēšanu, jo iegādes izmaksu metode un pārvērtēšanas metode sniedz dažādu informāciju par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. Lai nodrošinātu uzņēmuma finanšu/ gada pārskatos pilnīgu, ticamu, caurskatāmu un noderīgu informāciju visām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm, vajadzīgi noteikumi, kas nosaka izmantot abas šīs metodes vai pat ieviest pilnīgi jaunu metodi, kas apvieno abas minētās metodes vienā;
- Novērtēšana pēc atzīšanas – nolietojums/ amortizācija. Tā kā nav tādas ilgtermiņa nefinanšu aktīvu nolietojuma/ amortizācijas metodes, ko varētu izmantot visi uzņēmumi, nepieciešams izstrādāt detalizētākus vietējos un starptautiskos normatīvos aktus, kas reglamentē, kā uzņēmumam jāvērtē attiecīgās nolietojuma/ amortizācijas metodes piemērotība konkrētai ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grupai. Turklāt nepieciešams definēt stingrus kritērijus, kā uzņēmumi var novērtēt un izvēlēties vispiemērotāko to īpašumā esošo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu nolietojuma/ amortizācijas metodi – izmantojot tādus kritērijus kā nozare, kādā uzņēmums veic savu darbību, aktīva tips un lietderīgās lietošanas laiks, uzņēmuma ekonomiskā situācija, uzņēmuma ieguldījumu stratēģija un iespējas, aktīva nolietojuma/ amortizējamā summa, utt. Nepieciešami arī normatīvie akti un noteikumi, kas nosaka, kad un kā veicama novērtēšana, vai ir nepieciešams mainīt ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grupai izmantoto nolietojuma/ amortizācijas metodi. Ņemot vērā, ka dažādām uzņēmumā ieinteresētajām pusēm ir jāpieņem svarīgi lēmumi par ieguldījumiem, finansējumu, kontroli un citām aktivitātēm,

tie ir tiesīgi saņemt ticamu un caurskatāmu informāciju par situāciju, kādā ir šie aktīvi, to nolietojumu/ amortizāciju konkrētajā pārskata periodā. Lai samazinātu iespēju uzņēmuma vadībai veikt manipulatīvas darbības, nepieciešams sniegt regulāras atskaites uzņēmumā ieinteresētajām pusēm par uzņēmumam piederošo ilgtermiņa nefinanšu aktīvu potenciālo novecošanas risku. Tas samazinās vai pat novērsīs iespēju uzņēmuma vadībai manipulēt ar pārskata gada peļņu, samazinot/ palielinot attiecīgās nolietojuma/ amortizācijas izmaksas. To var veikt šādos veidos – mainot nolietojuma metodi, palielinot/ samazinot aktīva lietderīgo lietošanas laiku, lemt par iegādes izmaksu kapitalizēšanu vai to neveikt, utt.;

- Novērtēšana pēc atzīšanas – pārvērtēšana. Lai samazinātu uzņēmuma vadības iespējas veikt jebkādas spekulatīvas darbības, utt., nepieļaut situācijas, kad uzņēmumiem ir dota iespēja izvēlēties, veikt vai neveikt ilgtermiņa aktīvu pārvērtēšanu, kā arī sniegt detalizētu un striktu aprakstu, kā šī pārvērtēšana soli pa solim jāveic;
- Atzīšanas pārtraukšana – norakstīšana/ atsavināšana. Izstrādāt normatīvos aktus un noteikumus, kas stingri reglamentē, kādai informācijai par ilgtermiņa nefinanšu aktīviem jābūt atspoguļotai uzņēmuma finanšu/ gada pārskatos. Turklāt nepieciešams detalizēti skaidrot, vai ilgtermiņa nefinanšu aktīvam ir jābūt atsavinātam vai arī nākotnē nav sagaidāmi nekādi saimnieciskie labumi no konkrētā ilgtermiņa aktīva, kam tiek plānota vērtības atzīšanas pārtraukšana;
- Informācijas atklāšana – izstrādāt standartizētus normatīvos aktus un noteikumus, kas stingri reglamentē ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti un atspoguļošanu (piem., SFPS 36, utt.), kā arī noteikt precīzu formātu, kādā šī informācija jāatspoguļo uzņēmuma finanšu/ gada pārskatos. Svarīgi arī definēt sodu sistēmu, ja uzņēmums izvēlas to nedarīt vai darīt tikai daļēji.

4. **Nasdaq Riga normatīvie akti un noteikumi, korporatīvās pārvaldības indeksa ieviešana un soda sistēma.** Vairāk uzmanības jāvelta uzņēmumu finanšu/ gada pārskatu kvalitātei un caurskatāmībai, ieskaitot jautājumus, kas attiecas uz ilgtermiņa nefinanšu aktīviem. *Nasdaq Riga* nav pienākuma pārbaudīt informācijas caurskatāmību šo uzņēmumu publiskotajos finanšu/ gada pārskatos. Turklāt arī Korporatīvās pārvaldības ziņojuma punkti nav obligāta prasība Baltijas biržā kotētajiem uzņēmumiem, tiem tikai jāatbilst noteikumam “ievēro vai paskaidro”. To būtu jāievieš kā obligātu prasību. Turklāt arī ārējo auditoru neatkarīgu revidentu ziņojums negarantē, ka informācija, kas atspoguļota uzņēmumu finanšu/ gada pārskatos, ir 100% pareiza. Neatkarīgu revidentu ziņojumā ir teikts, ka, pēc neatkarīgu revidentu domām, konkrētais pārskats sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par finansiālo stāvokli noteiktā datumā. Tāpēc ir svarīgi ieviest definētu

sistēmu/ procesu, kā *Nasdaq Riga* kontrolē un izvērtē, vai informācija, ko uzņēmumi atspoguļo to finanšu/ gada pārskatos, ir caurskatāma, ticama, utt. (korporatīvās pārvaldības princips “informācijas atklāšana un caurskatāmība”), kā arī ieviest stingrus noteikumus attiecībā uz situācijām, ja uzņēmumu grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanā tiek atklātas jebkādas manipulatīvas darbības (piem., grāmatvedības uzskaitē un atspoguļošanā par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu pārvērtēšanu, utt.). Būtu jāizstrādā un jāievieš tāds instruments kā autores izstrādātais korporatīvās pārvaldības indekss. Korporatīvās pārvaldības novērtēšanas pieeja samazinās asimetris- kas informācijas iespējamību. Tas dos iespēju akcionāriem un citām Baltijas biržā kotētajos Latvijas uzņēmumos ieinteresētajām personām sekot līdzi un kontrolēt to ieguldījumus šajos uzņēmumos. Kā arī *Nasdaq Riga* būtu ieteicams piedalīties un uzstāt uz 3. ieteikumā aprakstītajiem jautājumiem.

5. **Izglītības iestādes (universitātes, institūti, asociācijas, semināru orga- nizatori utt.).** Iepazīstināt studentus/ dalībniekus ar problēmjautājumiem saistībā ar ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grāmatvedības uzskaiti, atspoguļo- šanu un vadību. Tādā gadījumā jautājumi, kas saistīti ar šo procesu kvalitāti un caurskatāmību un attiecīgi finanšu/ gada pārskatiem tiks izskatīti, ņemti vērā un kontrolēti.
6. **Zinātniekiem.** Paplašināt pētījumus par ilgtermiņa nefinanšu aktīvu grā- matvedības uzskaiti un atspoguļošanu (tai skaitā korporatīvās pārvaldības sistēmā), kā arī saistībā ar ilgtspējas pārskatiem.

Ieva Kozlovska

Summary of the Doctoral Thesis

LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT WITHIN THE SYSTEM OF CORPORATE GOVERNANCE

Discipline: Economics and business
Sub-discipline: business management

Scientific supervisor:
Dr.oec., Professor
Irina Kuzmina-Merlino

Riga, 2022

Kozlovskā, I. (2022). Long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance. Summary of the Doctoral Dissertation, Riga, 64 pp. Published in accordance with resolution confirmed by RISEBA promotional Council as of 6 April 2022; No. 22/10-3. 1/3

The doctoral thesis was carried out at the RISEBA University of Applied Sciences and BA School of Business and Finance from 2010 to 2021.

The dissertation has been written in English, contains an introduction, three parts, conclusions and suggestions, a list of bibliographic references – a total of 251 pages and five annexes. The list of bibliographic references contains 327 literature sources.

Scientific supervisor: Irina Kuzmina-Merlino, Dr. oec., Professor.

Reviewers:

1. **Svetlana Saksonova**, Dr. oec., Professor, University of Latvia, LU, (Latvia);
2. **Irina Pilvere**, Dr. oec., Professor, Latvia University of Life Sciences and Technologies, LLU, (Latvia);
3. **Ines Margarida Cadima Lesboa**, Dr. oec., Professor, School of Technology and Management, Polytechnic of Leiria (Portugal).

The thesis will be defended at the public session of the Promotion Council of Economics and Business, RISEBA University of Applied Sciences, at 11.00 A.M. on 8th of September 2022, in Meza street 3, Riga, room 214.

The thesis is available at the Library of the RISEBA University of Applied Sciences, Meza street 3, Riga.

The thesis is accepted for the commencement of the scientific degree Doctor of Science (Ph. D.) in Economics and Business on 8th of September 2022, by the Promotion Council of the RISEBA University of Applied Sciences.

Chairman of the Promotion Council: Andrejs Čirjevisks, Dr.oec., Professor

Secretary of the Promotion Council: Vulfs Kozlinskis, Dr.hab.oec., Professor emeritus

ACKNOWLEDGEMENT

I hereby confirm that I have developed this dissertation, which has been submitted for review to Promotion Council of RISEBA for the acquisition of a doctoral degree (Ph. D.) in economics and business management. The dissertation has not been submitted to any other university for the acquisition of a scientific degree.

Ieva Kozlovskā

6 April 2022

To submit reviews, please contact: RISEBA, Meža iela 3, Riga, LV-1048, Latvia.

E-mail: anna.strazda@riseba.lv. Fax: +371 67500252. Phone.: +371 67807234.

© Ieva Kozlovskā, 2022

© RISEBA University of Applied Sciences, 2022

© BA School of Business and Finance, 2022

ISBN 978-9984-746-27-2

INTRODUCTION

Topicality of the research

Due to nowadays global economic situation many companies worldwide to survive in the global marketplace are forced to develop different strategies to create company's value and increase its performance indicators. Companies try to increase its value via income, market value, value added activities to its products and services, and even knowledge-based management. **Tangible and intangible assets owned by companies are involved in this value creation process as very important elements** (Poenaru, Halliburton, 2011; Woodruff, 1997; Garanina, 2009; Knowledge Management, 2000/2001). Furthermore, to gain competitive advantage is one of the key goals and challenge not for a company as such, but also for its long-lived non-financial asset management process.

Today in various businesses **long-lived non-financial assets are one of the most significant items in the company's balance sheet** – ones being used for more than one accounting period ensuring company's basic business operations and also ones basically generating the profit (IAS 16, IAS 38). Furthermore, during the period of 11 years (from year 2007 to year 2017) the average proportion of long-lived non-financial assets is 41,77% from balance sheet value of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. This proportion has been increased from 38% in year 2007 up to 55% in year 2017 (Kozlovskā, 2015; Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). This can be accounted as a very positive trend proving the companies perform significant capital investments, therefore, the ones do have significant influence and contribution for the growth of the economy of the Republic of Latvia (Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). Accordingly, **significant part of company's value including its stock price is connected to the balance sheet positions related to companies' long-lived non-financial assets**. Furthermore, cash flows of these companies and its shareholders' personal incomes have been **significantly influenced by the efficiency these assets have been used, managed during economic activities performed**. Therefore, there is significant impact of efficient long-lived non-financial asset management process on company's future successes, market value, share price, profit maximization, etc. Efficient management process of these assets is crucial aspect of improving company's operational performance ranging from financial management to maintenance helping companies to come out of survival mode, become successful and even thrive (Metka, 2015; Sidney, 2009; McNeeney, 2005; Roggi, Giannozzi, 2015).

As a result, long-lived non-financial asset management is mutual collaboration between both types of company's stakeholders – internal and external. This **collaboration and relationship between management and shareholders of public companies has been regulated by the corporate governance**. The main

objectives of the corporate governance are also key factors influencing its control mechanism – transparency, growth, leadership, social responsibility, trust, strong protection of assets and shareholders of the company (Henze, 2010). Furthermore, according to agency theory principal and agent have different access to information – principal does not know what agent does and which information agent has. Focal point of agency theory is relationship between both – principal and agent (Podrug N., Filipovic D., Milic S., 2010). Therefore, one of the most important functions corporate governance can play – to ensure the quality of financial reporting process and decrease possible asymmetries of information among all parties (Cohen et al., 2004; Madahan, Pankaj, 2015). Therefore, company's financial accounting and reporting processes at the highest level is one of key characteristics for qualitative corporate governance and efficient management of long-lived non-financial assets accordingly. Nevertheless, company's stakeholders addressed and potential benefits from considering stakeholders in accounting explained **only few researches exist investigating stakeholder theory perspective in accounting** (Hörisch J., Schaltegger S., Freeman R.E.). Moreover, there is even link between stakeholder theory and resource-based theory's model of profit appropriation – suggestion to develop stakeholder theory of strategic management (Barney J.B., 2108).

Nevertheless, there are various local and international accounting and reporting rules, regulations, standards developed for accounting and reporting of long-lived non-financial assets many of them are still not complete providing legal rights company's management and other interested parties to manipulate with information relating these assets in publicly available financial statements/ annual reports (Talnagiova and Cerna., 2011; Pinto, 2013; Dvořáková, 2009; Schvirck and Giasson, 2008; Crisan, 2012; Kuzmina and Kozlovskaya, 2012; Kozlovskaya, 2015; Barth et al., 2001; Ilincuta, 2013; Jackson, 2008; Birky and Grimstad, 2013; Butler and Crawford, 2011; Zucca, Campbell, 1992; Trottier, 2013; Komissarov, et al., 2014; Bond et al., 2016; Wang et al., 2015; Chen and Cheng, 2014; Shimen et al., 2009). In the process of decision-making process toward financing and possible future investments in these assets it is important **information available is transparent, fairly reflecting real situation in the company** with possible basic risks especially in case the large proportion of these assets in company's balance sheet.

Company's management recognizes that there are real economic benefits to be gained from a well-managed disclosure policy (Madhan and Panakj, 2015). Therefore, **transparent company's accounting and reporting policies of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance plays significant rule in the management process of these assets, and the most important – company's performance and future value.** Moreover, company's corporate governance rating is positively related with informativeness of stock price. Good firm-level governance enhances the quality of firm-specific

information, prevents managers from self-serving activities, underpins benefit conducting informed trading, significantly influences company's choice of financing policy, and stronger corporate governance have stronger impact on company's corporate financial performance, corporate sustainability performance (Lu, 2020; Yu, 2011; Vivek et al., 2014). **Furthermore, it leads to the necessity to evaluate the need to develop the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance ensuring one of the corporate governance key principle – “disclosure and transparency”. This will lead to increase of companies’ performance indicators as well as having significant positive impact on company’s future performance, successes, corporate governance index, potential shareholders’ interest about Latvian stock market accordingly** especially in conditions of economic depression. Furthermore, developed framework will ensure that not only company’s management, but also shareholders and other stakeholders will be able to follow, control, manage and plan company’s long-lived non-financial assets in the most efficient way.

Taking all the mentioned aspects into consideration, there is significant necessity for such a framework that is developed based on investigation of the latest scientific researches and existing practices applied by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. As result the author’s developed framework for management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance will ensure transparent, reliable and in accordance with respective laws and regulations information in ones’ financial statements/ annual reports. Accordingly, this will lead to the most efficient and effective financial and investment decision making processes performed not only by company’s management, but also shareholders (existing/ potential) and other stakeholders. Furthermore, this will influence companies’ performance indicators, value creation, competitive advantage as well as behaviour of investors and other stakeholders, respective security prices and companies’ ability to get additional finance accordingly.

The object, the subject and hypothesis of the research

The object of the research is Latvian companies listed on Baltic stock exchange. **The subject of the research** is management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance in accordance with corporate governance principle “disclosure and transparency”.

Basic research questions (RQ)

RQ1: What ensures transparency of financial information reflected in financial statements/ annual reports of listed companies?

RQ2: What are the most problematic issues in the practices of Latvian listed companies listed on Baltic Stock Exchange processes for long-lived non-financial assets accounting, reporting and management within the system of corporate governance? To what extent existing methods used to prepare financial statements/ annual reports are in accordance with the corporate governance principle “financial transparency”?

RQ3: Does information relating long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange shows/ proves that these assets and management of these assets do have any impact on companies’ performance?

RQ4: Does corporate governance have any impact on the corporate performance of Latvian company listed on Baltic stock exchange? Is it possible to measure this impact and how? Is there any relation between “voluntary” corporate governance and corporate performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange?

RQ5: What is/ are necessary to be improved or implemented in the management process of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange to ensure at the same both – the highest level of company’s performance and transparency of the information that could be usable for various analysis and decision making processes performed by all stakeholders?

The hypothesis of this research is stated as follows: there is a direct long-lived non-financial asset management impact on performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.

The research aim and main tasks

The main goal of the research – based on study of long-lived non-financial asset management process assess topicality of long-lived non-financial asset management, develop long-lived non-financial asset management framework and make suggestions how to ensure transparent long-lived non-financial assets accounting (internal)/reporting (external) processes within the system of corporate governance.

In consideration of the main goal, the research intends to accomplish the following **tasks**:

1. Based on the review of academic literature and corresponding rules and regulations ascertain the meaning and role of efficient management process of long-lived non-financial assets owned by listed companies within the system of corporate governance and its impact on company’s performance;
2. Identify, analyse and critically evaluate existing practices for the corporate governance principle “disclosure and transparency” in management process

of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance to determine issues of manipulation activities relating accounting and reporting processes of these assets;

3. Develop the method how to identify and measure the impact of corporate governance on the financial performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange;
4. Develop the framework for company's accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets as a managerial tool for management of these assets and usable by company's internal and external stakeholders within the system of corporate governance;
5. Provide conclusions and recommendations for improvement of the management process of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance or any other long-lived non-financial assets intensive organization by application the framework to ensure at the same time both – the highest level of disclosure and transparency and company's performance accordingly. Furthermore, also key prerequisites how to implement this framework in the most successful way for all company's stakeholders – internal and external.

Research methods

In the research process generally accepted qualitative and quantitative scientific research methods were used, for example: the analysis of management science literature and regulatory documents, monographic method, content analysis, case study method, survey method, correlation analysis, descriptive and inferential statistics, different methods of financial analysis had been applied – benchmarking or industry analyses and trend analyses by use of various different financial ratios as well as common-size financial statements/annual reports analyses. It was done by use of various mathematical tools (averages, percentages, ratios) and rank test, among others. Calculations performed by use of computer program *Microsoft Excel*.

Limitations of the research

1. The object of this research – Latvian companies listed on Baltic stock exchange (from the year 2007 to year 2021 total number of companies was changing in all three lists of Baltic stock exchange);
2. Only long-lived non-financial assets excluding intangible asset – goodwill – have been studied: tangible and intangible ones;
3. Period from year 2007 to year 2021;

4. Quantitative research results are based on the author's developed survey delivered to 28 Latvian companies listed on Baltic stock exchange (responded 25 companies) as well as on various calculations performed based on the secondary data – the author's collected data from publicly available information at official website of *Nasdaq Riga* (www.nasdaqbaltic.com);
5. Based on fact that companies in different situations must prepare and apply different mandatory reports also different terms used within the research, but with the same meaning for management of long-lived non-financial assets owned by listed companies within the system of corporate governance – company's mandatory reporting document to its shareholders documenting its all activities as well as finance per particular reporting period (e.g. financial reports – financial statements, consolidated financial statements, annual reports, consolidated annual reports);
6. Taking into account that the object and goal of the research is the description of management process for long-lived non-financial assets is general, not specified for the one particular company, there is not any information provided in the doctoral dissertation relating calculations of possible costs to implement the author's developed framework for accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets owned by Latvian listed companies within the system of corporate governance;
7. Corporate governance discussed only in the context related to long-lived non-financial asset management. Issues relating financial management of long-lived non-financial assets have been considered only through the prism of one of the most important corporate governance principles “disclosure and transparency” – performance and financial situation;
8. Taking into account the object and goal of the research the description of management process for long-lived non-financial assets is general, not specified for the one particular company; also, there is no information relating calculations of possible costs to implement the author's developed framework for management of long-lived non-financial assets of Latvian listed companies within the system of corporate governance;
9. Only field of management – more precisely financial management of the company – has been considered within the structure of corporate governance (see figure 1.1.);
10. Issues relating financial management have been considered only in relation to long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.

Research period

- Theoretical part – period from 1960-s up to the present time;
- Practical part – the data from year 2007 to year 2021.

The thesis presented for defence

1. Based on industry in average long-lived non-financial assets constitutes large (at least 40% and above) proportion of company's balance sheet value, and thus recognition and measurement as well as management of these assets do have significant impact on company's performance.
2. Filling gaps through implementation of additional provisions in relevant rules and regulations governing accounting and reporting of long-lived non-financial assets will ensure higher transparency in public disclosures as well as increase of "voluntary" corporate governance index and performance results of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.
3. Management methods of long-lived non-financial assets must ensure one of the most important elements of corporate governance – "transparency". This in turn will increase companies' disclosure quality and improve companies' performance.
4. Implementation of the framework for accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance does have positive direct impact on company's performance.

The theoretical and methodological basis

The theoretical and methodological components of this doctoral dissertation are based on various scientific articles and researches published mainly by foreign scientists because of very limited researches done in this area by local ones. These documents were available in different data bases, specialized literature of management science, including accounting and reporting. Also, in materials of scientific seminars and conferences, respective rules and regulations of the Republic of Latvia and relating documents, as well respective international ones toward company's long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance. Also, scientific publications and researches relating work done by various institutions regulating accounting and reporting of company's long-lived non-financial assets were used.

To complete defined tasks of this doctoral dissertation, scientific publications and institutional documentation, rules and regulations relating company's long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance (accounting, reporting, evaluation, impact on company's performance and value, corporate governance). Sources within the literature review for empirical studies include: EBSCOHost, Scopus, SpringerLink, Thomson Reuters Web of Science, Wiley Online Library, Emerald, Science Direct, etc. Following authors were studied:

- Long-lived non-financial asset management: Amadi-Echenfu J.E., Jaggi B., Tsui J., Metka R., Sidney S., McNeeney A., Roggi O., Giannozzi A., Zhang J.-M., Wang S.-H., Chen R., Zhong W.-W., among others;
- Corporate governance: Lu L.W., Madahani P.M., Mahanti R., Disenayake D.H.S.W., Johan S. and Zhang M., Keasey K. and Wright M., Păcală A., Palea V., Keasey K., Thompson S., Wright M., Morck R.K., Sternberg E., Cohen J., Krishnamoorthy G., Wright A., Yu J., Vivek M., Young J.C., Myungsoo S., among others;
- Rules and regulations for company's long-lived non-financial assets: Barth M. E., Cram D.P., Nelson K.K., Gordon E.A., Hasting N.A.J., Hsu H.-T., Burton F.G., Jermakowicz E.K., Trottier K., Seetharaman A., Balachandran M., Saravanan A.S., Kuzmina I., Kuzmina-Merlino I., Kozlovskā I., Vecerskiene G., Jankauskiene K., Valanciene L., Sitnikova V.A., Devalle A., Tarca A., Choi F.D.S., Kulchev K., Evans L., Pawan K., Gupta V.K., Habib A., Domeika P., Ilincuta L., Jackson S.B., Roggi O., Giannozzi A., Dvořáková D., Talnagiova V., Cerna L., Pinto I., Rodriguez-Perez, G., Slof, J., Sola, M., Torrent, M., Vilardell, I., Brînză D.E., Bengescu M., Vehmanen P., El-Tawy N., Abdel-Kader M., Mauriello J.A., among others.

Scientific significance and novelty of the research

Theoretical significance of the research stems directly from the scientific novelty of the research. The author using original approach developed the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. This research provides the approach that includes accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets in accordance with corporate governance principle “disclosure and transparency” controlled not only internally by side of company's management, but also externally – by side of any other company's stakeholder. Furthermore, increasing significance of the average proportion of long-lived non-financial assets from company's total balance sheet value for Latvian listed companies on Baltic stock exchange – from 38% in year 2007 up to 55% in year 2017, but for some companies even up to 97% – strengthen the theoretical significance of this research (Kozlovskā, 2015; Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). By use of this approach the author proves that the developed framework allows any company's stakeholder to control the management of long-lived non-financial assets that does have impact on company's performance and financial situation. Furthermore, this accordingly influence company's stakeholders' decisions, stock market and economy of the Republic of Latvia. The conducted research compromises the following scientific novelties and theoretical significance:

1. Proved the statement not investigated ever before – the significance of corporate governance from the perspective of its principle “disclosure and transparency” within the management process of long-lived non-financial assets owned by listed companies;
2. Identification of issues, problems as well as ascertained and proved influencing factors of the direct long-lived non-financial assets and its management impact on performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance from the perspective of the corporate governance principle “disclosure and transparency” that was not investigated ever before;
3. Within the empirical research based on analysis of economic literature and scientific publications very significant number of existing researches have been analysed, and thus identified the most problematic issues in the management process of long-lived non-financial assets during its whole life cycle (from the acquisition to disposal/ renewal). There were not any similar researches done ever before in the prism of the whole life cycle period of long-lived non-financial assets. Furthermore, issues identified during this research proves that it is legally allowed and possible to manipulate with the information in accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance. Moreover, also there were not any similar researches identified investigating this issue from the perspective of management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of listed companies regarding perspective of the corporate governance principle – “disclosure and transparency”.
4. Identified gaps in local and international rules and regulations governing accounting and reporting processes for company’s long-lived non-financial assets during its whole life cycle, and thus proposed additional provisions in the rules and regulation to remove these gaps. In addition, this will allow to ensure the corporate governance principle “disclosure and transparency” and will eliminate any possible manipulative activities by side of company’s management and other stakeholders to reflect real situation in the company and its performance indicators accordingly;
5. Developed “voluntary” corporate governance index for Latvian companies listed on Baltic stock exchange. Moreover, mutual relation between this index and performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange has been proved. There are not any similar indexes developed or investigated as well as researches relating long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange done ever before;
6. Investigated and defined information necessary to be ensured by the following elements of decision making processes relating long-lived non-financial

asset management of listed companies within the system of corporate governance – transparent accounting and reporting processes for these assets during its whole life cycle (including all activities from its initial acquisition/ development to its disposal/ renewal). There are not any similar researches done ever before;

7. Developed the framework as a managerial tool for the efficient and transparent long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance or any other long-lived non-financial assets intensive organization as well as define key steps for the implementation and evaluation processes for this framework applicable by all stakeholders – internal and external. There are not any similar researches or frameworks in this perspective done ever before.

Practical significance of the research

The framework for accounting and reporting processes for the management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance developed as a direct result of this the doctoral dissertation. There are not any similar researches done ever before, and this framework can be applied to business life:

1. The framework for accounting and reporting processes for the management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance is easy applicable as well as practically useful for any company's stakeholder – internal or external one. The author of this dissertation has developed practically applicable framework steps for every stage of the life cycle of long-lived non-financial asset within the system of corporate governance: acquisition or development, usage or utilization, maintenance and renewal or disposal;
2. Since accounting and reporting policies affect as balance sheet, profit or loss statement as company's performance the author of this dissertation has developed also evaluation forms for each step of this framework. Evaluation forms consist of 6 key parts and includes author's developed relevant management processes as well as empirically measurable indicators with the goal to evaluate results from development and implementation of the framework for long-lived non-financial assets management within the system of corporate governance. Furthermore, the form also will ensure that author's developed framework will provide definite direction and guidance on the transparent, reliable and in accordance with respective laws and regulations for accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance;

3. The company owing long-lived non-financial assets does have significant advantages from the application of the author's developed framework for long-lived non-financial asset management processes within the system of corporate governance (increased indicators of company's performance, value, "voluntary" corporate governance index, market share, growth, productivity, etc.). The framework is systematized, as a part of company's coordinated business strategy according with laws and regulations as well as shareholders' and other stakeholders' interests. Since, nowadays the measurement of these assets is being accounted as one of the most important areas of financial accounting company's management and shareholders or other stakeholders applying this framework will be ensured that company's long-lived non-financial assets are being recognized, measured, managed in the most efficient and transparent way, in accordance with respective accounting and reporting regulations;
4. The result and recommendations of this research can be applied not only by Latvian companies listed on Baltic stock exchange, but any other long-lived non-financial assets intensive organization worldwide as well by any stakeholder or practitioners of financial statements/ annual report analysis. Asset management process can differ among companies because of different companies, cultures, objectives and even languages. Nevertheless, management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance includes many different steps. In most of these steps the precise accounting and reporting information relating long-lived non-financial assets is essential and even critical in steps of asset management:
 - a. Strategy and planning of asset management;
 - b. Asset management decision making;
 - c. Life cycle delivery;
 - d. Asset information;
 - e. Organization and people;
 - f. Risk and review.
5. Recommendations stated by the author of this doctoral dissertation will give significant contribution not only to stakeholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange, but also to the stock market and economy of the Republic of Latvia. Because more transparent and reliable financial accounting and reporting processes for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange will lead to more transparency in public disclosures that will increase potential shareholders' interest about Latvian stock market and as a result also the stock exchange market capitalization proportion to GDP of the Republic of Latvia will be increased;

6. Theoretical studies about evaluation and management of company's long-lived non-financial assets within the system of corporate governance can be used as teaching guides for institutes of higher education and other professional institutions for auditors, accountants, managers, financial controllers, and analysts.

Approbation of the most relevant results

Key results of the research the author has been presented to a wide range of persons/ organizations – stakeholders of Latvian listed companies on Baltic stock exchange:

Management and shareholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange, Nasdaq Riga, sworn auditor, Big Four Audit companies, European Court of Auditors, Ministry of Finance (Republic of Latvia), expert from the field of Corporate governance, development of the program/ platform (patent, planned to be developed in the next stage of this research).

The main results of the empirical research published in the following scientific publications:

1. Kozlovskā I., Kuzmina-Merlino I., Linkage between Management of Long-Lived Non-Financial Assets and Performance of Latvian Companies Listed on the Baltic Stock Exchange// Book: Reliability and Statistics in Transportation and Communication, Springer International Publishing AG, - 2019., p.684-694. ISSN: 2367-3370, ISSN (electronic): 2367-3389, ISBN: 978-3-030-12449-6, E-book ISBN: 978-3-030-12450-2. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-12450-2>. **Springer International Publishing;**
2. Kozlovskā I., Corporate Governance Disclosures: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange// Book: Reliability and Statistics in Transportation and Communication, Springer International Publishing AG, - 2018., p.574-584. ISBN: 978-3-319-74453-7, E-book ISBN: 978-3-319-74454-4. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-74454-4_55. **Springer International Publishing;**
3. Kozlovskā I., Measurement of long-lived non-financial assets in Latvian listed companies: cost model versus revaluation model// Journal of Business Management, - 2017., -Vol.14 p.44-52. e-ISSN: 1691-5348. **EBSCO;**
4. Kozlovskā I., Long-lived non-financial assets impairment in Latvian listed companies// Journal of Business Management, - Nr.11, 2016, p. 60-69. ISSN 1691-5348. **EBSCO;**
5. Kozlovskā I., The impact of long-lived non-financial assets depreciation/ amortization method on financial statements// Copernican Journal of Finance & Accounting, - Nr.4(2), 2015, p.91-108. e-ISSN: 2300-3065, p-ISSN 2300-1240. **EBSCO;**

6. Kozlovskaja I., Kumzina I. Accounting measurement of long-lived Assets: a case of impairment practice// Journal of Business Management, - 2012, - No.5, Special Edition. -p.56-65. ISSN 1691-5348. **EBSCO**.

References to scientific articles published by the author of the doctoral dissertation are included in the following scientific articles and publications of other scientists and authors:

1. **Bespalov M.V.**, Accounting for Similiar-type Fixed Assets in State Funded Educational Institutions, Accounting, Analysis, Auditing, - 2020, - 7(1), - p.15-26, DOI:10.26794/2408-9303-2020-7-1-26, -<https://accounting.fa.ru/jour/article/viewFile/296/289.pdf> (application/pdf);
2. **Massala J.F.**, Tax Regime for Asset Depreciation and Amortization: a Comparative Analysis Between Angola and Portugal, Dissertação de Mestrado em Contabilidade e Finanças apresentada à Faculdade de Economia, - 2020, - p.1-137, <http://hdl.handle.net/10316/94734>;
3. **Koowattanatianchai N., Charles M.B., Eddie I.** Incentivising investment through accelerated depreciation: Wartime use, economic stimulus and encouraging green technologies, - 2019, - 24(1), - p.115-137, <https://doi.org/10.1177/1032373217739921>;
4. **Mitic V., Kokic T., Mizdrakovic V., Tereladze D.** Correlation Between Asset Measurement and Profitability of Serbian Listed Companies, Accounting, Audit and Forensic Science, - 2019, - Vol.Finiz, - p.52-57, <https://doi.org/10.15308/finiz-2019-52-57>;
5. **Panova E.A.** Влияние амортизационной политики на финансовые показатели и инвестиционные возможности промышленного предприятия, Финансы и кредит, - 2019, - 25(1), - p.144-158;
6. **Barlasova T., Kopcakova J., Potoma R., Sefcikova D.** Assets and Modern Methods of Depreciation of Assets in an Enterprise, International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars, Empowering Actions To Achieve Global Goals: Implications For Economics, Business, Management and Related Disciplines, Conference Proceedings, EDAMBA, University of Economics in Bratislava, Slovak Republic, - 2019, - October 23-October 24, - p.22-33, ISBN: 978-80-225-4704-8;
7. **Fedorová D.** Hodnocení vybraných položek rozvahy - účetní a daňový pohled, Bakalářská práce, Technická Univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, - 2018/2019;
8. **Juárez F.** The Growth of Companies as a Function of Total Assets, WSEAS Transactions on Business and Economics, - 2018, - Vol.15, - p.301-310, ISSN: 11099526, Scopus;
9. **Juárez F.** A Preliminary Approach to Identify the Best Function that Fits the Growth of Company Total Assets, International Conference on

- Applied Mathematics & Computer Science (ICAMCS), - 2018, DOI: 10.1109/CAMCS46079.2018.000-3;
10. **Maruszevska E.W.** ZRÓŻNICOWANIE UJĘCIA AMORTYZACJI W SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ WSPÓŁCZESNYCH PRZEDSIĘBIORSTW, *Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, - 2018, - No.369, - p.137-149, ISSN 2083-8611, Zróżnicowanie ujęcia amortyzacji w sprawozdawczo... — Library of Science (bibliotekanauki.pl);
 11. **Paly M.B.**, Determinant Variable of Net Income of Two Cobs Hybrid Corn Farm: Panel Data Analysis of Three Districts in South Sulawesi, Indonesia, *International Journal of Progressive Sciences and Technologies (IJPSAT)*, -2018, -8(2), -p.302-311, ISSN:2509-0119, DOI: <http://dx.doi.org/10.52155/ijpsat.v8.2.439>, *International Journal of Progressive Sciences and Technologies (ijsht-journals.org)*;
 12. **Nawaiseh M.E., Al-Ibbini O.A., Al-nawaiseh H.N.F.** Impairment of Non-Current Assets-Implementation and Disclosure: Evidence from Industrial Firms in Jordan, *British Journal of Business Design & Education*, - 2016, - 9(2), ISSN (print): 2222-7426, ISSN (Online): 2222-8412;
 13. **Nawaiseh M.E.** Can Impairment Recognition under IAS 36 Improved by Financial Performance, *International Journal of Economics and Finance*, - 2016, - Vol.8(12), - p.163-174, ISSN: 1916-971X, E-ISSN: 1916-9728;
 14. **Nawaiseh M.E.** Impairment Accounting Practice in Jordanian Industrial Public Shareholding Companies under IAS 36, *British Journal of Applied Science & Technology*, - 2016, - Vol.12(6), - p.1-16, ISSN: 2231-0843;
 15. **Krupina N.N.** The Role of Sub-Functions in the Effective Implementation of Accounting and Economic Functions of Depreciation, *Financial Analytics: Science and Experience*, - 2016, 43(2016), - p.2-17, ISSN: 2311-8768 (Online), ISSN: 2073-4484 (Print);
 16. **Nawaiseh M.E., Al-Ibbini O.A., Nour H., Al-Nawaiseh F.** Impairment of Non-current Assets-Implementation and Disclosure: Evidence from Industrial Firms in Jordan, *Advances in Management & Applied Economics*, - 2016, - Vol.6(4), - p.111-126, ISSN (print): 1792-7544, ISSN (online): 1792-7552;
 17. **Nawaiseh M.E.** Impairment Analysis of Non-current Assets under DCF Based-test in the Jordanian Industrial Shareholding Companies, *British Journal of Economics, Management & Trade*, - 2015, - Vol.7(1), - p.10-22, DOI: 10.9734/BJEMT/2015/12880;
 18. **Kasztelnik K.** The Impairment of Long-Lived Assets and Reversing Revaluation Review under US GAAP VS. IFRS Models in the United States, *Accounting and Finance Research*, - 2015, 4(3), - p.106-113, ISSN 1927-5986, E-ISSN 1927-5994, doi:10.5430/afr.v4n3p106, URL: <http://dx.doi.org/10.5430/afr.v4n3p106>;

19. **Plyats M.** Company's long-lived non-financial assets as an object of company's evaluation and company's management, essay, RTU Riga Business School, - 2015, - p.1-10. (DOC) Essay(Case Study1)Mikhail Plyats | Mikhail Plyats - Academia.edu;
20. **Juárez F.** Chaotic Recurrence of the Fixed Assets-Infrastructure Influence on Financial Health of the Hospitality Industry in Emerging Markets, Mathematical Methods in Finance and Business Administration, - 2014, - p.127-131, ISBN: 978-960-474-360-5.

Participation in international scientific conferences by the author of the doctoral dissertation

The main results of the research were presented in the Republic of Latvia and abroad in various scientific discussions and international scientific conferences:

1. 14th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2021, "Economics and Business: Foreseeing Challenges and Opportunities", June 1-2, 2021, Riga, Latvia. Presentation "Corporate Governance and Information Asymmetry: Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange";
2. 13th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2020, "Evolving Dimensions of Long-lived Non-financial Asset Management and the 21st Century Expectations", February 19-20, 2020, Riga, Latvia. Presentation "Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange";
3. 12th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2019, "Foreseeing Challenges and Opportunities for Organizations at the Macro and Micro Level", February 21-23, 2019, Riga, Latvia. Presentation "Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange";
4. 18th International Multidisciplinary Conference, Reliability and Statistics in Transportation and Communication (RealStat-2018), October 17-20, 2018, Riga, Latvia. Publication and presentation "Corporate Governance Disclosure: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange 12th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2019, "Foreseeing Challenges and Opportunities for Organizations at the Macro and Micro Level", February 21-23, 2019, Riga, Latvia. Presentation "Linkage between PPE and Profitability: Case of Baltic Stock Exchange";
5. 11th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2018, "Trend of Business and Funding Models in Contemporary World", March 15-17, 2018, Riga, Latvia. Presentation "Influence of Corporate Governance Disclosure Index: Evidence from Latvian Listed Companies on Baltic Stock Exchange";

6. 17th International Scientific Conference RealStat-2017, "Reliability and Statistics in Transportation and Communication", October 18- 21, 2017, Riga, Latvia. Publication and presentation "Corporate Governance Disclosures: The Case of Latvian Companies Listed on Baltic Stock Exchange";
7. International Scientific and Educational Conference, Actual Problems of Education. (Competence-Oriented Approach- iSECRET Results Dissemination (MIP 2017), "MIP 2017" Presentation "Financial Technologies: New Challenges of Education of Financial Managers", June 1-2, 2017, Riga, Latvia;
8. 10th Annual Scientific Baltic Business Management Conference ASBBMC2017 and Doctoral Seminar "Sustainable organisations: Creating and Managing in Turbulent Business Environment", April 26-29, 2017, Riga, Latvia. Publication and presentation "Role of long-lived non-financial assets in performance of Latvian listed companies in Baltic stock exchange";
9. 19th Nordic Conference Small Business Research (NSCB 2016), "Entrepreneurship and Value Creation", May 19-20, 2016, Riga, Latvia. Publication chapter in book and presentation: "The impact of long-lived non-financial asset impairment on financial statements of Latvian companies";
10. 9th Annual Scientific Baltic Business Management Conference, ASBBMC 2016, "Challenges of Business Sustainability in the Digital Age", April 21-23, 2016, Riga, Latvia. Publication and presentation: "Measurement of long-lived non-financial assets in Latvian listed companies: cost model versus revaluation model";
11. International scientific-practical conference "Strategy of Entrepreneurship" Proceedings, paper presented "The Impact of evaluation approaches of long-lived assets on a company's financial performance" (co-author Kuzmina-Merlino I.). ISBN 978-966-926-038-3, SHEI Kyiv National Economic University named after V.Hetman, 27 November, 2015, Kyiv, Ukraine, page 329-331;
12. Iris-Alkona, Institute of Researchers and International Symposiums Alkona, International Scientific Symposium, "Economics, Business & Finance", July 7-11, 2015, Jurmala, Latvia. Publication and presentation: "The impact of long-lived non-financial assets depreciation/ amortization method on financial statements";
13. 8th International Scientific Conference: Information Society and Modern Business. Modern Trends in Business: Globalization vs Localization, April 23-24, 2015, Ventspils, Latvia. Presentation: "Accounting of depreciation and amortization of long-lived assets";
14. 6th International Scientific Conference: In Search of New Business Solutions for Emerging Future, April 25-27, 2013, Riga, Latvia. Presentation:

- “Measuring long-lived assets value: accounting regulation and practical issues”;
15. 9th ICAFT: International Conference on Accounting and Finance in Transition, European and World Experience and Public Policy Consideration”, October 11-13, 2012, Riga, Latvia. Publication and presentation: “Accounting measurement of long-lived assets: a case of impairment practice”;
 16. 5th International Scientific Conference “Information Society and Modern Business Knowledge Creation and Transfer into New Competencies”, April 26-27, 2012, Ventspils, Latvia. Presentation: “Long-term asset management in the corporate governance system”;
 17. International Scientific Conference “Innovative and creative solutions in business and culture”, The University College of Economics and Culture, March 28-30, 2012, Riga, Latvia. Publication and presentation: “Quality of financial information as an important element of corporate governance”;
 18. International Scientific Conference “Business analysis, accounting, taxes and auditing”, Department of Accounting at Tallinn University of Technology, November 10-11, 2011, Tallinn, Estonia. Publication and presentation: “Credit management improvement in the international commercial company”.

Structure and volume of the research

This doctoral dissertation is an independent research and consists of the following parts: introduction, 3 main chapters comprising subchapters, conclusions and recommendations, a bibliography, and appendices. The total volume of the paper is 251 pages including 39 tables and 23 figures. The structure of this doctoral dissertation developed according with the goal and corresponding tasks defined for the research (table 1).

Framework for management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Table 1

Structure of the research

Research object – Latvian companies listed on Baltic stock exchange			
Research subject – Management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance and in accordance with Corporate governance principle “disclosure and transparency”			
Research goal – Based on study of long-lived non-financial asset management process assess topicality of long-lived non-financial asset management, develop framework for management of long-lived non-financial assets and make suggestions how to ensure transparent long-lived non-financial assets accounting (internal)/reporting (external) processes within the system of corporate governance			
TASKS			
Based on the review of academic literature and corresponding rules and regulations ascertain the meaning and role of efficient management process of long-lived non-financial assets owned by listed companies within the system of corporate governance and its impact on company's performance	Identify and analyse existing practices for the one of key corporate governance principle “disclosure and transparency” for management process of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange	Develop the framework for long-lived non-financial asset management process within the system of corporate governance	Provide conclusions and recommendations for improvement of the management process of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance or any other long-lived non-financial assets intensive organization by application of the framework to ensure at the same time both – the highest level of disclosure and transparency and company's performance accordingly. Furthermore, also key prerequisites how to implement this framework in the most successful way for all company's stakeholders – internal and external
Provide recommendations for improvement of the management process of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance			
Chapter 1 Long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance	Chapter 2 Long-lived non-financial asset management in Latvian companies listed on Baltic stock exchange	Chapter 3 Framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange	
Hypothesis is accepted			
Conclusions 1. – 10.	Conclusions 11.–21.	Conclusions 22.–31.	
Recommendations			

Source: developed by author

The doctoral dissertation is structured as follows

INTRODUCTION

1. THEORETICAL ASPECTS OF LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT WITHIN THE SYSTEM OF CORPORATE GOVERNANCE
 - 1.1. Long-lived non-financial asset management in Latvian companies listed on Baltic stock exchange
 - 1.1.1. Latvian companies listed on Baltic stock exchange
 - 1.1.2. Corporate governance in listed companies: importance of corporate governance from shareholders' perspective
 - 1.1.3. Long-lived non-financial assets and its role in company's performance
 - 1.1.4. Long-lived non-financial assets governance
 - 1.2. Accounting policy as a basis of long-lived non-financial asset management
 - 1.2.1. Key elements of accounting policy
 - 1.2.2. Definition and standard classification
 - 1.2.3. Recognition and initial measurement
 - 1.2.4. Measurement after recognition
 - 1.2.5. Derecognition (retirement, disposal)
 - 1.2.6. Presentation and disclosure
 - 1.2.7. Financial performance and interpretation
 - 1.3. The impact of corporate governance on efficiency of long-lived non-financial asset management
 - 1.3.1. Efficient management of long-lived non-financial assets
 - 1.3.2. Evaluating efficiency of long-lived non-financial asset management
 - 1.3.3. Quality of information and financial performance
 - 1.3.4. Results of measuring efficiency of asset management: main issues
 - 1.4. Theoretical framework and conceptual structure of the doctoral dissertation
 - 1.4.1. Theoretical framework; research variables
 - 1.4.2. Research questions (RQ)
2. LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT IN LATVIAN COMPANIES LISTED ON BALTIC STOCK EXCHANGE
 - 2.1. Rules and regulations determining transparent financial accounting and reporting, evaluation, and management processes for the listed (publicly accountable) company
 - 2.2. Specifics of long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange and its impact on quality and transparency of information disclosure
 - 2.3. Application of *fair value* concept in the measurement process of long-lived non-financial assets
 - 2.3.1. Research problem description

- 2.3.2. IAS 36 impact on company's financial performance
- 2.3.3. Scientific researches about the impairment of long-lived non-financial assets
- 2.3.4. The main problems in practical application of the *fair value* principle
- 2.4. Long-lived non-financial asset management and companies' financial performance
 - 2.4.1. Financial reporting – main source of information for decision making
 - 2.4.2. Long-lived non-financial asset management and performance
 - 2.4.3. Recognition and measurement of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange: identification of possible issues and problems
- 3. CORPORATE GOVERNANCE AND FINANCIAL PERFORMANCE
 - 3.1. Corporate governance and financial performance: case of Latvian companies listed on Baltic stock exchange
 - 3.2. Framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance
 - 3.3. Framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange
 - 3.4. Implementation process of the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

CONCLUSIONS

RECOMMENDATIONS

BIBLIOGRAPHY

APPENDICES

1. THEORETICAL ASPECTS OF LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT WITHIN THE SYSTEM OF CORPORATE GOVERNANCE

(Chapter 1 consists of four sections, 55 pages comprising 4 tables and 9 figures)

Chapter 1 of the doctoral dissertation represents the theoretical study and review of the management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance, and theoretical framework of long-lived non-financial asset management impact on performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. Today one of key goal of country is how to ensure its economic growth to ensure welfare of people living in this country. Its economic growth has been significantly influenced also by such factor as its stock market (Bogdan, 2016). Growth rates of listed companies' aggregated earnings and of GDP tend to share similar trends (ECB, 2017). *Nasdaq stock* exchange in Riga called *Nasdaq Riga* is a part of *Nasdaq Baltic* equity market. Latvian companies listed in *Nasdaq Riga* varies among years – from 41 companies in year 2007 to 27 companies in year 2017, and 15 companies in year 2021. Furthermore, competitiveness of every company depends on various finance and non-finance factors and its mutual influence. One of such a factor is **corporate governance having significant impact on various decision-making processes including ones relating long-lived non-financial assets.**

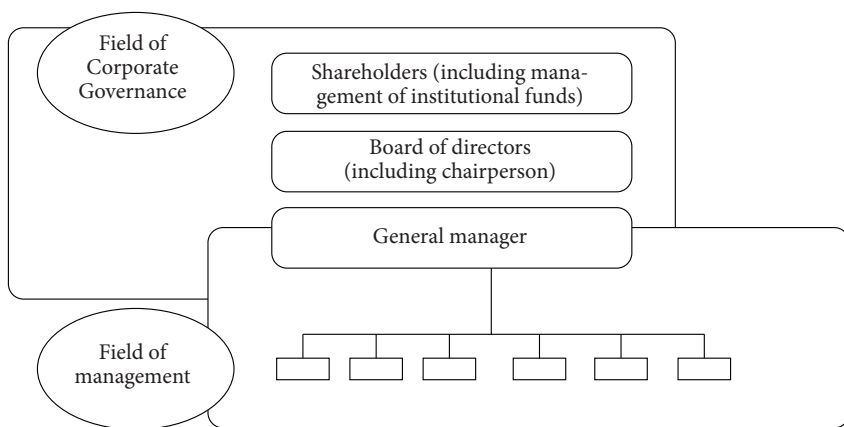

Figure 1.1. The field of corporate governance

Source: developed by author

Today practices of good and efficient corporate governance have impact on image, market share, growth, customers, long-term strategy and how to manage one in the global market (Crişan-Mitra, 2015, p.465; Suzuki, 1999). The figure 1.1. reflects an overall corporate governance system of the listed company including three main areas of management: general meetings of shareholders, board of directors – supervising and leading the company, functional areas of management (e.g., procurement, production, marketing, finance, public relations, etc.) headed by the company's CEOs who are ones owing real power to lead companies based on their own political, social, and economic beliefs (Morck, 2007). Practices of corporate governance are core reasons for financial woes to the Asian crisis in year 1997, global financial crisis in year 2007 (Pillai and Al-Malkawi, 2016). Policy makers stress importance of corporate governance also among not listed companies (OECD, 2015). One of key problems of corporate governance is **including better disclosure by an annual corporate governance statement** to help shareholders to exercise their rights and **responsibility of board members to shareholders for financial statements/ annual report** (Lovrinčević Šelamov and Hrستیć, 2012). The concept of governance is authority plus control to ensure transparency, accountability (Mahanti R., 2021). The strongest guidelines worldwide of the corporate governance are being accounting "The OECD Principles of Corporate Governance" (issued in year 1999, revised in year 2004) including five key categories: board and management structure and process, ownership structure and exercise controlling rights, **financial transparency and information disclosure**, auditing, corporate responsibility, and compliance (McKeith and Collins, 2013). Therefore, today **there should be clear and transparent relationship among companies' shareholders and management, information should be reliable and transparent, in according with respective regulative documents governing listed companies or Corporate Governance Code. Companies applying principles of corporate governance do have an undoubted advantage to attract shareholders and investments. Investors' risk to experience loss of financial funds has been decreased significantly. Therefore, the practices of the corporate governance do have significant impact on company's performance in the global market contributing growth, stability, long-term investments.** Long-lived non-financial assets often requiring significant investments constitute also considerable part of companies' total assets in its statements of financial position (Derun, 2013, p.185; Garinina, 2009). During period of 11 years (from year 2007 to year 2017) these assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange constitute in average 41,77% of its total balance sheet values. This average proportion increased from 38% in year 2007 up to 55% in year 2017 reflecting significant capital investments performed (Kozlovskā, 2015; Kozlovskā, 2017; Kozlovskā and Kuzmina-Merlino, 2019). Therefore, these assets do have significant impact on the company at various levels – internal, external, and even more global one. Decisions taken toward

these assets during their whole life cycles should be transparent and taken very seriously in accordance with companies' long-term plans and supported with detailed calculations, plans. By example, during utilization stage of such an asset following issues must be considered: funding and financing, technology, environment and even socioeconomics/ politics issues (Amadi-Echendu, 2021). Asset management has been developing new models and concepts covering much more areas as ever before with key goal to increase and even optimize company's long-term non-financial asset's overall performance and contribute to the company's overall performance (Price, 2018). Furthermore, asset manager works together with accounting/ finance departments must be familiar with basic principles of depreciation (Hastings, 2021). Today it goes together with asset governance that is systematic and coordinated business strategy of the company based on which the company manages its physical assets, resulting in increased indicators of company's performance and growth (Alles et al., 2005). "With Asset Governance company can creating framework for asset management processes, organizational structure, high economic performance and growth on long time horizon including decision making process in regard to the asset life-cycle, higher level of accountability and transparency in asset reporting and penalty system for asset users" (Katičić et al., 2014, p.208). **Business leaders in asset intensive organizations are beginning to understand the impact that asset management has on efficiency, safety, reliability, sustainability, and stakeholders' confidence (Katičić et al., 2014). Therefore, the one can state that the company's long-lived non-financial asset management does have significant impact on multiple areas within the system of corporate governance.** There are several basic principles of good corporate governance. One of the most important one is the principle also investigated – **transparency of information including preparation of companies' financial statements/ annual reports, how all the information has been disclosed, company's internal controls, etc. Company's financial accounting and reporting processes at the highest level is one of key characteristics for qualitative corporate governance which main rules and requirements are in accordance with ones announced by shareholders.** This interpretation is also in line with the conclusion stated by Cohen et al. (2004): **"One of the most important functions that corporate governance can play is ensuring the quality of financial reporting process"** (Cohen, et al., 2004, p.87). "A system of corporate governance needs a good level of disclosure and adequate information to eliminate (or at least reduce) information asymmetries between all parties" (Madhani, 2015, p.7). According with Madhani (2007) even points out that based on the corporate governance rating systems and surveys of **shareholders' opinion as key core attributes of good corporate governance includes disclosure and transparency (Madhani, 2007). Further, there are various schemes how to evaluate the quality of financial information within company's existing/ planned corporate governance system. Usually as**

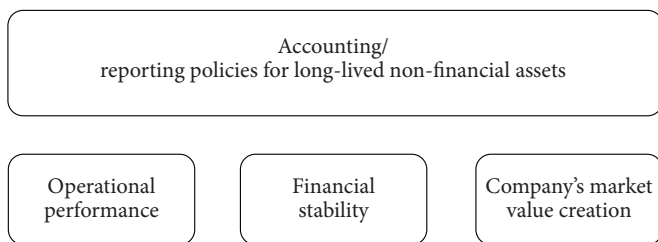

Figure 1.2. Areas focused by the company's internal accounting and reporting policy of long-lived non-financial assets

Source: Developed by author

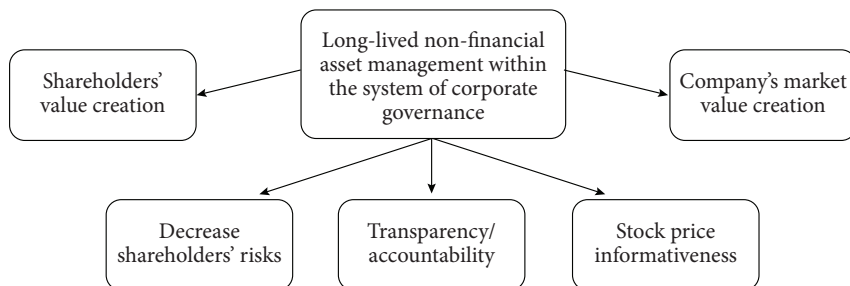

Figure 1.3. Areas provided by the company's long-lived non-financial asset management at the highest quality

Source: Developed by author

one of key elements in these schemes is also company's accounting policies including one for its long-lived non-financial assets applied. Management recognizes **that there are real economic benefits to be gained from a well-managed disclosure policy** (Madhani, 2015). Company's internal accounting and reporting policy of long-lived non-financial assets has focused on the following key areas reflected in the figure 1.2. (Metka, 2015, p.32; Sidney, 2009; McNeeney, 2005; Roggi and Giannozzi, 2015; Kozlovska, 2011; Poenaru and Halliburton, 2011; Woodruff, 1997; Garinina, 2009; Knowledge Management, 2000/2001, p.1; Carlucci and Schiuma, 2016; Carlucci and Schiuma, 2006; Zhang et al., 2014).

Management of the company's long-lived non-financial assets within the system of corporate governance at the highest quality influences areas shown in the picture 1.3. above (IAM, 2017; Katičić and Dulčić, 2012; IMA, 2017; Yu, 2011; Mande et al., 2012). **As a result, it is crucial that accounting**

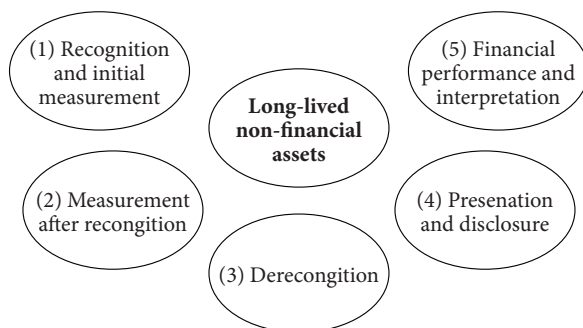

Figure 1.4. Key elements of accounting and reporting policies of company's long-lived non-financial assets for decision making

Source: prepared by author

and reporting processes or processes for recognition and measurement of company's long-lived non-financial assets are correct, transparent, and in accordance with respective accounting and reporting rules and regulations. In the process of decision making toward financing and possible future investments in these assets it is very important that information available is transparent, fairly reflecting real situation in the company. Therefore, one can state that performance and financial accounting and reporting of these assets play significant role within the system of corporate governance of the company. Furthermore, corporate accounting policy consists of definite principles, bases, conventions, rules, and specific practices of recognition, evaluation, presentation, and its accounting management rules of all positions reflected in the company's financial statements/ annual report. It includes information presented in the financial statements/ annual report that is credible, prudent, neutral, comparable, and relevant for the user's decision-making process (Manea, 2017). To ensure qualitative financial information during this process the key prerequisites are the following: identification of the most promising investment opportunities, control of managers' decisions defined as the best ones in favour of managers rather than owners of the capital, limiting them from stealing, decrease the problem of asymmetric information (Bushman R. M., Smith A.J., 2003, 76-87).

Nevertheless, there are requirements and guidance defined by IASB standards and interpretations what the corporate accounting policy of company's long-lived non-financial assets should include (Figure 1.4.) each of these steps include various unsolved issues influencing the quality and transparency of financial accounting and reporting of long-lived non-financial assets and performance of the particular company accordingly (Kozlovská, 2017; Brînză and Bengescu, 2016; Burton and Jermakowicz, 2015e; Jácov and Horák, 2015; Barth, 2014;

El-Tawy and Abdel-Kader, 2013b; Ilincuta, 2013; Talnagiova and Cerna, 2011; Devalle, 2014; Rodriguez-Perez et al., 2011; Talnagiova and Cerna, 2011; Betakova et al., 2014; Roggi and Giannozzi, 2015; Gordon and Hsu, 2012; Rennekamp et al., 2015; Trottier, 2013; Sitnikova, 2014). **Disclosure requirements ensures strong possibility to increase the quality of financial reporting that further is very positive signal for existing/ potential shareholders because the problems of asymmetric information and agency costs will be decreased** (Tarca, 2004). **Key goals to force companies adopt IAS/ IFRS is to increase quality of financial statements/ annual report and efficiency of capital markets** (Evans, 2003). Financial analysis is essential for every company to evaluate its performance in all financial aspects. **Ratio analysis is one of the powerful tools in the process of financial analysis indicating the effectiveness of company's short-term and long-term financial policies** (Pawan et al., 2013). **"Financial accounting information, to the extent that it provides value-relevant information, plays a critical role as a corporate governance device in disciplining managers"** (Habib, 2008, p.6). **Processes of accounting and reporting are very important in the management system of any company** providing with information regarding long-lived non-financial asset, its physical state, the rate of provision with this asset, its depreciation. This information is very useful to control acquisition, turnover, analyse usage effectiveness of the asset (Domeika, 2008). Therefore, it can be concluded that policy of long-lived non-financial assets is part of company's financial strategy that ensures the timely updating of long-lived assets, ensures high efficiency of the usage of these assets, and an optimal structure of funding sources. Moreover, **business leaders in asset intensive organizations are beginning to understand the impact that asset management has on efficiency**, reliability, sustainability, stakeholders' confidence (Katičić et al., 2014). Asset management has been used to analyse how effectively and efficiently the company has been using its assets to produce turnover or sales (Peavler, 2017). Efficiency of long-lived non-financial assets directly influence possibility to increase company's production capacity, cost reduction and profit. Long-lived non-financial asset management process does have significant impact on company's profitability and efficiency indicators that increase owners' wealth (Chakraborty, 2014; Sur and Yadav, 2014). Key ratios used for efficiency measurement: return on fixed assets, profitability of fixed assets (%), capacity of fixed assets (Rurâne, 2006). Furthermore, to develop investment management structures both factors (financial and non-financial) should be considered (Hongson et al., 2013). Even CEO compensation system can have impact on company's operating efficiency and assets productivity (Jiswal and Bhattacharyya, 2016). **Therefore, the one can state that also processes relating accounting and reporting of long-lived non-financial assets become more and more important component of company's management and performance evaluation plus corporate governance of the company processes**

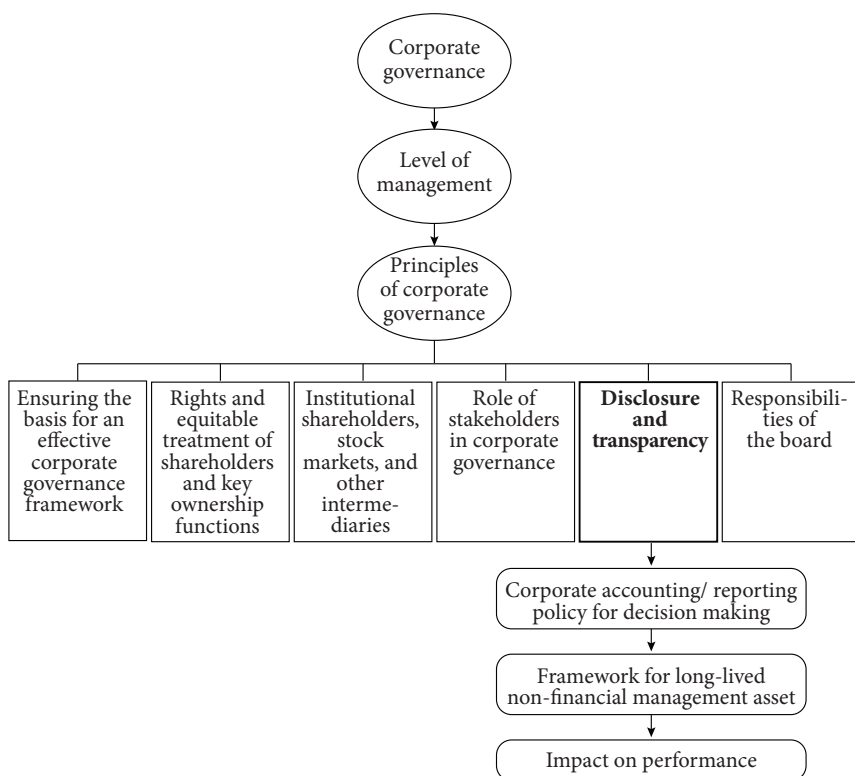

Figure 1.5. The place of accounting and reporting processes for company's long-lived non-financial assets in accordance with corporate governance principle "disclosure and transparency" or as the object within the system of corporate governance

Source: developed author

in the most efficient way. Asset governance does have large scope in terms of strategies at the corporate level with key goal to identify ways how physical assets can be used to reach business goals, create company's further value (Katičić et al., 2014). Further, corporate governance does have significant impact on companies' financial performance and it **directly influences companies' financial performance** (Tehrani, 2016). Better corporate governance is highly correlated with better company's operating performance and company's market valuation. **The quality of corporate governance significantly determines the stock price, strongly correlates, and has strong impact on stock returns, have higher company's value** (Malik and Shah, 2013; Tehrani, 2016; Gompers and Metrick, 2003; Carvalhal and Nobili, 2011; Sungmin et al., 2014). **There is mutual relationship between company's corporate governance index and**

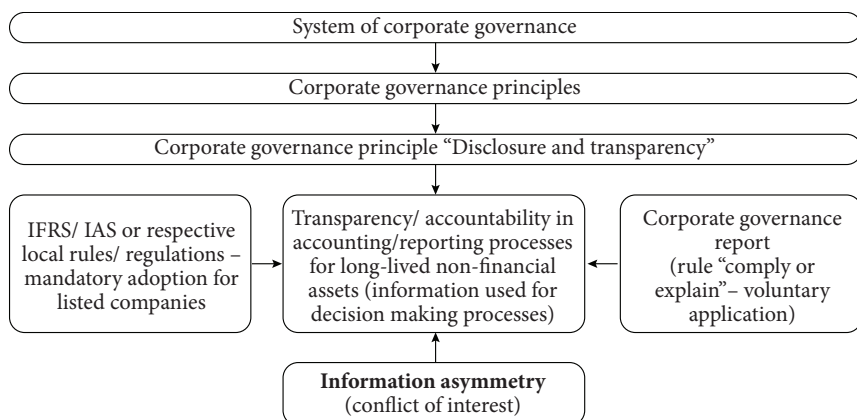

Figure 1.6. Mutual relation between mandatory and voluntary rules and regulations within accounting and reporting processes for long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

Table 1.1. Long-lived non-financial asset management and its impact on company's performance from perspective of corporate governance principle “disclosure and transparency”: gaps identified

Key elements	Issues
Classification	Issues and procedures relating standard classification of long-lived non-financial assets.
Recognition and initial measurement	How, when and in what value the long-lived non-financial asset can be recognized as one.
Measurement after recognition	Which/ how model must be applied in order to measure the particular asset (cost/ revaluation), further how this asset should be depreciated/ amortized as well as impaired.
Derecognition (retirements, disposals)	When/ how retirement/ disposal of the long-lived non-financial asset must be performed.
Presentation and disclosure	How all the information related to the accounting and reporting processes of company's long-lived non-financial assets should be presented and disclosed in financial statements for all stakeholders in accordance with corporate governance principle "disclosure and transparency".
Performance and interpretation	Procedure evaluating and interpreting the impact of corporate governance principle "disclosure and transparency" relating accounting and reporting processes for long-lived non-financial assets on various company's performance indicators including ones relating efficiency of its long-lived non-financial assets management and performance.

Source: developed by author (2021)

company's share price (Black et al., 2006). Nevertheless, most of studies show the positive link between corporate governance and company's performance others show a negative one or even the third category of studies concludes that there is not any relationship (Disssenayake et.al., 2021; Pintea et al., 2015; Kara et al., 2015; Ayuso et al., 2014). **Corporate governance system does have impact on managers' behaviours in the decision-making processes** (Jermias, 2007). "Agents" (the board of directors and management) are also key persons for companies' Corporate Governance Process. **Problem of maintaining a balance of responsibility between interests of shareholders and managers in this situation becomes vital for listed companies.** Place of company's long-lived non-financial assets as the object to be managed within the system of corporate governance as well as its management impact on company's performance (figure 1.5.).

These scientific findings can be also interpreted as the base for the empirical research of this doctoral dissertation and development of the framework to manage company's long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. This framework will ensure the highest level of disclosure and transparency in companies' financial statements/ annual report and in accounting and reporting processes for these assets, therefore, will increase company's performance indicators including investment attractiveness. Therefore, one can conclude by saying that methods applied for the accounting and reporting treatment of company's long-lived non-financial assets do have impact on the quality of financial information, content of its financial statements/ annual report and financial performance. Furthermore, it determines the level of "transparency" of the financial information available in public disclosures based on which shareholders make their managerial and financial decisions.

2. LONG-LIVED NON-FINANCIAL ASSET MANAGEMENT IN LATVIAN COMPANIES LISTED ON BALTIC STOCK EXCHANGE

*(Chapter 2 consists four sections, 73 pages
comprising 19 tables and 5 figures)*

In this section of this doctoral dissertation the author did the research on practices applied by Latvian companies listed on Baltic stock exchange – the object of this doctoral dissertation.

RQ1: What ensures transparency of financial information reflected in financial statements/ annual report of listed companies? Reliable, consistent, and uniform financial reporting is a very important part of good corporate governance practices worldwide with goal to get credibility of the business in eyes of existing and potential shareholders and other stakeholders (Gupta, 2014). Nevertheless, there are various rules and regulations for accounting and reporting processes for company's long-lived non-financial assets there are areas significant improvements needed to ensure disclosure and transparency because the way how the ones have been applied **do have significant impact** on company's financial accounting, reporting, evaluation, and management processes of these assets as on company's financial results per reporting period as well as significant impact on decisions made by various companies' stakeholders – **local rules and regulations:** more detailed information about accounting and reporting of company's tangible and intangible assets, *Nasdaq Riga* rules and regulations – more attention should be paid to the quality and transparency of companies' financial statements/ annual report and issues concerning these assets. Strict rules for companies should be implemented in case any manipulative activity in its accounting and reporting processes will be identified. **IFRS/ IAS:** supplement with very strict and standardized rules toward accounting and reporting of company's long-lived non-financial assets (e.g. IAS 36, etc.). More detailed description of the research performed provided in the full doctoral dissertation.

RQ2: What are the most problematic issues in practices of Latvian listed companies on Baltic Stock Exchange processes for long-lived non-financial assets accounting, reporting and management within the system of corporate governance? To what extent existing methods used to prepare financial statements/ annual report are in accordance with the corporate governance principle “financial transparency”? The author by use of survey research identified what type of frameworks and mechanisms Latvian companies listed on Baltic stock exchange used to apply to manage its long-lived non-financial assets according with the corporate governance principle “disclosure and

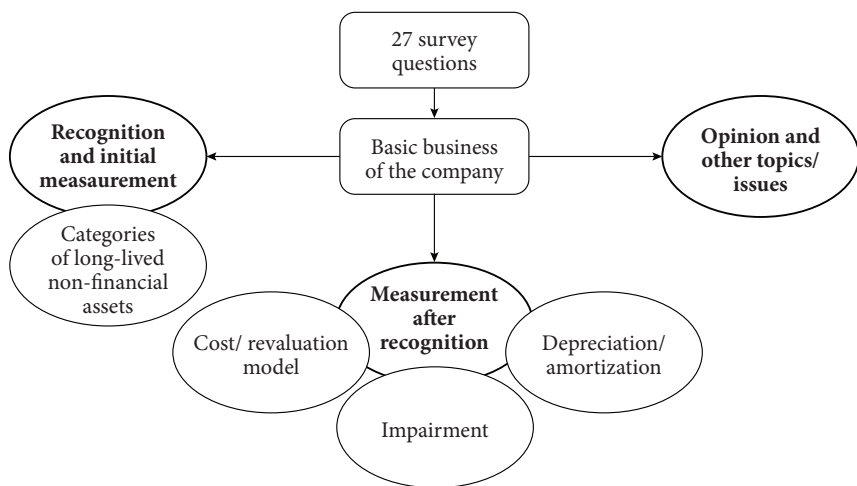

Figure 2.1. Framework of the survey

Source: developed by author

transparency”. Survey sticks to a questionnaire, contained in total 27 questions about issues concerning accounting, reporting and management processes of companies’ long-lived non-financial assets. The survey was developed in the special program (<https://www.visidati.lv/surveys/>) and electronically distributed to all 28 Latvian companies listed on Baltic stock exchange during period from the end of year 2013 to year 2015. The final number of respondents was 25.

Based on the results of the survey one can conclude that it is not safe that stakeholder using financial statements/ annual report of Latvian companies listed on Baltic stock exchange is able to see the true and fair view of the company’s performance concerning its long-lived non-financial assets management and its impact on other positions of financial statements/ annual report accordingly. Furthermore, there is a significant need to develop frameworks and mechanisms for all stakeholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange to be applied to manage long-lived non-financial assets within the system of corporate governance in transparent and reliable manner. Not only these companies, but also regulatory institutions and society should pay more attention to this type of issues. Today’s economic and political situation and the process of globalization reinforces the importance of these issues either. The following most problematic issues in the practices of these companies relating its accounting, reporting and management processes of these assets within the system of corporate governance identified: **recognition and initial measurement of companies’ long-lived non-financial assets** – in most of companies cost model has been applied, less than 20% of ones chose revaluation model.

Therefore, one can conclude by saying that these companies also choose the model easier for its internal accounting and reporting processes. Furthermore, both models are being used for different purposes. **Measurement after recognition – depreciation/ amortization** – 96% of these companies apply the straight-line method that is easy and convenient from the perspective of company's internal accounting and reporting processes. Further, there are not any company applying unit production method. Only 21% of all companies have changed the depreciation/ amortization. Nevertheless, there is no such a method that could be the best one and applied in all companies all stakeholders do have rights to get reliable and transparent information about the situation in the company per reporting period. To eliminate situations of manipulative activities by side of company's management there is significant need to have more detailed rules and regulations toward the issue relating choice of the most appropriate depreciation/ amortization method for the long-lived non-financial asset. **Measurement after recognition – impairment of long-lived non-financial asset** – since local and international rules and regulations do not state definite and strict rules regarding impairment of these assets Latvian companies listed on Baltic stock exchange do have legal rights to manipulate with the accounting and reporting of the impairment of these assets. Only 60% of all these companies reflect information relating impairment of long-lived non-financial assets in its financial statements/ annual report. Also, problem of non-recognition of impairment of these assets does exist. It has been influenced by factors as compensation, reputation of companies' CEOs, as well violation of a bond indenture, etc. Results of this survey also shows that company's management is the one deciding whether and how to calculate amount of this impairment. Therefore, it can manipulate with calculations and figures reflected in the company's financial statements/ annual report, if it is necessary for better performance results of the company. The author can conclude that impairment of long-lived non-financial assets is a multidimensional issue. Furthermore, the practices relating one and IAS 36 should be viewed in a wider cycle, not only among accountants, but also among managers, shareholders, and other stakeholders. There is significant need to implement more detailed explanations toward IAS 36 and local rules and regulations as well as methodology, when and how companies should perform impairment of its long-lived non-financial assets. Furthermore, there is significant need for local and international requirements of company's long-lived non-financial assets' impairment to ensure this process more standardized and, therefore, also reliable, and transparent. Furthermore, the survey described above shows that the problem of assessing long-lived non-financial assets applying the fair value principle has been actual problem among Latvian companies listed on Baltic stock exchange. In this study in total 52 financial statements/ annual report per reporting year 2010 and reporting year 2011 of Latvian companies were analysed. The annual net sales

volume of these companies were more than 10 million Latvian lats and long-lived non-financial assets constituted more than 50% of its total assets or value of balance sheet (source of information: www.lursoft.lv). Results of this study showed that the information on impairment of long-lived non-financial assets was disclosed only in the 19 financial statements/ annual report of these companies or 36.5% of the total number of companies investigated in this research. However, out of these 19 financial statements/ annual reports only 7 ones representing different industries were selected useful for further investigation because they contained the information useful for the further analysis to draw the final conclusions (Kuzmina and Kozlovska, 2012). Based on the data presented in the financial statements/ annual reports a list of different indicators was calculated to develop an understanding of the impairment of long-lived non-financial assets and the extent of the impairment loss as well as to determine some peculiarities and relationships among the financial indicators. Therefore, the author's question is: "Can investors trust the provided information?" The practical reality is that accountants apply subjective assessment for many assets that will be required to be measured at fair value. Determining an appropriate discount rate that reflects current market assessments and the appropriate risks will often be difficult and will require consideration and input from financial management, corporate management, and valuation professionals. Impairment losses contain unfavourable information about company's expected future performance, the question arises as whether companies attempt to provide true and transparent information to help shareholders better assess the implications of the impairments for future cash flows (Kvaal, 2005). The results show the topic of accounting measurement and evaluation of companies' long-lived non-financial assets and its financial performance remains the subject for considerable debate among scholars and professionals. The studies conducted in this field of knowledge and the provisions of international accounting standard IAS 36 are more focused on various aspects of accounting measurement of goodwill impairment and information disclosure, and to a lesser extent, deal with the issues related to accounting regulation of the impairment of company's tangible or fixed assets. This explains the attention of the author to the category of long-lived non-financial assets. Therefore, the problems connected with the practical application of the standard IAS 36 can be explained by the fact that impairment of assets is a multidimensional issue. **To conclude, the range of problems considered above proves that measurement and evaluation of long-lived assets is directly related to corporate governance and cannot be ignored when developing investment strategies.** Large variations in terminology and presentation in the companies' financial statements/ annual reports increase the need for individual interpretation and **urges the need for further research aimed to develop methodological approaches to the transparent accounting and reporting measurement of long-lived assets as well as**

to research the impact of its impact on company's performance. Therefore, the author performed the research about long-lived non-financial asset management and companies' financial performance: all Latvian companies listed on Baltic stock exchange should have to prepare and report is financial statements/ annual reports every quarter which can increase investments in long-term projects, improve company's access to finance by reducing risks of information frictions between ones needed financing (companies) and ones providing finance (capital providers). Furthermore, contributing companies to invest in larger set of projects with positive net present value. **In addition, the requirement of regular reporting increase transparency of the financial information provided that is associated with lower level of information asymmetry in performance reports as well as automatically improves activities performed by companies' corporate managers, decrease possible agency problems and managers' avoidance to invest in long-term projects** (Johan S. and Zhang M., 2020; Kraft et al., 2018). Furthermore, there are studies stating opposite view – regular reporting process can create managers to perform short-term investment activities with goal to boost short-term profits at the expense of the company's long-term value and creating or exacerbating existing agency problems (Hermalin and Weisbach, 2012). **Moreover, there are also discussions toward regularity of mandatory reporting of listed companies supporting this with the same idea – greater disclosure requirements may cause managers to make myopic investment decisions.** There are discussions, attempts to decline interim reporting requirements supported by the EU and the UK. There are also various suggestions for the US toward removal of mandatory quarterly reporting (Kraft et al., 2018). Summarizing issues described above the author **concluded that financial accounting and reporting does have significant impact not only on the quality of information provided in companies' financial statements/ annual reports, but also on the long-term investment decisions taken by both sides – as by companies' managers as by companies' shareholders as well as other stakeholders.** In most of cases to analyse performance of the company the only way how external user can do it is by use of publicly available financial statements/ annual reports as well as ratio analysis to measure corporate performance, viability (Voulgaris and Doumpos, 2000; Moscviciov et al., 2010; Knežević et al. 2011). More detailed description of the research performed provided in the full doctoral dissertation.

Long-lived non-financial asset management and performance or RQ3: Does information relating long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange show/ prove that the assets and management of these assets do have influence on companies' performance?

This research is based on the secondary data (<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=mainlist&lang=en>). The analysis of financial statements/ annual

reports of Latvian companies listed on Baltic stock exchange performed for the period of 11 years (from year 2007 to year 2017). For the further research only companies representing Baltic Main List and Baltic Secondary List were selected in total 21 ones representing 7 industries.

1. **Total analysis of Baltic Main List and Baltic Secondary List: it covered two different periods within the period of 11 years: year 2007 and year 2017** – therefore, the author thinks that this period allowed to also achieve objective of this research. Within this scope the author selected in total 9 financial ratios/ measures per period of 11 years (year 2007 and year 2017 and in some cases also from year 2007 to year 2017) of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. The selection of the most appropriate ratios for analysing efficiency and impact of company's long-lived non-financial asset management on overall corporate performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange was based on the research done by Tehrani N.G. (Tehrani, 2016) and ones by view of the author. The author analysed values of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange as well as all the changes occurred during the period of this research – from year 2007 to year 2017. Furthermore, different methods of financial analysis had been applied – benchmarking or industry analyses and trend analyses by use of various financial ratios as well as common-size financial statements/ annual reports analyses.

Overall corporate performance analysis of Latvian companies listed on Baltic Main List and Baltic Secondary List per period of 11 years (from year 2007 to year 2017) and per period of 5 years (from year 2013 to year 2017): to evaluate significance of long-lived non-financial assets and its management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange the author analysed what is the proportion of these assets is from companies' total balance sheet value during whole the research period. Further, to analyse mutual relation of these assets and companies' overall corporate performance from the perspective of profitability was performed. It was done by use of various mathematical tools (averages, percentages, ratios) and correlation analysis. For this analysis intangible assets have been excluded since the proportion of these assets from the total balance sheet value of these companies is not significant in comparison to tangible ones. Further, the selection of the most appropriate ratios for analyses was based on the research done by Chakraborty (Chakraborty, 2014) and Peavler (Peavler, 2017). To ensure more precise and reliable results for the analysis of ratios the rank test has been performed. Moreover, analysing results obtained the author came to the following general conclusions on the information relating long-lived non-financial assets owned by Latvian listed companies on Baltic stock exchange and its impact on the ones' overall corporate

performance – **analysis of overall performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange during the period from year 2007 to year 2017:** based on the information summarized and analysed in the table 2.1. one can state that during the period of 11 years (year 2007 to year 2017) the average overall corporate performance of all Latvian companies listed on Baltic stock exchange (ones listed on the Baltic Main list and the Baltic Secondary List) has been improved considerably. Companies have been investing in long-lived non-financial assets. Therefore, average proportion of long-lived non-financial assets of total assets shows significant increase (Baltic Main List this average increase was 32%, Baltic Secondary List average increase of 31%). Nevertheless, there is similarities with the global tendency for the increasing average proportion of intangible assets from the total assets, also the average proportion of tangible or fixed assets from the total assets has been increasing. Therefore, it can be concluded that the management of long-lived non-financial assets of Latvian listed companies within the system of corporate governance does have significant impact on the overall corporate performance of these companies. Further, liquidity ratio shows that nevertheless in the research period the proportion of long-lived non-financial assets from the total assets has been increasing companies representing both of lists use their resources more efficiently. ROE and ROA prove the improvement of its overall performance and competitiveness. Comparing profitability of company's assets between year 2007 and year 2017 for the companies listed on the Baltic Main list shows that it is at the same level, but for the ones listed on the Baltic Secondary List it has even increased from 0,01 to 0,09. Therefore, it can be concluded that companies listed on the Baltic Secondary List use its assets more efficiently. Company's operating cash flow shows cash outflows and inflows relating activities from its main business. Analyses of the average operating cash flow per research period indicates very significant and positive trend for the Latvian companies listed on the Baltic Main List – average increase of 268%. Therefore, it can be concluded that these companies have been generating cash flow from its basic business operations highly successful. Opposite it is for Latvian listed companies on the Baltic Secondary List – decrease of 47%. The author thinks that explanation for this conclusion is the fact that during this period the Republic of Latvia experienced period of the significant financial crises. Therefore, this tendency should be analysed more detailed per industries these companies represent. Furthermore, analysing companies' liabilities the author concludes that during research period the average debt to total assets ratios have been increasing for the companies listed on the Baltic Main List and decreasing for the ones listed on the Baltic Secondary List. Nevertheless, for both lists this ratio is below 1 and it is good indicator, which proves not all debt have been financed by ones' assets and the risk of default is not so high.

Table 2.1. Financial ratios analysis of corporate performance of Latvian companies listed on lists of Baltic stock exchange per year 2007 and per year 2017, mean

Ratio	Baltic Main List		+/-	Baltic Secondary List		+/-
	2017, Mean	2007, Mean		2017, Mean	2007, Mean	
Long-lived non-financial assets to Total assets, proportion (%)	36.83	27.82	+	59.67	45.54	+
Fixed Assets (%)	29.50	22.94	+	59.15	45.34	+
Intangible Assets (%)	7.32	4.87	+	0.53	0.20	+
Liquidity	2.70	2.14	+	3.24	4.57	+
ROE	0.14	0.06	+	0.26	0.02	+
ROA	0.09	0.05	+	0.09	0.01	+
ROAA	0.09	0.04	+	0.09	0.01	+
Operating cash flow	9,726,146	2,646,457	+	2,751,713	5,140,905	-
Equity/ total debt ratio	2.47	1.79	+	3.60	4.77	-
Debt to own funds proportion = total debt/ total assets	0.66	0.51	+	0.51	0.60	-

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

Since average equity to total debt ratio for the companies of both lists are above 1 it can be concluded the following – nevertheless there is slight fluctuations to both directions Latvian companies listed on Baltic stock exchange are stable enough to cover its short-term and long-term liabilities. This ratio is advisable to be at least 2. Therefore, it can be concluded since average equity to total debt ratio is above 2 for both of lists as in year 2007 as in year 2017 companies in average are stable enough to cover its debts from its own capital. Therefore, Latvian companies listed on Baltic stock exchange become less risky and in case of possible problems ones can set their financial obligations by selling assets own. **Furthermore, the accounting, reporting and management of its long-lived non-financial assets become especially important.** Moreover, the author of this doctoral dissertation analysed also overall corporate performance of Latvian listed companies per industries ones represent – during the research period industries representing in average the biggest proportion of long-lived non-financial assets from total assets or balance sheet are financials, utilities, and basic materials (Table 2.2.).

Table 2.2. Average proportion of long-lived non-financial assets to balance sheet value of industries represented by Latvian companies listed on Baltic stock exchange from year 2007 to year 2017, %

Industry	Proportion of long-lived non-financial assets to total assets, 2007-2017 (%), Mean		
	Total long-lived non-financial assets	Tangible (fixed) assets	Intangible assets
Financials	74.35	74.34	0.01
Utilities	65.58	65.13	0.45
Basic materials	64.65	63.34	3.68
Health care	52.63	46.37	6.26
Industrials	49.78	45.71	4.06
Consumer goods	32.14	31.95	0.19
Technology	30.21	28.47	1.74

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

Table 2.3. Average ROAA of Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period from year 2007 to year 2017 (%), Mean

Industry	ROAA, Mean
Financials	-3%
Utilities	5%
Basic materials	2%
Health care	6%
Industrials	-1%
Consumer goods	1%
Technology	4%

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

Also, analysing average return on average assets (ROAA) the highest ratio per research period of 11 years (from year 2007 to year 2017) is for the health care industry which includes two companies from the Baltic Main List – Olainfarm and Grindeks, and one from the Baltic Secondary List – Latvijas Jūras Medicīnas Centrs (table 2.3.).

Further, considering that the average proportion of long-lived non-financial assets from balance sheet value of the companies representing this industry is 52,63%, the management of these assets do have significant influence on the indicators characterizing overall corporate performance of the ones. The same conclusion can be stated also about industry with average ROAA of 5% - utilities.

Table 2.4. Average operating cash flow, ROE, ROA of Latvian companies listed on Baltic stock exchange represented by industries per period from year 2007 to year 2017, Mean

Industry	Operating cash flow, euro, Mean	ROE (%), Mean	ROA (%), Mean
Basic materials	61,944,572	6%	5%
Financials	6,934,482	5%	2%
Consumer goods	6,349,642	8%	6%
Industrials	1,735,774	0%	3%
Utilities	1,724,812	-18%	-2%
Technology	774,831	32%	0%
Health care	41,934	-4%	-4%

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

Analysing operating cash flow, ROE and ROA per the research period in the tables 2.4. above the author concludes that average highest operating cash flow is for basic materials which also represents one of the highest ROE and ROA.

The same industry is one representing significant proportion of long-lived non-financial assets from the total assets. This industry is a good example showing significance and impact of long-lived non-financial asset management on the company's overall performance within the system of corporate governance. Furthermore, there are industries with a higher proportion of these assets from balance sheet value, but with not so good indicators of companies' overall corporate performance.

Therefore, the author can conclude, that the management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance do have significant impact on the performance indicators of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance.

Table 2.5. Average debts to own funds proportion, liquidity, equity to debt ratio of Latvian companies listed on Baltic stock exchange represented by industries per period from year 2007 to year 2017, Mean

Industry	Debt to own funds proportion = Total debt/ Total assets, Mean	Liquidity, Mean	Debt/Equity/ debt ratio, Mean
Basic materials	0.35	1.498	0.60
Industrials	0.48	1.432	0.99
Utilities	0.74	4.000	3.36
Financials	0.56	3.998	3.94
Technology	0.57	3.199	2.72
Health care	0.72	2.755	3.17
Consumer goods	0.63	7.993	8.59

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

The best average liquidity ratio during the research period is for industries as basic materials (1,498) as well as industrials (1,432). Furthermore, for the same two industries also ratio of average total debt to total assets is the best in comparison to other industries represented by the Baltic stock exchange. Further, industries as consumer goods and utilities show the weakest performance of the three ratios described. Therefore, since proportion of long-lived non-financial assets to total assets or balance sheet value of these companies is quite high – utilities (65,58) and consumer goods (32,40) – also, **in this situation the management process of long-lived non-financial assets is critical for the overall corporate performance of the ones.**

2. **Analyses of relation between management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange and its overall corporate performance** – to find out is there any mutual relation between long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange and its overall corporate performance the author performed analysis based on the performance of each company and not per industries repressed by ones. Therefore, to do the further research, the author in the figure 2.2. below calculated the average proportion of long-lived non-financial assets from these companies' balance sheet values per period of 11 years – from year 2007 to year 2017. Based on the information provided in the figure 2.2. below it can be concluded that during the period of 11 years (from year 2007 to year 2017) the average proportion of long-lived non-financial assets from balance sheet value of these companies has been increased. This increase is from 44% in year 2007 to 55% in year 2017 (Kozlovskas and Kuzmina-Merlino, 2019) showing a very positive trend.

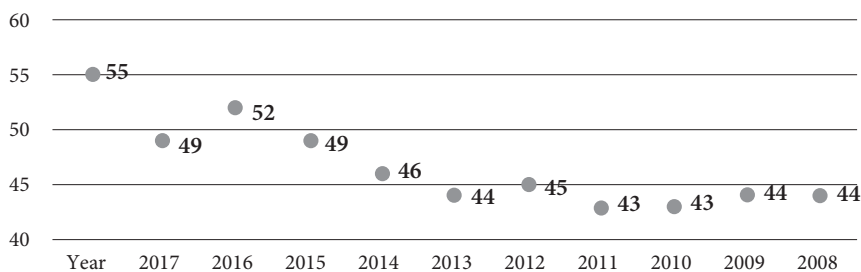

Figure 2.2. Average proportion of long-lived non-financial assets from balance sheet value of Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period from year 2007 to year 2017

Source: developed by author (2018) based on information available at <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=industry&lang=en>

For the further research the author selected year 2007 and year 2017 and evaluate the mutual relation and correlation between fixed or tangible asset turnover ratio and return on capital employed. For the further research intangible assets have been excluded since the proportion of these assets from the total balance sheet value of Latvian companies listed on Baltic stock exchange is not significant in comparison to fixed or tangible ones. Further, in the table 2.6. the average efficiency-profitability of Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period from year 2007 to year 2017 has been analysed (FATR and ROCE). Companies do have positive correlation between company's fixed (tangible) asset management process and company's overall profitability.

Table 2.6. Efficiency-profitability of Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period from year 2007 to year 2017 based on the fixed asset management and profitability

FATR vs ROCE	Avg. ROCE: High ($\geq 25\%$)	Avg. ROCE: Moderate ($>15\%$ but $<25\%$)	AVG. ROCE: Low ($\leq 15\%$)
Avg. FATR: High (≥ 6)		Rīgas autoelek-troaparātu rūpnīca; Rīgas kuģu būvē-tava; Saldus mežrūp-niecība (AS Pata Saldus); Kurzemes Atslēga 1	VEF; Grobiņa; Ditton pievadkēžu rūpnīca; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca; Latvijas jūras medicīnas centrs; Tosmāres kuģu būvētava; Latvijas gāze; HansaMatrix; VEF Radiotehnika RRR; Grindeks; Olainfarm
Avg. FATR: Moderate (>2 but <6)		Brīvais vilnis	Siguldas CMAS; Rīgas juvelier-izstrādājumu rūpnīca
Avg. FATR: Low (≤ 2)		Latvijas Balzāms	SAF Tehnika

Source: developed by author (2018)

Further, to explore mutual association between two variables – fixed asset turnover ratio (FATR) and companies' corporate performance or profitability (return on capital employed, ROCE) – the author performed calculations and analyses of correlation coefficients shown in the table 2.7.

Table 2.7. Analysis of mutual correlation between fixed asset turnover ratio (FATR) and return on capital employed (ROCE) for Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period of 11 years (from year 2007 to year 2017) and per period of 5 years (from year 2013 to year 2017)

No.	Company	Correlation coefficient between avg. FATR and avg. ROCE (from year 2007 to year 2017)	Correlation coefficient between avg. FATR and avg. ROCE (from year 2013 to year 2017)
1	AS Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca	0.41	0.75
2	AS VEF	0.86	0.97
3	AS Grobiņa	0.15	0.73
4	AS Ditton pievadkēžu rūpnīca	0.46	0.55
6	AS Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca	0.45	0.62
5	AS Valmieras stikla šķiedra	0.22	0.92
7	AS Rīgas kuģu būvētava	0.06	0.97
8	AS Latvijas Jūras medicīnas centrs	0.38	0.05
9	AS Tosmares kuģubūvētava	0.06	0.80
10	AS Brīvais Vilnis	0.08	0.93
11	AS Latvijas Gāze	0.39	0.57
12	AS Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus)	0.28	0.50
13	AS Olainfarm	0.86	0.66
14	AS HansaMatrix	0.10	0.20
15	AS VEF Radiotehnika RRR	0.46	0.39
16	AS Grindeks	0.85	0.81
17	AS Kurzemes Atslēga 1	0.38	0.94
18	AS Siguldas CMAS	0.60	0.71
19	AS Rīgas juvelierizstrādājumu rūpnīca	0.47	0.38
20	AS Latvijas Balzāms	0.01	0.74
21	AS SAF Tehnika	0.61	0.18

Source: developed by author (2018)

Based on the calculations and analyses reflected in the table 2.7. above the one can conclude by saying that there is strong mutual correlation and influence between management of long-lived non-financial assets and companies' overall corporate performance. Furthermore, the author investigated two separate

periods – 11 years (from year 2007 to year 2017) and 5 years (from year 2013 to year 2017). The reason is that during the research period the Republic of Latvia experienced significant financial crisis. Therefore, in author's opinion this fact significantly influenced results of the research per period of 11 years (from year 2007 to year 2017).

Period from year 2007 – year 2017 – in statistics, the correlation coefficient is measuring strength and direction of a linear relationship between two variables on a scatterplot – in this case it is FATR and ROCE. The value of this coefficient always is between +1 and –1. The result of the analysis performed for the period from year 2007 to year 2017 divided per lists of Baltic stock exchange has been summarized in the table 2.8. below. The correlation coefficient shows that **there is mutual correlation between FATR and ROCE**. Furthermore, there is **not any negative correlation coefficient identified**. Furthermore, there are only 4 companies identified with moderate or strong mutual correlation between FATR and ROCE. Most of Latvian companies listed on Baltic stock exchange show weak or very weak mutual correlation between FATR and ROCE. One of the key explanations for such performance of weak or very weak performance of this correlation coefficient can be explained by the financial crisis the Republic of Latvia experienced during the research period. Therefore, further the author performed the analysis of the second period of this research.

Table 2.8. Analysis of mutual correlation between fixed asset turnover ratio (FATR) and return on capital employed (ROCE) for Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period of 11 years (from year 2007 to year 2017) divided per lists of Baltic stock exchange

No.	Correlation coefficient	From year 2007 to year 2017	
1	0–0.3	Baltic Main List	HansaMatrix
		Baltic Secondary List	Grobiņa; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas kuģu būvētava; Tosmares kuģubūvētava; Brivais vilnis; Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus); Latvijas Balzāms
2	0.3–0.5	Baltic Main List	
		Baltic Secondary List	Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca; Ditton pievadkēžu rūpnīca; Rīgas elektromašīnbūves rūpnīca; Latvijas Jūras medicīnas centrs; Latvijas Gāze; VEF Radiotehnika RRR; Kurzemes Atslēga 1; Rīgas juvelierizstrādājumu rūpnīca
3	0.5–0.7	Baltic Main List	SAF Tehnika
		Baltic Secondary List	Siguldas CMAS
4	0.7–1	Baltic Main List	Olainfarm; Grindeks
		Baltic Secondary List	VEF

Source: developed by author (2018)

Period from year 2013 – year 2017 – the calculated correlation coefficient shows (table 2.9.) that **there is stronger mutual correlation between FATR and ROCE of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.** Furthermore, **like the analysis for the period from year 2007 to year 2017 above there is not any negative correlation identified.** The results obtained show **better performance of the correlation coefficient almost for all companies listed on Baltic stock exchange as it was for the research period of 11 years (from year 2007 to year 2017).**

Table 2.9. Analysis of mutual correlation between fixed asset turnover ratio (FATR) and return on capital employed (ROCE) for Latvian companies listed on Baltic stock exchange per period of 5 years (from year 2013 to year 2017) divided per lists of Baltic stock exchange

No.	Correlation coefficient	From year 2013 to year 2017	
1	0–0.3	Baltic Main List	HansaMatrix; SAF Tehnika
		Baltic Secondary List	Latvijas Jūras medicīnas centrs
2	0.3–0.5	Baltic Main List	
		Baltic Secondary List	VEF Radiotehnika RRR; Rīgas juvelier-izstrādājumu rūpnīca
3	0.5–0.7	Baltic Main List	Olainfarm
		Baltic Secondary List	Ditton pievadķēžu rūpnīca; Rīgas elektro-mašīnbūves rūpnīca; Latvijas Gāze; Saldus mežrūpniecība (AS Pata Saldus)
4	0.7–1	Baltic Main List	Grindeks
		Baltic Secondary List	VEF; Rīgas autoelektroaparātu rūpnīca; Grobiņa; Valmieras stikla šķiedra; Rīgas kuģu būvētava; Tosmares kuģubūvētava; Brīvais Vilnis; Kurzemes Atslēga 1; Siguldas CMAS; Latvijas Balzāms

Source: developed by author (2018)

The only exceptions identified with opposite (decrease) performance of the correlation coefficient were the following companies listed in the Baltic Main List: Olainfarm, Grindeks, SAF Tehnika and in the Baltic Secondary List: Latvijas Jūras medicīnas centrs and VEF Radiotehnika RRR.

To conclude it can be said that the higher FATR of Latvian companies listed on Baltic stock exchange the higher efficiency of management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance. This leads to increase of companies' earning capability, and thus shareholders' wealth has been maximized accordingly. Based on the research performed above one can conclude by saying that information relating long-lived non-financial assets

owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance **shows and proves that long-lived non-financial asset management do have direct impact on companies' performance**. More detailed description of the research performed provided in the full doctoral dissertation.

Therefore, one can conclude by saying that to ensure highest quality, transparency and usefulness of financial information needed it is important to consider issues described above and the management of long-lived non-financial asset within the system of corporate governance. Because these assets will be used in company's daily operations to reach the best results plus create and increase company's value. Therefore, the accounting and reporting policies of these assets are important elements of company's long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance.

3. CORPORATE GOVERNANCE AND FINANCIAL PERFORMANCE

(Chapter 3 consists of four sections, 47 pages comprising 16 tables and 9 figures)

Corporate governance and financial performance: case of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

RQ4: Does corporate governance have any impact on the financial performance of Latvian company listed on Baltic stock exchange? Is it possible to measure this impact and how? Is there any relation between “voluntary” corporate governance and financial performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange? The author analysed existing approaches in all Latvian companies listed on Baltic stock exchange related to “voluntary” corporate governance disclosures and companies’ performance per period year 2007 to year 2016 and the final sample to 24 Latvian listed companies on Baltic stock exchange representing seven industrial sectors. The secondary sources of information available at the *Nasdaq Riga* website were used. The corporate governance recommendations defined by the *Nasdaq Riga* are with a recommendatory nature rather than mandatory rules. There are not any indexes for this report available calculated by the *Nasdaq* or any other institution. **Therefore, the author developed the “voluntary” corporate governance disclosure index** (Mohamed et al, 2009; Chau and Gray, 2002; Chow and Wong-Boren, 1987). The results of this research support the idea that **there is mutual relation between voluntary corporate governance disclosures and performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange in period from year 2007 to year 2016**. To prove the result of this research the mean of return on assets or ROA, return on equity or ROE, profit per share, net profit, and average volume weighted price of company’ share in the particular period were calculated (table 3.1.).

This mutual relation is not consistent that could be explained by the fact during the period explored the country was experiencing significant financial crisis plus Latvian company listed on Baltic stock exchange are only partly following rules defined which/ how items should be disclosed in companies’ Corporate governance report. Furthermore, this **structural feature of these companies provides evidence the ones are forced to become more transparent due to such pressures as globalization and internationalization**. This issue must be considered also by *Nasdaq Riga* defining rules for Latvian companies listed on Baltic stock exchange (Kozlovskā, 2018). Therefore, corporate governance does have mainly positive impact on company’s financial performance having

Table 3.1. Average “Voluntary” CG disclosure index and ROA, ROE of Latvian companies listed on Baltic stock exchange per industries (from year 2007 to year 2016), Mean

Industry	CG index	ROA Mean	ROE Mean	Share market price, Mean	Profit per share, Mean	Net profit, Mean
Health care	0.75	8%	6%	4.83	0.06	5,515,217
Industrials	0.71	–17%	–2%	0.60	–0.02	–629,624
Consumer goods	0.65	–5%	–1%	1.63	–0.01	574,179
Financials	0.63	2%	1%	0.80	0.01	59,620
Basic materials	0.62	3%	2%	6.10	0.02	1,503,072
Utilities	0.50	6%	5%	9.13	0.05	33,131,200
Technology	0.08	–1%	2%	0.71	0.02	274,762
Telecommunications	NA	NA	NA	NA	NA	NA

Source: develop by author (2017)

corporate governance at the highest level that helps to support company’s performance in the longer period. Since corporate governance does have impact on company’s financial performance the companies having corporate governance at the highest level will attract interest and confidence of more shareholders to the company and country, and even to the region. Therefore, to foster conditions for sustainable long-term investments it is vital the market does have complete confidence in the quality and transparency of corporate reporting processes. These processes must be in accordance with corporate governance principle “disclosure and transparency”. More detailed description of the research performed provided in the full doctoral dissertation.

Framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance or RQ5

What is/ are necessary to be improved or implemented in the management process of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange to ensure at the same both – the highest level of company’s performance and transparency

of the information that could be usable for various analysis and decision making processes performed by all stakeholders? The framework is a system of rules, ideas, or beliefs that is used to plan or decide something (Cambridge University Press, 2019). Based on the conclusions derived from the theoretical part and other conclusions of this doctoral dissertation the author states that the company owning long-lived non-financial assets does have significant advantages from the application of the framework for long-lived non-financial asset management processes within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. **The framework is systematised, as a part of company's coordinated business strategy according with laws and regulations including corporate governance principle "disclosure and transparency" as well as shareholders' and other stakeholders' interests.** Company by use of this framework can manage its long-lived non-financial assets in the most efficient and effective way. **This will result in increased indicators of company's corporate performance, growth, productivity, value, etc.** According to author's conclusions from the theoretical part of this doctoral dissertation and results obtained from result of empirical researches transparent and reliable management processes for long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance are of very high importance. Furthermore, **this ensures that the one out of six corporate governance principles ("disclosure and transparency") will be followed and companies' performance indicators and company's value, market share, corporate governance index – increased. This will lead to increased potential shareholders' interest about Latvian stock market and the stock exchange market capitalization proportion to GDP of the Republic of Latvia will be increased either.**

One of the most important factors for company's business successes is its asset management process ensuring best performance indicators by decreasing risks and optimizing costs during ones' lifecycles. **Furthermore, asset management does have significant impact not only on company's performance indicators, but also on its business sustainability, reliability, and stakeholders' confidence.** Especially important it is for asset intensive companies. Therefore, the author proposes the framework for long-lived non-financial asset management owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. Mutual interaction between governance and management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance graphically shown in the figure 3.1. below. **Asset governance process** is the process ensuring to develop and implement the most efficient and effective **framework for long-lived non-financial asset management process** as well as high economic performance and growth in the long-term period. It includes total life cycle as well as more transparent, reliable accounting and reporting processes of these assets (Alles et al., 2005; Katičić et al., 2014).

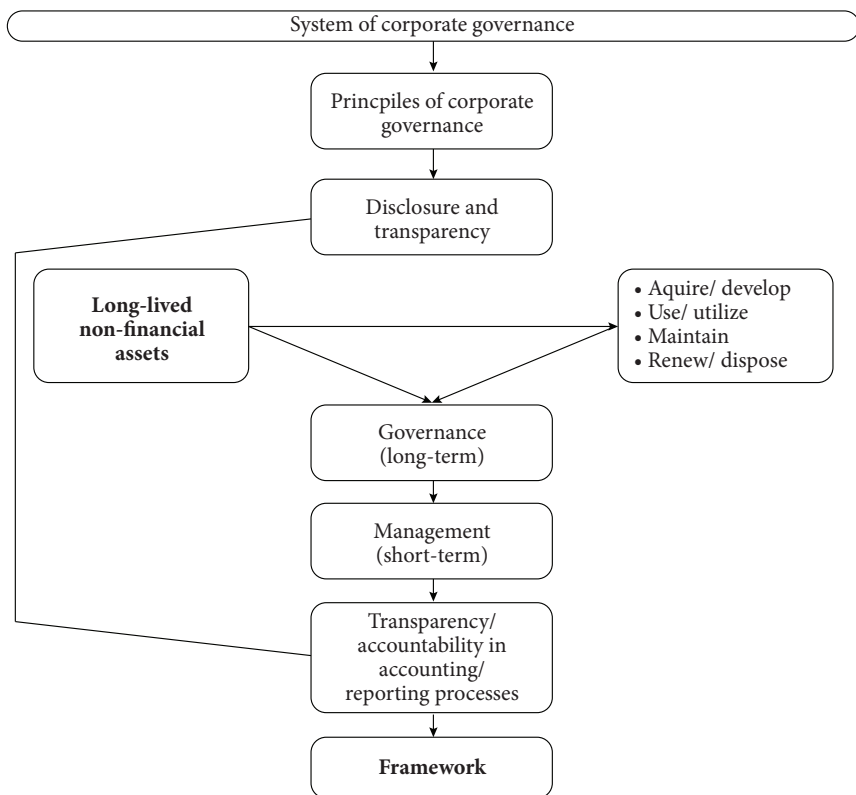

Figure 3.1. Mutual interaction between governance and management processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

Information relating accounting and reporting processes of company's long-lived non-financial assets within the system of corporate governance is the same importance for all company's stakeholders – internal and external users of this information for different decision-making processes. Furthermore, one can conclude by saying that for external users the issue of transparency and reliability is with a higher importance, but for internal ones – issues of accountability and transparency. Nowadays to gain competitive advantage is one of the key goals and challenge not for the company as such, but also for its asset management process. Therefore, long-lived non-financial asset management is mutual collaboration between both types of company's stakeholders – internal and external. During whole

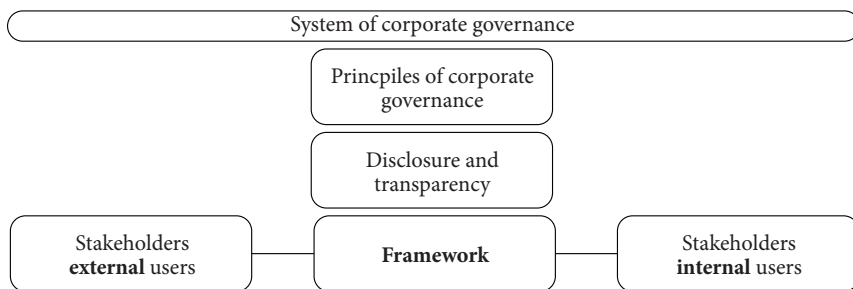

Figure 3.2. Users of information relating governance and management processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

asset's lifecycle process company must ensure the best performance and results that is based on business plan derived from stakeholders' interests. Therefore, the author's developed framework for long-lived non-financial assets of Latvian listed companies on Baltic stock exchange within the system of corporate governance will ensure that financial information that is transparent, reliable and in accordance with respective laws and regulations. Furthermore, this will influence shareholders' and other stakeholders' behaviour, respective security prices and company's ability to get additional finance accordingly. Figure 3.2. reflects users of the author's developed framework for long-lived non-financial asset management of Latvian listed companies within the system of corporate governance.

Company's financial accounting and reporting processes at the highest level is one of key characteristics for qualitative corporate governance. This allows to decrease and even eliminate any possible information asymmetries among all stakeholders (Palea, 2013; Cohen et al., 2004; Madhan and Panakj, 2015). Application of the author's developed framework will allow to decrease any risks of earning management, possible manipulations with financial information in the accounting and reporting processes of these assets for internal and external users of respective information, as well as "principal/ agency" problem and potential shareholders' uncertainty. Therefore, the cost of capital for the company will be decreased and value of the company increased. Author's developed framework will provide definite direction and guidance on the transparent, reliable and in accordance with respective laws and legislation accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. The framework includes the following key elements shown in the figure 3.3. below.

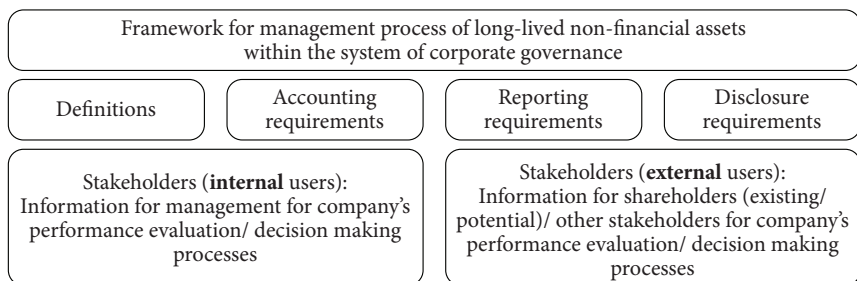

Figure 3.3. Key elements of the framework for management process of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

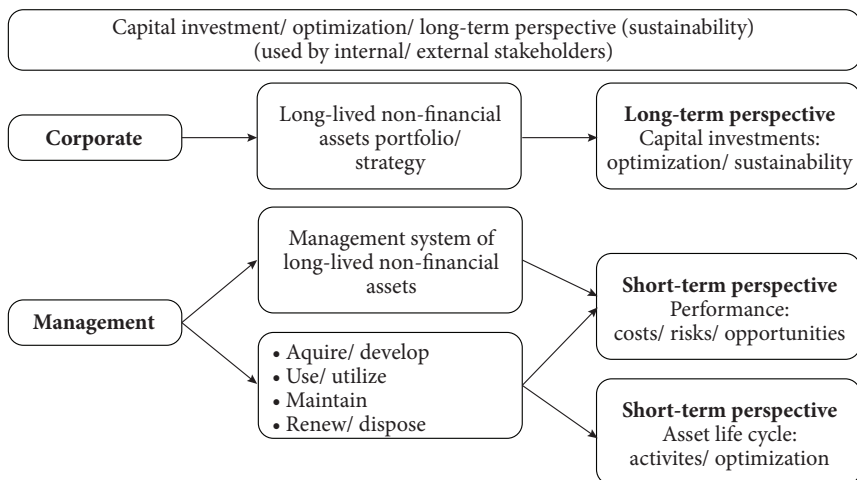

Figure 3.4. Management levels involved in the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

It can be concluded that elements of author's developed framework allow to develop and implement or improve management process of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance and all stakeholders' (internal/ external) decision making processes with company's performance accordingly. Also vice versa – based on possible changes in management and/ or decision-making processes by company's stakeholders (internal/ external) also

changes in the framework can be performed in case there are any indications for the necessity of such a process. This defines key elements for accounting and reporting processes of these assets. Therefore, the framework also ensures compliance with the one of key principle of corporate governance “disclosure and transparency”. Summarizing principles of the author’s developed framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange this framework can be applicable and used by all company’s management levels – coordinating activities realize value for respective assets increasing company’s value and shareholders’ wealth accordingly (figure 3.4.).

Results of this doctoral dissertation can be applied to develop and implement new or to improve existing management process of long-term non-financial assets owned by Latvian listed companies on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. This framework is extensive one. Therefore, it can be applied also by any other company owing long-lived non-financial assets. Furthermore, companies by application of this framework will ensure that accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance are at the highest quality, transparent, reliable and in accordance with respective laws and regulations including corporate governance principle “disclosure and transparency”. This accordingly will lead to the most efficient and effective financial and investment decision making processes performed not only by company’s management, but also shareholders (existing/ potential) and other stakeholders. **Therefore, the author can conclude that long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance does have significant impact on the following main areas** reflected below in the figure 3.5.

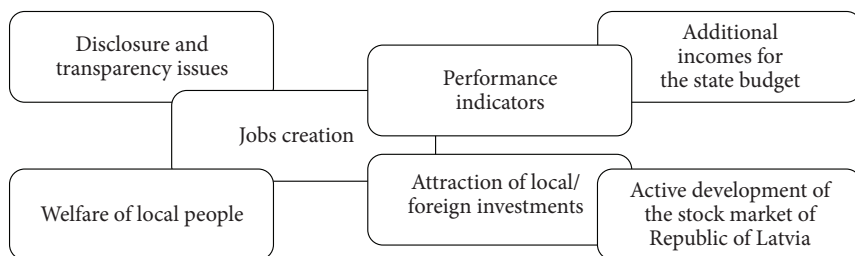

Figure 3.5. Areas influenced by the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Source: developed by author

Framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

To ensure the framework for accounting and reporting processes of the management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance is easy applicable as well as practically useful for any company's stakeholder – internal or external one – the author of this dissertation has developed practically applicable framework steps for every stage of the life cycle of particular long-lived non-financial asset within the system of corporate governance (figure 3.1.): acquire/ develop, use/ utilize, maintain, renew/ dispose. Furthermore, since accounting and reporting policies affect as balance sheet, profit, and loss statement as company's corporate performance the author of this dissertation has also developed evaluation forms for each of the framework steps. Evaluation forms consist of 6 key parts and includes author's developed relevant management processes as well as empirically measurable indicators with the goal to evaluate results from development and implementation of the framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance. Furthermore, the form also will ensure that author's developed framework will provide definite direction and guidance on the transparent, reliable and in accordance with respective laws and legislation accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. **In addition, author's developed framework is widely applicable not only for Latvian listed companies on Baltic stock exchange, but any other company or organization.** Asset management process can differ among companies because of different companies, cultures, objectives and even languages. Nevertheless, management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance includes many different steps in most of these steps the precise and transparent accounting and reporting information relating long-lived non-financial assets is essential and even critical in steps reflected in the figure 3.6. below.

The framework developed by the author of this doctoral dissertation establishes the base of information necessary to be provided during the whole life cycle of every long-lived non-financial asset owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange to make material influence on companies' financial statements/ annual reports and overall corporate performance. Furthermore, this will influence shareholders (existing/ potential) activities toward company's shares, therefore, further successes. Since investments in these assets compromise significant financial resources, more and more stakeholders want to gain confidence that the management of company's long-lived non-financial assets delivers highest results and returns to the company.

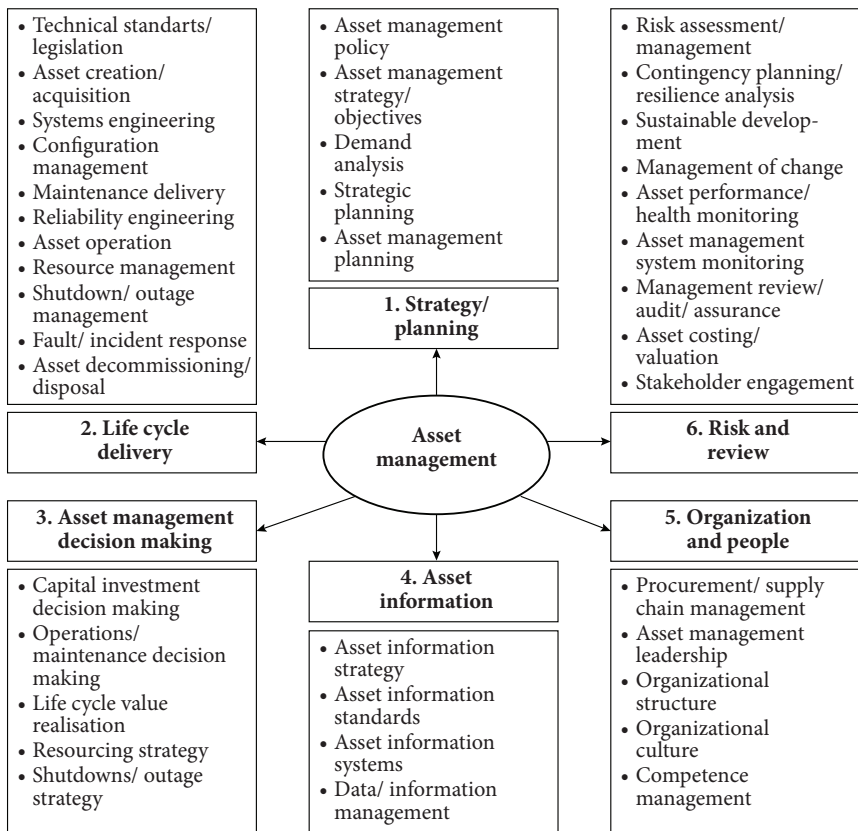

Figure 3.6. The landscape of asset management

Source: developed by author based on information available at:
<https://theiam.org/knowledge/Knowledge-Base/the-landscape/>

Since company's long-lived non-financial assets occupy in average half of its balance sheet value and almost half of operating costs following costs relating to labour and information technologies. Therefore, it is important that company has enough and up-to-day document and IT system not only describing, but also ensuring efficient management of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance. The author's developed framework is important and necessary tool because it ensures that accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange are correct, transparent and in line with company's business specifics and in accordance with respective accounting and reporting rules and regulations including corporate governance principle "disclosure and transparency".

Furthermore, the author's developed framework for long-lived non-financial assets within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange will provide guidelines how to account, report and control these assets in the most efficient, effective, and transparent manner. Also, it will ensure the company to enable to control the long-lived non-financial asset during its whole life cycle in the most effective and efficient way. Therefore, the framework for the management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange is of a very high importance and easy applicable tool as well. Since management process of long-lived non-financial assets focuses on the value these assets create to the company – financial, non-financial, tangible, intangible – also this framework ensures the same options. Furthermore, the value the long-lived non-financial asset(s) create to the company has been defined by company's stakeholders based on company's goals.

Framework for management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance

All steps of this framework are documented information specifying activities of long-lived non-financial asset life cycle including all activities from its initial acquisition/ development to its disposal or renewal visualized in the figure 3.7. – acquire/ develop, use/ utilize, maintain, renew/ dispose. The framework for the management of long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance consists of the following accounting/ reporting processes of these assets and evaluation - recognition and initial measurement, measurement after recognition, derecognition (retirements, disposals), presentation and disclosure, financial performance and interpretation, additional information. Based on the description of the author's developed framework for long-lived non-financial assets accounting and reporting processes within the system of corporate governance above it can be concluded that information available toward these assets differs significantly between internal and external stakeholders. Furthermore, management as well as different decision-making processes can be significantly influenced based on the information available. Therefore, transparency and accountability in the accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance do have impact on the value the ones create to the company – financial, non-financial, tangible, intangible. This framework ensures not only control over these assets and its management processes, but also influence assets' value and company's corporate performance, shares/ stock value, shareholders' wealth accordingly. Furthermore, also in the longer period also make the impact on stock market and economy of the Republic of Latvia as well.

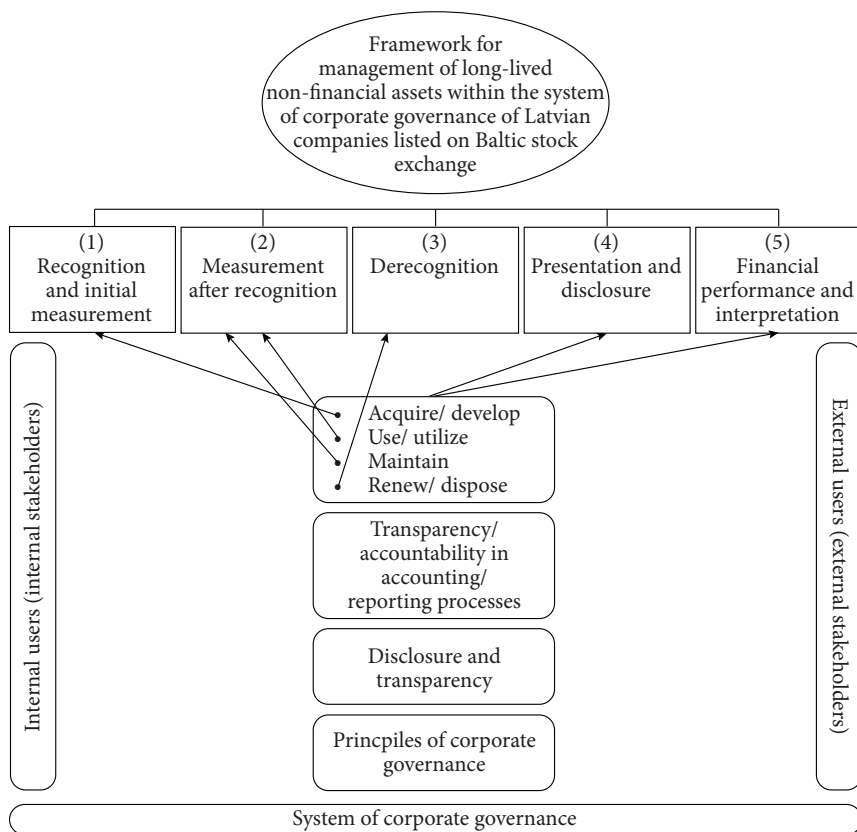

Figure 3.7. Mutual interaction between management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance and transparency/ accountability in accounting/ reporting processes of these assets

Source: developed by author

Thus, the author of this dissertation suggests all stakeholders (internal and external) of Latvian companies listed on Baltic stock exchange in the process of decision making take into account the author's developed framework for management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. Furthermore, this also will ensure that one of key principles of corporate governance – "disclosure and transparency" – will be applied. Furthermore, there will be possibility to make the best decisions toward these assets, development, and performance

of the company as well as stock market and economy of the Republic of Latvia accordingly. This framework can be developed and implemented also by any other company owing these assets as well.

Implementation process of framework for long-lived non-financial asset management within the system of corporate governance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange

Based on conclusions from the literature review and researches performed within this dissertation by the author the following implementation process of the author's developed framework for long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance is advisable to be performed. Nevertheless, there are definite rules and regulations how Latvian companies listed on Baltic stock exchange must show publicly information toward accounting and reporting processes of its long-lived non-financial assets there is significant difference of the availability of all information. Furthermore, companies' management can decide what information and how to reflect in publicly available financial statements/ annual and other reports. Therefore, the implementation process has divided in 2 key directions visualized in the figure 3.8. – for internal/ external stakeholders.

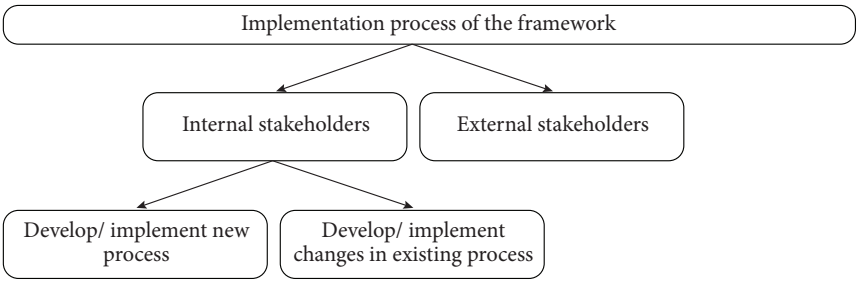

Figure 3.8. Users of the framework for management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance and its implementation process

Source: developed by author

Nevertheless, there is significant difference of the availability of information between internal and external stakeholders' key steps in the implementation process are very similar visualized in the figure 3.9. below.

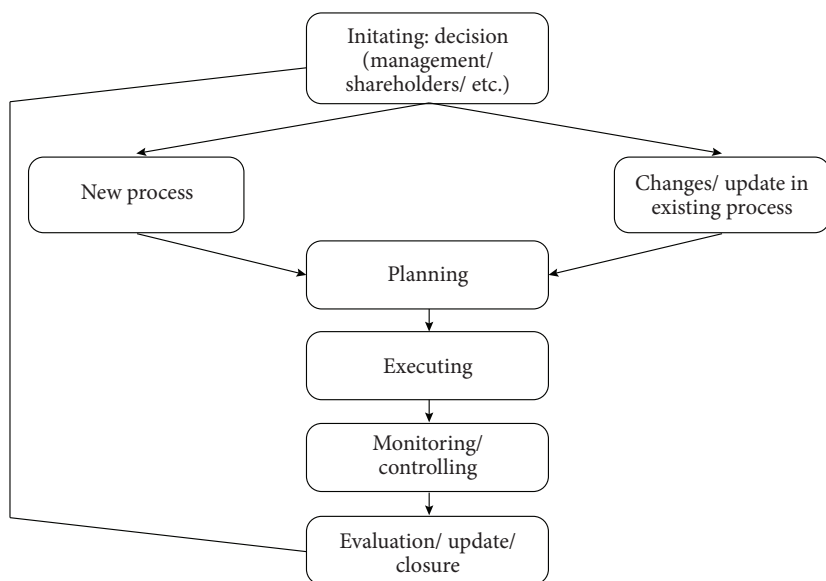

Figure 3.9. Implementation process of the framework for management of long-lived non-financial assets of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance

Source: developed by author

CONCLUSIONS

This doctoral dissertation comprises research on the management of long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance as a management tool to enforce the corporate governance principle “disclosure and transparency” relating these assets, and thus increase performance indicators of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.

1. **Research confirms that there is direct long-lived non-financial asset management impact on performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. Consequently, the hypothesis has been accepted.**
2. Long-lived non-financial assets do have significant impact on the company at various levels – internal, external, and even the global one. In today’s fast changing business environment and markets as well as changing expectations from customers’ and other stakeholders’ long-lived non-financial asset management process is critical for further successes increasing overall performance of these assets as well as its contribution to the company’s performance accordingly. Decisions taken toward these assets during their whole life cycle should be transparent, in accordance with respective rules and regulations as well as with companies’ long-term plans, supported with detailed calculations and plans.
3. Quality and transparency of information represented in the company’s financial statements/ annual reports play significant rule having impact on company’s performance. One of ways to evaluate the level of quality and transparency of financial information within the system of corporate governance is principles and methods of accounting and reporting processes for company’s long-lived non-financial assets.
4. The practices of the corporate governance do have significant impact on company’s performance in the global market contributing growth, stability, long-term investments. Companies applying principles of corporate governance do have an undoubted advantage to attract shareholders and investments: good corporate governance ensures reliable management and **transparent company’s activities**. Therefore, shareholders’ risk to experience loss of financial funds has been decreased significantly.
5. Principles of corporate governance have been also subject to the management of long-lived non-financial assets owned by listed companies. **The most important of them is “disclosure and transparency” – powerful tool ensuring timely and the highest quality disclosure of information** relating all most important aspects of company’s performance including areas of the one’s performance and financial situation, results and perspectives, structures of ownership and management as well as **transparency**

and accountability for accounting and reporting processes for long-lived non-financial assets.

6. Only **accounting and reporting processes for** company's long-lived non-financial assets that are correct, transparent, in line with company's business specific as well as respective rules and regulations will allow to company's stakeholders to take the most efficient decisions toward these assets during its whole life cycle – right decisions toward repairment, rebuilding, disposal, identify the most promising investment opportunities, control managers directing resources toward particular projects, limiting managers from stealing, maximizing return on investment, predicting residual value, decrease the possible problem of asymmetric information delivered to company's stakeholders, manipulation of earnings and earning management, etc.
7. To ensure financial statements/ annual reports provides a true and fair view of the position of company as at definite date in accordance with respective rules and regulations including information relating long-lived non-financial assets. Furthermore, **company's management is responsible to be experienced enough to select and apply the most suitable and appropriate** accounting treatment for recognition and initial measurement, measurement after recognition, derecognition, presentation and disclosure of these assets.
8. Based on the analysis of relevant international and local rules and regulations governing accountability, transparency and quality for accounting and reporting processes for long-lived non-financial assets numerous **gaps where identified**. These gaps allow companies legally manipulate with information relating these assets reflected in companies' public disclosures, thus also influencing ones' performance indicators and stakeholders' decision-making processes accordingly. Therefore, it is important to define certain, without any ambiguity local and international rules and regulations for accounting and reporting processes for long-lived non-financial assets not allowing companies' management to report false or misleading information about companies' performance including long-lived non-financial assets.
9. Management of long-lived non-financial asset owned by listing company within the system of corporate governance is the competence of financial management that is one of the most important functional areas of management.
10. During the period of 11 years (from year 2007 to year 2017) the average proportion of long-lived non-financial assets from balance sheet value of Latvian companies listed on Baltic stock exchange is 48% (positive trend – increase from 44% in year 2007 to 55% in year 2017). The choice of principles and methods for accounting and reporting of these assets do

have significant role to ensure transparent and reliable information reflected in companies' financial statements/ annual reports.

11. Survey research allowed to identify the most problematic issues in the practices of Latvian companies listed on Baltic stock exchange relating its accounting and reporting processes for its long-lived non-financial assets within the system of corporate governance according with the most important corporate governance principle from shareholders' perspective – "disclosure and transparency".
12. Only part of Latvian companies listed on Baltic stock exchange must account and report its long-lived non-financial assets in accordance with IFRS/ IAS (ones listed on the official list or Baltic Main List and ones have been reporting its consolidated annual reports). For all other companies it is permitted, but not required. These companies account and report its long-lived non-financial assets in accordance with local laws and regulations of the Republic of Latvia. Nevertheless, there is requirement that information in company's financial statements/ annual reports must be transparent and reliable comparability problem regarding companies' financial statements/ annual reports arises.
13. Nevertheless, there are various international and local rules and regulations for accounting and reporting processes of company's long-lived non-financial assets there are various areas significant improvements needed: local rules and regulations – more detailed information about accounting and reporting processes for these assets, *Nasdaq Riga* rules and regulations – more attention should be paid to the quality and transparency of companies' financial statements/ annual reports including issues identified in this research concerning long-lived non-financial assets. Also, strict rules and regulations for these companies have to be implemented in case any manipulative activity in its accounting and reporting processes will be identified (e.g. accounting and reporting of impairment of long-lived non-financial asset), IFRS/ IAS – supplement with very strict and also standardized rules toward accounting and reporting of company's long-lived non-financial assets (e.g. IAS 36, etc.).
14. There is a significant need to develop frameworks and mechanisms for all stakeholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange to be applied to manage long-lived non-financial assets within the system of corporate governance in transparent and reliable manner. Not only these companies, but also its shareholders as well as regulatory institutions and society should pay more attention to this type of issues. Today's economic and political situation and the process of globalization reinforces the importance of these issues either.
15. Since average proportion of long-lived non-financial assets to total assets per research period is almost half or even more than half of total balance

sheet values of Latvian companies listed on Baltic stock exchange it can be concluded that the management of these assets do have significant impact on companies' performance. Furthermore, there is mutual relation and correlation between long-lived non-financial asset management and performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange. Therefore, it is critical that the accounting, reporting and management processes of these assets are, transparent, reliable, correct and in accordance with the respective rules and regulations.

16. Today long-lived non-financial asset management plays significant role as in company's accounting and reporting processes as in company's management and stakeholders' or even potential shareholders' decision-making processes.
17. Analysis of economic literature and scientific publications reveals that corporate governance does have significant impact on company's corporate performance as well as contributing to the growth, stability, long-term investments in the global market. Furthermore, every country is eligible to develop principles of corporate governance based on its own vision. There is not any single formula for a good and effective corporate governance.
18. Nowadays there is significant need not only to increase shareholders' interests, but what is more important, to ensure reliability in Latvian companies listed on Baltic stock exchange. There should be clear and transparent relationship defined among shareholders and management of these companies, all the information should be reliable and transparent, in according with respective regulative documents governing listed companies or Corporate Governance Code. Nevertheless, there is not any single formula for a good and effective corporate governance, there are several principles advised by the OECD to be included in this document of the country. One of these principles that is related to accounting and reporting is "disclosure and transparency" – transparency of the information to be usable for various analysis. This principle should be applied also to accounting and reporting processes relating long-lived non-financial assets owned by these companies.
19. From the very beginning since year 2006 the corporate governance principles defined for Latvian companies listed on Baltic stock exchange are developed in form of recommendations for their implementation (not mandatory) in the document "Principles of Corporate Governance and Recommendations on Their implementation". Therefore, the rule "comply or explain" has been implemented allowing shareholders to understand various specifics and nuances of corporate governance practiced in the company. It is based on transparency, accountability, long-term perspective. Latvian company listed on Baltic stock exchange are only partly following rules defined which/ how items should be disclosed in companies' Corporate governance report. This structural feature of these companies provides evidence the ones are forced

to become more transparent due to such pressures as globalization and internationalization. In addition, since there is mutual, but not consistent relation between voluntary corporate governance disclosures and performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange this issue must be considered also by *Nasdaq Riga* defining rules for Latvian companies listed on Baltic stock exchange.

20. **There are not any indexes available for evaluation of quality and transparency of corporate governance calculated by the *Nasdaq* or any other institution in the Republic of Latvia. Therefore, the author developed the “voluntary” corporate governance disclosure index.** This index describes practices of “voluntary” corporate governance of all Latvian companies listed on Baltic stock exchange based on the principles of corporate governance and the recommendations on their implementation defined by the stock exchange *Nasdaq Riga*.
21. **There is mutual relation between “voluntary” corporate governance disclosures and performance of Latvian companies listed on Baltic stock exchange.** This mutual relation is not consistent that could be explained by the fact during the period explored the country was experiencing significant financial crisis. Based on results of this research paper Latvian company listed on Baltic stock exchange are only partly following rules defined which/how items should be disclosed in companies’ Corporate governance report. Furthermore, this **structural feature of these companies provides evidence the ones are forced to become more transparent due to such pressures as globalization and internationalization.** This issue must be considered also by *Nasdaq Riga* defining rules for Latvian companies listed on Baltic stock exchange. Since corporate governance does have mainly positive impact on company’s financial performance companies having corporate governance at the highest level will attract interest of more shareholders to the company and country or even region.
22. Financial information is the result of the company’s corporate accounting and external reporting systems measuring and disclosing audited quantitative data about publicly held company’s financial position and overall performance.
23. Research about the governance in area of accounting and reporting processes of company’s long-lived non-financial assets also including in accordance with corporate governance principle “disclosure and transparency” investigated the properties of accounting and reporting systems of Latvian companies listed on Baltic stock exchange as well as surrounding institutional environment playing important role in the effective governance processes of these companies. Therefore, to foster conditions for sustainable long-term investments it is vital the market does have complete confidence in the quality and transparency of corporate reporting processes. Furthermore,

these processes must be in accordance with corporate governance principle “disclosure and transparency”. Key objective of the corporate governance is to ensure shareholders and other stakeholders do have information about company’s internal controls regarding financial reporting processes, internal control system, risk management, etc. Therefore, one can conclude by saying that corporate governance at the highest level helps to support company’s performance in the longer period. Furthermore, since corporate governance does have impact on company’s financial performance Latvian companies listed on Baltic stock exchange having corporate governance at the highest level will attract interest and confidence of more shareholders to the particular company and country, and even to the particular region.

24. Framework because of this doctoral dissertation can be applied to develop and implement new or to improve existing management process of long-term non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance. This framework is extensive one. Therefore, it can be applied also by any other company owing long-lived non-financial assets. Furthermore, companies by application of this framework will ensure that accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets within the system of corporate governance are at the highest quality, transparent, reliable and in accordance with respective laws and regulations including corporate governance principle “disclosure and transparency”. This accordingly will lead to the most efficient and effective financial and investment decision making processes performed not only by company’s management, but also shareholders (existing/ potential) and other stakeholders.
25. Long-lived non-financial asset management of Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance does have significant direct impact on the following main areas – disclosure and transparency, performance indicators, attraction of local/ foreign investments, active development of the stock market of Republic of Latvia, job creation, additional incomes for the state budget, welfare of local people.

RECOMMENDATIONS

1. **Internal and external stakeholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange or any other long-lived non-financial assets intensive organization: implementation of the author's developed framework for long-lived non-financial asset management.** This framework is systematised, as a part of company's coordinated business strategy according with respective laws and regulations including corporate governance principle "disclosure and transparency" as well as shareholders' and other stakeholders' interests. Company's internal as well as external stakeholder by use of this framework can manage and control company's long-lived non-financial assets in the most efficient and effective way. This will result in company's performance improvement as well as increase of productivity, growth, company's value, stock price, corporate governance index, etc. Transparent, reliable and in accordance with respective local and international rules and regulations management processes for long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange within the system of corporate governance is of a very high importance. Furthermore, this ensures that the one out of six corporate governance principles ("disclosure and transparency") will be followed accordingly. This will facilitate active development of the stock market of Republic of Latvia, increased interest of potential shareholders' (local/ foreign) interest about Latvian stock market and Baltic stock exchange as well as additional incomes for the state budget, job creation and increase welfare of local people.
2. **Latvian companies listed on Baltic stock exchange or any other long-lived non-financial asset intensive organization: data governance through the whole life cycle of every long-lived non-financial asset owned by the company.** Based on the author's developed framework Latvian companies listed on Baltic stock exchange or any other long-lived non-financial assets intensive organization can develop the management tool for information system, which in turn supports decision making processes for management process of every long-lived non-financial asset owned by the company separately. Furthermore, it can be easily used by completely all company's employees related to this asset during its whole life cycle (from acquisition/ development to renewal or disposal). The framework allows to control and manage every asset during its whole life cycle allowing to take transparent, reliable the most efficient decisions in accordance with company's strategies, plans as well as with respective local and international rules and regulations. Furthermore, this will also allow long-lived non-financial asset management to be viewed also from perspective of decision-making processes combining company's strategic, planning, and

operational levels. By improving data governance process relating long-lived non-financial assets owned by Latvian companies listed on Baltic stock exchange it is possible to improve decision making processes significantly. Furthermore, also one of key principles of corporate governance “disclosure and transparency” will be ensured – timely and highest quality disclosure of information about all most important aspects of company’s performance relating these assets, and thus company’s performance accordingly.

3. **Ministry of Finance of the Republic of Latvia as well as other institutions defining rules and regulations as well as controlling accounting and reporting processes of long-lived non-financial assets.** To ensure standardized approach for accounting and reporting of long-lived non-financial assets among companies as well as various organizations, and thus ensuring transparent and reliable information in financial statements/ annual reports and other public disclosures there is significant necessity for additional provisions in local and international rules and regulations:

- a. Ensure all countries (in this case it is the Republic of Latvia) to be able to implement IFRS/ IAS in the same manner, and thus ensuring possibility to compare performance among companies, stock exchanges, representing different countries, etc.;
- b. Recognition and initial measurement: implementation of additional reporting rules or even additional reporting document providing information of fair value measurement of long-lived non-financial assets since cost model and revaluation model reflect completely different information about long-lived non-financial assets. Therefore, to ensure complete, reliable, transparent and useful information in the company’s financial statements/ annual reports for all stakeholders there is significant need for the provision stating to use both of these models or implement even the new model combining both models in the one model;
- c. Measurement after recognition – depreciation/ amortization: since there is no such a long-lived non-financial asset depreciation/ amortization method that could be the best one and applied in all companies there is significant need to have more detailed local as well as international rules and regulations defining how the company has to evaluate the appropriateness of the particular depreciation/ amortization method to be applied for the particular group of long-lived non-financial assets. Furthermore, it is necessary to define very strict criteria how companies have to evaluate and choose the most appropriate depreciation/ amortization method for its long-lived non-financial assets – by use of such criteria as industry company operates in, type and useful life of the asset, economic situation of the company, situation/ rules and regulations, etc. in the country the company operates in, global

economic situation, company's investment strategies and possibilities, asset's depreciable/ amortizable amount, etc. Furthermore, also there is need of strict rules and regulations defining when and how to evaluate whether there is need to change depreciation/ amortization method applied for the group of long-lived non-financial assets. Since various stakeholders have to make various important decisions concerning investing, financing, controlling and other activities, they have rights to get reliable and transparent information about the situation relating these assets and its depreciation/ amortization per particular reporting period. Therefore, to eliminate situations of manipulative activities by side of company's management, there is need to provide regular reports to company's stakeholders also about evaluation of the potential risk of obsolescence of long-lived non-financial assets owned by the company. This will decrease or even eliminate situations the company's management will try to manipulate with the net income per period by increasing/ decreasing respective depreciation/ amortization expenses. This could be done in various ways – changing depreciation method, increasing/ decreasing period of an asset's useful life, deciding to capitalize or not the elements of the acquisition cost, etc.;

- d. Measurement after recognition – impairment: to decrease any possibilities of speculative actives by side of companies' management, etc. do not allow situations companies are allowed to choose to perform/ not to perform revaluation of long-lived non-financial assets; also process, provide detailed and strict description, how it has to be performed step by step;
 - e. Derecognition: retirements/ disposals – to define strict rules and regulations how the information relating retired and disposed long-lived non-financial assets has been reflected in company's financial statements/ annual reports. Further, detailed explanation provided, whether the long-lived non-financial asset should be disposed or there is not any future economic benefit expected from the usage of the particular long-lived non-financial asset planned to be disposed;
 - f. Presentation and disclosure – define mandatory strict and standardized rules and regulations toward accounting and reporting of company's long-lived non-financial assets (e.g. IAS 36, etc.) as well as exactly the information and format of this information to be provided in company's financial statements/ annual reports. Furthermore, important also define the penalty system in case the company choose not to do it or do it partly.
4. **Nasdaq Riga: Nasdaq Riga rules and regulations, implementation of corporate governance index and penalty system.** More attention should be paid to the quality and transparency of companies' financial statements/

annual reports including issues concerning its long-lived non-financial assets. During research period *Nasdaq Riga* does not have responsibility to check the transparent of the information provided by published financial statements/ annual reports of these companies. Furthermore, during research period also regulations of Corporate governance report is not mandatory obligation to Latvian listed companies on Baltic stock exchange, but it must be just in accordance with the “comply or explain” principle. This is the issue that must be also implemented as mandatory obligation. Furthermore, also in accordance with the idea and standards of external auditors the independent auditor’s report does not ensure that completely all information reported in financial statements/ annual reports of these companies is 100% correct. Independent auditors’ report states that it gives a true and fair view of the financial position as of definite date. Therefore, it is very important to implement definite system/ process, how *Nasdaq Riga* control and ensure that information reported in companies’ financial statements/ annual reports is transparent, reliable, etc. (corporate governance principle “disclosure and transparency”). Also, strict rules for these companies should be implemented in case any manipulative activity in its accounting and reporting processes will be identified (e.g. accounting and reporting of impairment of long-lived non-financial asset, etc.). Further, ensure such instrument as author’s developed corporate governance index must be developed and implemented. This The approach to evaluate corporate governance ratings ensures to reduce asymmetric information. This will ensure shareholders or other stakeholders of Latvian companies listed on Baltic stock exchange to follow and control their investments in these companies. Also, *Nasdaq Riga* is advisable to take a part as well as to insist on the issues described in the recommendation No.3.

5. **Educational institutions (universities, institutes, associations, organizers of seminars, courses, etc.).** Ensure students/ participants are introduced with the problematic issues relating accounting, reporting and management of long-lived non-financial assets. So, the issues of the quality and transparency of these processes, and thus financial statements/ annual reports will be considered, respected, and controlled.
6. **Researchers.** Extend extent of the study relating accounting and reporting of long-lived non-financial assets (including with the system of corporate governance) as well as in relation to sustainability reports.

ISBN 978-9984-746-27-2

